Från Östan och Västan. En novellbok

Bokutgåva

Stockholm. Albert Bonniers förlag. 1908

MOL ALLENA

Han var i en mycket hög ålder. Han var nära hundra år och på den tiden, i början af adertonhundrasjuttiotalet, Stockholms äldste man. I sin ungdom hade han varit högväxt och vacker, i sin höga ålderdom gaf han intryck af något oändligt fint och bräckligt och rörande. Han hade glest, långt krithvitt hår under sammetskalotten och klarblå milda ögon, som icke hade någon seende blick. Hans händer hade den höga ålderns iskyla och den höga ålderns maktlösa tyngd. Hans tal var svagt som en hviskning, och hans hviskning hade knappast något hörbart ljud.

Han var omgifven af älskande söner och hade en trogen tjänarinna, hvars enda uppgift var att aldrig för ett ögonblick lämna honom ensam. Men den gamle klagade alltjämt, att han var så mol allena. Var ej hans trogna hustru Rebecca död, och var ej också hon död, hans dotter, den unga Esther? Hans hustru hade varit död öfver trettio år, och hans dotter hade varit en medelålders kvinna, då hon följt modern, men för den mer än nittioårige var Esther alltjämt hans unga dotter, och de stora förlusterna hade så nyligen drabbat honom, att han alltjämt måste klaga öfver dem och öfver att han blifvit så mol allena. — Den som ingen hustru och ingen dotter har i hemmet, den är mol allena, brukade han säga med sin spröda, darrande stämma.

Men så kom det en dotter, om ej i hemmet så dock i familjen, när yngste sonen gifte sig.

Svärdottern var mycket ung, nyss fyllda nitton år, och hon hade aldrig sett något så gammalt och så fint och bräckligt och rörande som den gamle svärfadern, hvilken, stödd på hennes mans arm, kom henne till mötes, då hon första gången besökte honom.

Han såg henne ej, och han hade under sin gång från sängkammaren redan hunnit glömma, hvarför han skulle in i förmaket och hvem, som där skulle föreställas för honom. Det var först, då han satt i den djupa stolen med de många kuddarna uppstaplade bakom ryggen, med pallen under fötterna och filten öfver knäna, som sonen tog hans hand och lade den i sin hustrus. Hon ryste ofrivilligt, hon hade aldrig känt en hand med en sådan kyla, en kyla som ej liknade något annat kallt, men som hon tyckte spred sig till hennes egen hand och hennes egen arm och isade hennes eget unga blod. Och denna iskalla hand, som låg i hennes, var också vaxblek och tunn och i allo olik en lefvandes hand.

Men hennes ögon mötte hennes mans, och hon böjde sig ned och kysste den gamle faderns hand.

Han kände de varma läpparna mot iskylan, och han vände på hufvudet och sade till sonen:

— Hvem är det, som du har med dig, min son Elias?

— Det är min hustru Dorothea, som vill hälsa på dig, pappa.

— Nej, är du gift, min son Elias, därom har jag intet hört.

Han hade hört det flera gånger dagligen i flera månader alltsedan förlofningen, men han lefde mol allena i det förflutnas värld och hade intet sinne för det närvarande.

— Skall du ej bjuda din svärdotter välkommen i ditt hus? frågade sonen.

Den darrande handen famlade efter det unga kvinnohufvudet och låg kvar, medan han högtidligt sade:

— Välsignad vare ditt inträde i detta hus. Måtte du blifva såsom Sarah, Rebecca, Rachel och Lea och Israels fromma kvinnor.

Det blef ett ögonblicks djup tystnad i det stilla rummet.

Den iskalla skälfvande handen låg ännu välsignande kvar, då den gamle fortsatte med en röst, som ljöd lika tonlös, men hade fått en fläkt af intresse:

— Hvem var det du sade, att du hade med dig, min son Elias? Det är någon mera än du härinne.

— Det är min älskade hustru jag har med mig till dig, pappa.

— Nej, hvad du säger!

Det gamla ansiktet lyste upp, och de skumma blå ögonen försökte se.

— Det var sannerligen en stor nyhet. Har min son Elias gift sig? Och med hvem har du gift dig, min son? Därom vet jag intet. Ingen talar någonsin om något för mig, sedan min trogna Rebecca och min unga dotter Esther dogo från mig. Sedan dess är jag mol allena och får intet veta.

Minst för femtionde gången berättade sonen.

— Jag har gift mig med en dotter till Herman Herz, din gamle vän.

— Ånej, hvad du säger! Det har jag aldrig hört. Lefver min vän Herz ännu? Och är lilla vännen här hans dotter? Kan Herman Herz redan ha en giftasvuxen dotter? Han är en mycket ung man.

Den nya svärdottern smålog.

— Pappa är inte så särdeles ung, svärfar. Han blir sjuttio år nästa januari.

— Sir man på. Sjuttio år. Nåja, det är ingen hög ålder. Han var ett barn, då jag var en ung man. Hvarför kommer min vän Herman Herz aldrig och besöker mig? Han vore mycket välkommen, jag sitter alltid mol allena och har ingen att tala med.

— Herman Herz är inte bosatt i Stockholm utan i Göteborg, det är därför han inte kan hälsa på pappa så ofta som han ville, sade sonen.

— Är han bosatt i Göteborg? Men lilla vännen är väl stockholmska?

— Nej, jag är från Göteborg.

— Från Göteborg. Så långt ifrån. Det är mycket långt mellan Stockholm och Göteborg, fem hela dagsresor med skjuts. Jag har varit i Göteborg en gång. Bodde lilla vännen på den fina gatan i Göteborg?

— Hvilken var den fina gatan, då svärfar var i Göteborg? frågade svärdottern leende.

— Sillegatan, naturligtvis. Där var det Hallska palatset. Eftersom lilla vännen är från Göteborg, så kände väl lilla vännen John Hall. Hans far var en högst oförnuftig man och inbillade sonen, att han aldrig kunde bli fattig, och ändå dog han här i Stockholm i fullständig misère i en bakugn på en af malmarna.

— Jag har hört talas om John Hall, men jag kände honom inte, svärfar. Jag var inte född på hans tid.

— Inte det? Är det länge sedan? Ja, ja, jag är en gammal man. Jag var ute och såg på, då Malin Rudensköld schavotterade, och det är nog ganska länge sedan dess. Ser lilla vännen! Kom litet närmare, så skall jag hviska det i örat — gubben såg mycket hemlighetsfull och litet förlägen ut öfver det förtroende han skulle lämna. — Ser lilla vännen — hertigen, han var ingen bra karl och hade många fruntimmershistorier, och han hade förföljt fröken Rudensköld med kärleksproposer, då hon var hoffröken hos hans syster Sofia Albertina. Men ser lilla vännen, fröken Malin tyckte om Armfelten och sade tvärt nej till nådig herrn, och för att hämnas, lät hertigen fröken Malin schavottera på Riddarholmstorget. Och han var nog nedrig att befalla fröken Malins egen bror att anföra spetsgården. Brodern var officer, förstår lilla vännen. Men då Malin blef förd inom spetsgården och fick syn på schavotten, så sträckte hon upp båda armarna, si så här, och föll afdånad till marken. Då hon kom till sig, lät hertigen sätta in henne på spinnhuset bland de fala kvinnorna. Det var mycket illa gjordt af hertigen. Si, Armfelten var en mycket vacker karl, och honom tyckte fröken om. Därför lät hertigen Armfeltens namn spikas på pålen. Där stod »Gustaf Mauritz, fäderneslandets förrädare». Under salig kungens tid var Gustaf Mauritz Armfelt en stor favorit. Vet lilla vännen, hon var en sådan vacker dam, Malin Rudensköld. Du kommer väl ihåg fröken Rudensköld, Elias. Alla stockholmspojkar sprungo efter hofvagnen, då hon åkte ut i sin glanstid, för att få se henne. Hon var Stockholms vackraste dam. Nog minns du hoffröken Rudensköld, som sedan schavotterade, Elias?

— Nej, pappa, inte med bästa vilja i världen kan jag skryta af att ha sett Magdalena Rudensköld, men nog har jag hört talas om henne några gånger.

— Hvem har talat med dig om henne? Då jag nu tänker på hennes hofvagn, så kommer jag med detsamma att tänka på den Fersenska vagnen. Har jag någonsin talat om för dig om Fersens mord, Elias? Då var jag också ute på gatorna. Det var också nere i staden mellan broarna. Mobben trodde, att Fersen mördat kronprinsen. Han och hans syster. Och då de kommo med Carl Augusts lik, så blef det till upplopp, må du tro. Du skulle sett den Fersenska vagnen, Elias. En sådan vagn hade inte någon af de kungliga. De sleto grefven ur vagnen, mobben, förstår du. Och förföljde honom och kastade sten på honom och refvo ikull honom och skuro sönder hans kappa och delade ut styckena. Jag fick också ett stycke, men hvad skulle jag göra med det? Och en stor, svart satan hoppade upp på Fersens bröst och trampade på det, så att det krasade. Jag vardt så förskräckt, att jag sprang och gömde mig uppe på vinden i ett hus vid Stora Nygatan. Och mobben tjöt och vrålade hela natten, och jag vågade mig inte ner, fast ingen människa ville mig något ondt och fast jag intet ondt gjort. Jag var bara ute, därför att alla andra voro ute.

— Och jag var också ute, då kungen afsattes. Ser du, kungen var inte rätt klok och höll på att bringa oss i fördärfvet. Om inte drabanten genskjutit honom och vridit värjan ur hans hand, hvad hade det då blifvit af oss? Ja, det hände mycket förr i världen. Nu händer ingenting, och jag är alltid mol allena. På den tiden lefde min Rebecca och min unga dotter Esther.

— Nu har du fått en annan dotter, pappa, kommer du inte ihåg det?

— En dotter, nej, hvad du säger! Hvar är hon? Och hvem skulle det vara?

Frågorna framställdes och besvarades som förut i alldeles samma ordalag. Men efter en stund blef den gamle fadern trött och fördes in i sitt rum för att hvila, och han slumrade in och vaknade upp och slumrade åter in och vaknade åter upp. Och sömnen och uppvaknandet voro som ett spädt barns sömn och uppvaknande. De andra sönerna voro för länge sedan hemkomna och underhöllo sig på det kärleksfullaste med den gamle, då han var vaken, och sutto tysta bredvid honom, medan han slumrade. Under ett af de vakna ögonblicken bjödo de nygifta honom farväl för denna gång.

— Skola ni redan gå? sade han och såg innerligt bedröfvad ut. — Kunna ni inte åtminstone sitta hos mig ett

par minuter, så att jag ej är så mol allena?

Den unga frun sade genast: — Elias har inte tid längre, men jag kan stanna hos svärfar en stund.

Men det ville gubben inte tillåta.

— Nej, för all del, lilla vännen skall gå med sin man, sade han ängsligt. — Lilla vännen skall inte gå ensam på Stockholms gator, det gör inga anständiga fruntimmer. Det måtte väl lilla vännen veta. Lilla vännen skall gå med sin man. Hvem var det nu, som var lilla vännens man? Jaså, min son Elias. Nå, det var en nyhet. Ingen har berättat för mig, att min son Elias är gift. Jag får aldrig veta något, som händer och sker. Men det händer och sker platt ingenting nu för tiden.

Då den unga frun kommit ned på gatan, sade hon till sin man: — Han är förtjusande. Och en sådan tur, att han kom att tala om gamla tider och att jag fick höra det där om fröken Rudensköld och om Fersenska mordet!

Hennes man plirade med ögonen, men sade med sin allvarligaste ton:

— Ja, det var en stor tur. Det finns ingen människa, som har en sådan tur som min lilla Thea. Att få höra pappa berätta om fröken Rudensköld och Fersen, det är en sällsynt tur.

Nästa gång hon besökte svärfadern, kom hon ensam och sent på eftermiddagen.

Denna gång gick hon direkt in i sängkammaren till honom.

Den gamle satt i soffan med alla kuddarna bakom sig, och bredvid soffan satt hushållerskan med sitt sticktyg och pratade med honom och pysslade om honom, men då den unga frun kom in, lämnade hon genast sin plats åt henne och gick ut. Svärdottern böjde sig ner och kysste de vaxgula händerna, som lågo hopknäppta öfver den röda filten.

— Hvem är det, som pussar på hand, mamsell Anderson? frågade gubben.

— Det är jag, Dorothea, svärfar. Elias' hustru.

— Hvilken Elias? Min son Elias? Nej, är han gift, det har jag inte hört. Ingen talar om något för mig, sedan min trogna hustru och min unga dotter äro döda, och jag blifvit mol allena.

Fast hon väl visste, att den gamle aldrig ett ögonblick lämnades ensam, fick hon tårar i ögonen, då den darrande gubbrösten sade detta sorgsna »mol allena». Det var, som om hon hört ett barn säga: »Jag är rädd», och det varit henne omöjligt att nå fram till barnet och trösta det. Ty till den förflutna värld, som var den verkliga för den gamle, till den kunde ingen af de lefvande tränga, den var uppfylld af hans älskade döda och hans barndoms och ungdoms hågkomster och upplefvelser. Det nuvarande skymtade han knappt med sina brustna ögon, blott såsom hastigt förbiglidande skuggbilder, omöjliga att fasthålla, som ej kunde hjälpa eller trösta. En sådan skugga kände den unga svärdottern, att hon var för honom, då hon satt med hans iskalla, tunga hand i sin.

Frågan om med hvem Elias var gift och uppgiften, att det var med Herman Herz' dotter och att Herz var bosatt i Göteborg, väckte tanken på John Halls historia, som den gamle berättade alldeles som förra gången, hvarefter sambandet genom tanken på lyckans växlingar knöts till Malin Rudensködls öde. Den gamle omtalade schavotteringen alldeles som sist, och med alldeles samma hemlighetsfullhet förtrodde han lilla vännen, att »hertigen var en dålig karl, som hade en mängd fruntimmershistorier, och att fröken Rudensköld föredragit Armfelten framför hertigen». Och minnet af den granna hofvagnen, i hvilken han som barn sett den granna fröken åka förbi, påminde honom om den storståtliga Fersenska vagnen, ur hvilken gref Axel

blef ryckt, då han följde kronprinsens lik, och om hur han blef slagen och stenad till döds af den stockholmska mobben. »Det var en stor, svart satan, som hoppade upp på grefvens bröst, så att det krasade, och jag blef så förskräckt, att jag gömde mig på vinden i ett hus vid Stora Nygatan,» lät slutet som förut. Härpå följde det stora spörsmålet »hvad månne det blifvit af oss, ifall ej lifdrabanten genskjutit och tagit värjan från kungen, då han den 13 mars anno nio sökte undkomma?»

De gamla historierna voro redan gamla för den unga frun, och hon tänkte ej så mycket på den som på den snart hundraårige. Hon försökte föreställa sig, att han varit med om allt detta, som han berättade, att han verkligen stått och stirrat på det upplysta Hallska palatset i Göteborg, medan detta var stadens rikaste hus och Sillegatan dess finaste gata — att han sprungit efter Magdalena Rudenskölds vagn —

Det hade blifvit afton, och ingen lampa var tänd, och ju mer det mörknade i rummet, desto egendomligare tyckte hon det var att sitta där med gubbens iskalla hand i sin och höra den spröda stämman berätta de gamla historierna. I bortersta hörnet af rummet stod en gustaviansk klocka med högt hvitmåladt fodral och mycket hårdt knäppande gång. Den gamla klockans högljudda knäppande höll takt med det långsamma, låga talet.

Den gamle hade ett sätt att berätta, som kom Elias’ hustru att drömma sig helt tillbaka i den gamla tiden, till hvilken han och den gamla klockan hörde. Det kom sig af det sirliga, gammalmodiga språket och vändningarna och af att han så helt lefde i det förflutna och ej hörde det nuvarande till, annat än med den bräckliga kroppen.

Hon drog slutligen sin hand ur hans och ringde på hushållerskan.

Då sade han, som hon väntat, att han skulle säga:

— Sitt lite kvar, jag är så mol allena.

— Jag får allt gå nu, svärfar, det är sent på aftonen, svarade hon.

— Hvem är inne i rummet, mamsell Anderson? frågade han, medan hon ännu talade.

— Det är unga frun, svarade hushållerskan vänligt.

— Hvilken unga fru, mamsell Anderson?

— Herr Elias’ hustru.

— Min son Elias’ hustru! Är min son Elias gift? Det var en angenäm nyhet. Är min son Elias också här? Inte det. Ja, då får lilla vännen allt vänta, tills mannen kommer och hämtar henne. Det är inte bra för ett anständigt fruntimmer att gå ensam på Stockholms gator.

— Det är inte mörkt på gatorna nu för tiden, svärfar.

— Jo, efter solnedgången är det mycket mörkt på gatorna. De Argandska lyktorna brinna uselt och ej stort bättre än vanliga dankar.

Hör mamsell Anderson, säg till lilla jungfrun, att hon sätter på sig hufvudduken och tar stora lanternan och följer hem unga frun.

— Jag bor alldeles midt emot, svärfar, och jag är inte rädd, och det är verkligen alldeles ljust på gatorna.

Gubbens röst blef helt ifrig, då han genmälde:

— Lilla vännen skall vara rädd, lilla vännen skall aldrig gå ensam på gatorna i Stockholm utan att en dräng

eller jungfru går före med lanternan. Vi ha visst ingen dräng i huset numera, men var god och säg till lilla jungfrun, mamsell Anderson. Hon behöfver bara kasta schalen öfver hufvudet på sig. Och se till, att det finns ljus i lanternan. Hvad skulle min son Elias säga, om vi läto hans hustru gå hem utan följe och utan att bli lyst, sedan mörkret inbrutit? Det gifs inte allenast elaka människor, som kunna skrämma lilla vännen, skall jag säga, utan somliga gator äro illa stensatta och ha stora hål och gropar, och på kullerstenarna snubblar man lätt i mörkret. Man skall inte utsätta sig för vidrigheter, när det inte behöfs, lilla vännen. Vänta nu, tills lilla jungfrun kommer.

Det var en sådan förtjusande föreställning, att obehag och vidrigheter skulle bli följden, om hon ginge ensam hem tvärt öfver torget utan sällskap af lilla jungfrun med lanternan, att den lilla frun måste luta sig ner öfver den gamle och kyssa honom på pannan, där kalotten slutade.

Då hennes man vid hemkomsten frågade henne, om hon haft lika stor tur i afton som sist, och hvilka historier hon hört, och hon svarade, »historierna om Magdalena Rudenskölds schavottering och Fersens mord», sade han:

— Det var märkvärdigt, lilla Dorothea.

Hon svarade: — Inte sant? Och ingen, vet du, ofredade mig, fast jag gick hem utan lilla jungfrun och stora lanternan. Jag kände mig samtidig med Malin Rudensköld, då svärfar proponerade det, hon blef också säkerligen följd hem af en lakej med lanterna på hög stång, då ej vackre Armfelten hämtade henne. Ack nej, hon åkte ju i hofvagnen i de ojämna gränderna med kullerstenarna och groparna, öfver hvilka de som dankar brinnande lyktorna flämtade. Svärfars gamla Stockholm är lika förtjusande som han själf. Berättar han aldrig några andra historier än de där jag hört?

— Förr gjorde han det, men inte nu på de senare åren, det är alltid Malin Rudenskölds schavottering och alltid Fersens mord och Gustaf Adolfs afsättning. John Hall kom ju mera sällan förut, men nu tycks den vara lika populär, det är dig till ära, och sedan vi fått Göteborg in i familjen.

— Få se, om jag inte får honom att berätta också andra historier, sade hon eftertänksamt.

— Det tror jag inte. Och jag skulle nästan bli ängslig, om det blefve några andra. Gammalt folk har sina vanor och sin tankegång, och jag tror ej, att det är bra för dem att komma in på andra. Fast därmed är ingen fara. Du kan ju försöka, andra ha försökt och misslyckats, men du har en sådan tur, lilla Thea, så kanske det lyckas dig.

— Nej, Elias, jag skall inte försöka. Han får gärna tala om de där historierna för mig hundra gånger och hundrade gånger fråga hvem jag är och klaga öfver att ni hålla ditt giftermål hemligt och att han intet får veta och att han är så mol allena. Det är som den gamla klockan i hans rum, den säger också bara tick tack, tick tack, tick tack. Jag satt och hörde på den i afton, och jag tänkte på hur förskräckt jag skulle bli, om den på en gång började surra på ett annat sätt, och jag var bara ängslig för att ljudet skulle upphöra och att det gamla verket skulle stanna.

— Tack, du är mycket söt, lilla Thea, med din gamla klocka.

Nästan hvar dag hela vintern igenom gick den unga svärdottern upp till den gamle svärfadern och fick höra de gamla historierna och besvara de gamla frågorna. Det blef ingen förändring med den gamle, han kunde ej blifva finare och bräckligare, än han redan var, och man kunde knappt förstå, att själ och kropp höllo tillsammans. Det kom sig väl af att han vårdades som den ömtåligaste planta, som ej tål minsta pust eller vindfläkt. Ständigt brann en brasa i rummet, där den gamle satt, ty han blef dagligen allt mera frusen, och de smala, vaxbleka händerna blefvo allt kallare och kallare. Man hade nu hunnit öfver vintern och fram till

våren.

Det var en vårdag med klar och ren luft och en blek sol, som gjorde rummet gladt och ljust, men ej förmådde värma. En stor brasa brann i kakelugnen, framför hvilken gubbens länstol stod. Kakelugnsdörrarna voro öppna, och det gamla ansiktet var riktadt mot brasan, och de darrande händerna voro utsträckta för att fånga värmen. Den, som ej visste bättre, kunde tro, att den gamle såg, hur flamman kilade uppför björkbarken, och att han hörde, hur veden sprakade, medan den tände. Men det gjorde han ej, han kände blott värmen, som utströmmade, och denna värme förlänade ett drag af stilla och fridfullt välbehag öfver det fårade ansiktet med sin oändliga mängd af fina rynkor kring den infallna munnen och de blå ögonen. En blek solstråle lyste på det tunna, hvita håret, som i nacken syntes under kalotten.

Elias' hustru hade suttit en lång stund tätt bredvid den gamle utan att han märkt henne eller talat henne till. Hon satt tyst, hon ville ej störa honom, ty ibland var det omöjligt att se om den gamle slumrat in eller var vaken. Han satt alldeles orörlig med ansiktet vändt mot elden. Så sade han plötsligen med det ömmaste tonfall:

— Rebecca, gif mig din hand!

Den unga frun lade sin hand sakta i hans. Hon var häpen öfver att han kallade henne Rebecca. Det hade aldrig förr händt, att han tilltalat henne med vare sig den döda hustruns eller den döda dotterns namn.

Så fortsatte han med samma kärleksfulla, smekande röst och med hennes hand i sin.

— Ser du, Rebecca lieb, jag sitter här och grundar och grundar öfver något, som min salige far brukade berätta för oss barn, då jag var en helt liten gosse. Det är en berättelse ur Talmud eller Midrasch, jag vet ej rätt hvilket. Vet du, Rebecca lieb, hvilken historia jag menar?

Hon svarade tvekande:

— Kan det vara historien om John Hall?

Hon visste nog, att detta inte var en historia ur Talmud eller Midrasch, men det brukade vara den historia, han berättade först, då hon satt hos honom. Han svarade ej, och då hon såg, hur han ansträngde sig för att minnas, och hur han bleknade och skälfde af ifver, blef hon förskräckt och inföll:

— Då är det säkerligen historien om fröken Rudenskölds schavottering, svärfar.

Uttrycket i hans ansikte var fortfarande lika ansträngdt, och hon förstod, att hon ej funnit det rätta.

— Kanske är det berättelsen om Fersens mord eller Gustaf Adolfs afsättning?

Han hörde henne ej, fast hon talade lika högt, som de brukade tala vid honom.

— Rebecca, Rebecca, grunda du också, du vet säkerligen, hvilka historier jag menar. Det var om Aron, och det var om Moses.

Han strök flera gånger handen öfver pannan. Elias' hustru blef förskräckt. Hon hade aldrig sett honom sådan, och hon tänkte på hvad hennes man sagt, att det nog var farligt för gammalt folk att komma in i en ny tankegång. Hon ville stiga upp och ringa på hushållerskan — låta hämta svågrarna.

Men den gamle höll henne kvar.

— Nej, Rebecca, nu får du inte gå ifrån mig mera. Jag är så mol allena, när du går. Han strök och klappade ömt hennes hand. Han var åter lugn, och då hon satte sig ned sade han: — Nu minns jag, hvilken historia jag

menar. Den, som min salig far brukade berätta för oss barn om Moses och Aron. Nu skall du få höra, Rebecca lieb.

Hon var så mycket barn, att hon var glad öfver att få höra den gamle berätta en ny historia. Den gamle klappade och smekte hennes hand med en oändligt rörande ömhet.

— Det är historien om Arons och Moses' död, som min salig far brukade berätta för oss. Då jag var mycket liten, vardt jag rädd, då han talade om den historien, jag tyckte bättre om de andra, men nu, sedan jag blifvit äldre, förstår jag, att den är mycket vacker, och jag har alltid tänkt att tala om den för dig, Rebecca lieb, men det har aldrig burit till. Var god och låt mig fukta läpparna med citronvattnet.

Svärdottern höll glaset, medan han läppjade på det. Den gamle släppte ej ett ögonblick hennes hand. Han var rädd för att hans Rebecca skulle gå ifrån honom, om han ej höll henne säkert fast.

Nu började han tala, tvekande i början, som om han sökte efter orden för den ovana berättelsen. Men sedan allt säkrare, allt efter det han fann ordalagen, i hvilka hans fromme fader berättat denna historia, då han själf var ett litet, litet barn.

— Ser du, Rebecca lieb, började han. Då Gud förkunnat för Moses, att Aron skulle dö, innan de uppnått det förlofvade landet, blef Moses mycket sorgsen, och då Gud befallde Moses att förkunna för Aron, att hans sista stund nalkades, kunde Moses af sorg och grämelse ej sofva under hela natten. Tidigt följande morgon, så snart dagen grytt, begaf sig Moses till Aron. Aron var mycket förundrad öfver att se den älskade brodern hos sig så tidigt och frågade honom om orsaken härtill.

»Jag har ej fått en blund i mina ögon i natt,» svarade Moses, »ty i tankarna gick jag igenom några punkter i den heliga lagen, som föreföllo mig mycket svårtydda, och nu har jag kommit så tidigt till dig för att begrunda dem med dig.»

De började att läsa i den heliga lagen, alltifrån första ordet, och då de kommo till något nytt, utropade de samtidigt: »Detta är heligt, detta är skönt, detta är rättvist!» Så kommo de till historien om Adams synd, och Moses höll upp med läsningen ett ögonblick och sade:

»O Adam, du har bragt döden i världen!»

Och Aron svarade: »Hvi sörjer du däröfver, min broder? För oss ej döden tillbaka till Edens lycka?»

»Det är dock otroligt smärtsamt,» utbrast Moses. »Jag har skådat himmelens härskaror, och du har betvingat döden, och dock måste vi båda dö. Hur många år tror du, att det ännu är oss beskärdt att lefva?»

»Kanske tjugu år,» svarade Aron.

»O, ännu mindre,» utropade Moses.

»Kanske femton?»

»O, mycket, mycket mindre.»

Och Aron nämnde ett alltjämt ringare tal och erhöll ständigt samma svar:

»O, mycket, mycket mindre.»

Den gamles röst liksom slocknade af. Svärdottern böjde sig ner öfver den iskalla handen, som alltjämt sakta smekte hennes, och kysste den. Den gamle fortsatte: — Då Aron hörde detta svar upprepas, bemäktigade sig en förfärlig aning hans själ och försatte honom i ångest och förvirring. Men hans broder Moses sade

kärleksfullt till honom:

»O, min älskade, vore det ej skönt för dig, om man sade om dig, som man sade om Abraham, han gick i frid till sina bröder» —

Men i sin förvirring förstod ej Aron dessa ord, och Moses sade vidare:

»Om Gud förkunnade för dig, att du skulle dö, sedan du uppnått hundrade år, hvad skulle du då säga?» — »Jag skulle säga, att Gud är rättfärdig och sörjer för mitt bästa,» svarade Aron.

— Rebecca lieb, då min far hunnit hit i sin berättelse, brukade jag alltid darra och skälfva i hela kroppen, därför att jag tänkte: om Gud sade till mig: »I dag skall du dö,» hur förskräckt skulle jag ej blifva! Jag var mycket rädd för döden, då jag var ett litet barn och första gången hörde den historien, ser du, Rebecca.

Han for med sin tunna hand åter öfver hennes. — Det som följer förskräckte mig aldrig, det är bara vackert.

— Och Moses och Aron och Arons son Eleazar stego tillsammans upp på berget. Då de hunnit upp till bergets topp, sågo de, att en grotta på ett underbart sätt öppnade sig för deras åsyn. De gingo in i grottan och funno den af änglar redan iordningställda dödsbädden. Aron sträckte ut sig på bädden och beredde sig att dö.

Och Moses utropade full af sorg och smärta:

»Ve mig, vi voro två att föra vår syster till grafven! I din sista stund är jag hos dig. Hvem skall jag hafva när mig i min sista stund?»

Och en stämma från höjden ljöd:

»Du skall hafva Gud.»

Gubben tystnade.

Elias’ hustru såg upp i sin svärfaders ansikte. Det växlade aldrig mycket uttryck, och han såg ut, som han brukade, då han berättade sina gamla historier. Men Elias’ hustru var djupt rörd. Hon tyckte, att den historien passade honom bättre än någon af de andra, som hon hört honom berätta, och hon hoppades, att han hädanefter endast skulle tala om för henne de gamla Talmudlegender, som han hört i sin barndom.

Han fortsatte också nästan genast:

— Då min far berättade för oss om Arons död, brukade han också berätta oss Moses’ död. Jag tror inte, att det var något i den historien, som gjorde mig förskräckt eller kan skrämma dig, Rebecca lieb. Du skall få höra.

Och den spröda stämman började åter, följd af den gamla klockans hårda, knäppande tick tack, tick tack.

— Ser du, Rebecca, Moses var sysselsatt att uppteckna de sista orden i den heliga lagen och skulle just nedskrifva det Guds namn, som ingen vågar uttala, men i detta ögonblick var den för hans död bestämda tiden inne.

Och Herren ropade till sig ängeln Gabriel och sade: »Gå och för Moses’ själ till himlen!»

Och ängeln svarade häpen: »Herre, herre, hur skulle jag våga att ge den människa döden, hvars like ej finnes i världen?»

Och Herren ropade ängeln Michael till sig och sade till honom: »Gå och för Moses’ själ till himlen!»

Men den förskräckte ängeln svarade: »Herre, Herre! Jag var hans lärare, och han var min lärjunge. Jag förmår ej att se honom dö.»

— Och Herren ropade till sig Samael, förintelsens ängel, och sade till honom: »Gå och för Moses’ själ till himlen!»

— Och dödsängelns ansikte strålade af blodtörstig lusta. Han omgjordade sig med sin hårdt glänsande rustning och störtade sig ner öfver gudsmannen. Han fann honom med Guds outsägbara namn under pennan, och dödsängeln darrade. Då han betraktade Moses, såg han, att strålar af det gudomliga ljuset lyste öfver hans ansikte. Dödsängeln vände bort blicken och tänkte: Detta är en ängel, och ingen af änglarna kan gifva honom döden.

»Hvad vill du, hvad söker du?» ropade Moses till ängeln.

»Jag är sänd att gifva dig döden,» svarade ängeln darrande »Alla dödliga äro underkastade min makt.»

»Icke jag,» sade Moses med tillförsikt. »Redan i modersskötet utkorad att vara redskap för det heliga undret och att utbreda lagen och sanningen på jorden, kommer jag aldrig att åt dig anförtro min själ.»

Med oförrättadt ärende flög Samael tillbaka till himlen.

Men då ljöd en högtidlig och hemlighetsfull röst från höjden:

»Moses, Moses, stunden är kommen, du måste dö.»

En liknande skugga, som då den gamle berättat, att Gud sagt till Aron, att hans sista timme var inne, gled nu öfver hans drag, och Elias’ hustru förstod, att också den högtidliga, hemlighetsfulla stämma, som befallde Moses att hålla sig beredd, för länge, länge sedan skrämt det lilla barnet. Men den gamle sade intet därom utan fortsatte:

— »O Herre, Herre,» ropade Moses gråtande, »du har låtit mig dväljas i de himmelska rymderna och tryckt din invigelses kyss på min panna, o, anförtro ej min själ åt dödsängeln!»

Och rösten svarade: »Var stilla. Jag skall själf gifva dig döden och sörja för din begrafning.»

Och Moses beredde sig att dö, ren som en ängel.

Då sänkte Herren sig ner från den högsta himlen, och de tre änglarna Michael, Gabriel och Sagsagel omgåfvo honom.

Ängeln Michael öppnade grafven, Gabriel bragte en duk af hvitt linne till hufvudgärd, och Sagsagel bredde ut en duk till hölje för fötterna. Och ängeln Michael stod orörlig vid Moses’ ena sida, och ängeln Gabriel stod orörlig vid hans andra sida. Och Herren sade till Moses:

»Slut dina ögonlock.» Och Moses slöt dem. »Tryck din hand mot hjärtat.» Och Moses tryckte handen mot hjärtat. »Lägg dina fötter till rätta.» Och Moses lade sina fötter till rätta.

»Heliga själ, min dotter,» sade Herren. »Sedan hundrade och tjugu år besjälar du denna fläckfria stofthydda. Men stunden är kommen, träd därutur och flyg till himlen.

Men själen svarade sorgsen: »Denna rena och obefläckade kropp har jag innerligt älskat, jag har ej mod att öfvergifva den.»

»Min dotter, öfvergif den. Jag skall upptaga dig i min högsta himmel nära min odödliga tron bland serafim och cherubim.»

Men själen dröjde.

Då tryckte Herren en kyss på Moses' panna, och med denna kyss flög själen in i himlen.

En molnstod omhöljde himlen, ur hvilken tonade dessa ord:

»Hvem blir nu kvar på jorden för att bekämpa synden och vantron?»

Och en stämma svarade: »En profet som denne uppstår aldrig mera.»

Och jorden grät: »Jag har förlorat den gudingifne mannen.»

Och Israel grät: »Vi hafva förlorat vår herde.»

Och änglarna sjöngo i kor:

»Den rättfärdige kommer. Han kommer i frid till sin Guds möte för att slutas i hans famn.»

De sista orden uttalades i en knappt hörbar hviskning, och det gamla, trötta hufvudet sjönk ner bland kuddarna. Han famlade efter svärdotterns hand och höll den fast, då hon gaf honom den.

— Gå ej ifrån mig, Rebecca, hviskade han. Blif kvar hos mig, min trogna hustru. Jag tycker inte om att vara mol allena.

Det var något i detta, att han berättat andra historier än de vanliga och just dessa, att han tog henne för hustrun och kallade henne vid dennas namn, som fick svärdottern att osedvanligt länge sitta kvar hos den gamle.

Han slumrade in med hennes hand i sin.

Tidigt följande morgon kom det bud från sönerna, hos hvilka den gamle lefde, att Elias och hans hustru skulle komma. Gubben sof och sof, och de kunde ej få honom vaken mer än några ögonblick i sänder.

De sutto hos honom hela dagen.

Han hade ej talat ett ord, sedan han föregående afton berättat för svärdottern om Moses' och Arons död.

De sutto hos honom. Då han upphört att andas, låg han i bädden, ej som en död utan som en lugnt sofvande. De sutto hos honom, som de brukade sitta, då han slumrat in. De kysste händerna, som lågo hopknäppta öfver täcket. Händerna voro ej kallare i döden, än de varit i lifvet.

I rummet var det mycket tyst, blott den gamla klockan knäppte hårdt såsom alltid. Nej, dubbelt hårdt, därför att det var så tyst.

Elias' hustru såg på sin man med en bedjande blick. Han förstod blicken och gick från bädden fram till hörnet, där den hvita klockan stod. Han öppnade det runda glaset och vred visarna tillbaka till dödsminuten, han fattade om pendeln och stannade verket.

Nu var det alldeles stilla i rummet.

HERR SCHWARZ

Det var på El Muski i Cairo. Och det var ett stimmande och ett hojtande och ett ropande och en trängsel af människor och djur på den smala och oändligt långa gatan. Nu var det en stor lastvagn med europeiska flyttsaker, förspänd med tre hästar, som spärrade vägen. Nu skulle en lång, smal egyptisk kärra, fylld med beslöjade kvinnor och bruna barn och dragen af en liten mula, vika nedåt en af gränderna, men kunde ej passera förbi några envisa kameler, som ej ville röra sig ur fläcken. Och mulåsnedrifvaren, som gick bredvid kärran, piskade på mulan, så att dammet yrde omkring henne, och gaf henne fula ord och tillmälen, och beduinen, som satt på den första kamelen, ryckte och slet i betslet, men intetdera af de halsstarriga djuren ville göra annat än hvad det ville, och det var att stå kvar just där det hindrade trafiken som mest.

De gående österländingarna, män och barn och beslöjade kvinnor, trängde sig smidigt fram på den belamrade gatan, under det att västerländingarna väntade, halft roade, halft förtretade.

Så kom en stor hotellomnibus körande på El Muski. Den skulle ned i samma gränd, till hvilken kamelerna och kärran spärrade vägen. Kusken piskade på sina hästar, han ville partout fram, han röt arabiskt ovett till mulåsnedrifvaren, som ryckte i mulans betsel, så att det såg ut, som om djurets mun skulle slitas i stycken, men det hjälpte inte. Hon kunde ej komma förbi de envisa kamelerna, och hon visste bättre än att försöka. Däremot försökte omnibuskusken att komma förbi henne och körde ganska riktigt fast i kärrans ena hjul, så att kärran höll på att välta och de beslöjade fruntimren förskräckta trängde sig tillsammans och utstötte små svaga skrik och nödrop, som ingen brydde sig om. Omnibuskusken reste sig upp på bocken och piskade också han af alla krafter på mulåsnan, som bara ruskade på sig, så att myntkedjorna, med hvilka hon var behängd, skramlade och klingade. Men nu gjorde ångspårvagnen slag i saken. Den kom pustande och susande uppför gränden. Och när den rusade tvärs öfver El Muski ned i gränden midt emot, gjorde den rent hus framför sig. Kamelerna blefvo rädda för det odjuret och satte af i vildt traf framåt gatan, och mulan blef också skrämd och skenade åstad med den smala kärran nedåt gränden.

Men i och med det att passagen blef fri, brusade den genom stockningen ett ögonblick hejdade strömmen af människor och djur fram öfver El Muski med dubbel fart. Turbanklädda höga herrar i öppna vagnar, framför hvilka hvitklädda saïs sprungo för att bana väg, fårskockar och kalkonhjordar med sina herdar, effendis på hvita, med röda schabrak utsmyckade åsnor och européer på tarfliga hyråsnor, pådrifna af hojtande, flämtande pojkar — turkar, judar, armenier, perser, fellahs, syrier, beduiner, beslöjade kvinnor, dervischer, kameler, flyttlass, droskor, kärror, hjordar af getter och kalkoner, vattenbärare, sorbetutbjudare, liktåg, kameler, åsnor, lättfotade saïs med silfverstafvar i händerna, springande framför slutna åkdon med beslöjade damer, dogcarts körda af engelsmän, sittande dos-à-dos med den svarte betjänten, kameler, åsnor, hästar, hundar, greker, munkar, beduiner, armeniska präster, sudaneser, nubier och åter kameler och åsnor, getter och kalkoner. Människor och djur om hvarandra i oafbruten följd och en trängsel så stor att butikägarna, som stodo utanför sina små bodar, på den fotsbreda trottoaren, allt som oftast i största hast måste retirera in till sitt för att ej bli medryckta och kullkastade af strömmen.

— — — — — — — — — — — — — — —

Utanför en liten hörnbod, där det hängde silfverklockor och silfverspännen i fönstren, och där man skymtade några koppar och tefat fyllda med topaser, safirer, rubiner och andra stenar bakom de smutsiga rutorna, satt ägaren, en liten mörklagd, rundryggad femtifemårig man med ett par pigga bruna ögon, som spejade lifligt upp- och nedåt El Muski. Han tycktes känna en mängd af de förbigående personerna, åtminstone sköt han allt som oftast pilsnabbt upp från sin stol och bugade sig djupt och ödmjukt eller nickade förtroligt eller sade några hastiga ord, åtföljda af en axelryckning och ett lifligt gestikulerande. Han var klädd i europeisk dräkt, trådsliten och af dålig snitt, på hufvudet bar han en röd fez, som han aldrig aftog, hur ödmjukt han än hälsade, i stället bugade han sig djupt på österländskt vis, med handen vidrörande

pannan och bröstet.

Boden, framför hvilken han satt, var ej öppen som de flesta grannarnas, ej heller helt stängd som några andras, ty luckorna voro blott påskrufvade för öfre delen af fönstren, medan den stora slån var dragen från dörren, som stod halföppen, så att man kunde se arbetsbordet inne i den mörka och smutsiga boden. På detta bord, det var till hälften ett städ, lågo några små pincetter, ett par små hammare och en hel del andra små redskap, ty herr Schwarz reparerade ur och smycken och för öfrigt hvad som tarfvade reparation och sålde dessutom äkta och halfäkta stenar, hvilket allt stod att läsa på skylten, affattad på fyra språk, två österländska och två västerländska.

En ung, reslig europeisk herre banade sig väg genom trängseln tvärs öfver gatan och stannade framför herr Schwarz' bod.

Herr Schwarz reste sig upp från sin stol, lade handen först på pannan, så på bröstet och bugade sig ödmjukt.

Den främmande herrn visade på sin urkedja och sade på italienska — det var ett af de språk, som stodo på skylten:

— Kan jag få den här guldkedjan lagad hos er? Man sade mig på hotellet att i herr Schwarz' bod på El Muski — det är ju här?

— Ja, signore, jag är Schwarz.

— Ni är italienare?

— Nej, signore. Jag är israelit, men jag är född i Rumänien.

Den främmande såg häpen ut, det var första gången i sitt lif, som han hört en jude först nämna sin tro och sedan sitt fädernesland.

Jag är i Österlandet, religionernas land, tänkte han. Och drifven af en obetvinglig impuls följde han det gifna exemplet och sade något, som han aldrig förr, oåtspord, sagt i sitt lif.

— Också jag är israelit.

En glädjeblixt upplyste herr Schwarz' ansikte, och han mumlade några hebreiska ord, som européen ej förstod, men som han förmodade utgjorde någon välkomsthälsning.

— Jag talar lika gärna tyska som italienska, ifall nådig herrn föredrager det.

— Hvilket som helst. Intetdera är mitt språk, men jag talar båda. Jag är svensk.

— Å, svensk, verkligen! utbrast herr Schwarz med oförmodad entusiasm. Jag har många gånger denna vinter önskat, att jag kunde lära mig det svenska språket, men det går inte. Det är ett svårt språk, och jag är en gammal man. Men om det gör nådig herrn detsamma, så talar jag hellre tyska än italienska.

— Då tala vi tyska. Den svenske herrn var mycket förvånad öfver herr Schwarz' yttrande. Han hade ej råkat många utländingar i Cairo, som varit intresserade för Sverige, och ingen enda, som beklagat sig öfver att ej hafva lärt dess språk. Medan han funderade på detta, gjorde han min af att gå in i boden, men herr Schwarz höll honom tillbaka.

— Jag kan se på kedjan härute, sade han och bjöd den främmande artigt sin stol.

— Nå ja, låt gå. Jag sitter lika gärna här. Det är intressant att betrakta lifvet på El Muski. Det tröttnar man

aldrig på.

— Var så god och sitt så länge som behagas, och kom igen hit och sitt här och se på El Muski, så ofta som nådig herrn har lust. Den här stolen skall alltid stå till tjänst. Skulle man inte vara tjänstaktig mot främlingar — och därtill en främling som är en af de våra —

— Jag tackar. Men jag vill inte störa herr Schwarz i arbetet.

— Gud bevare, inte kan jag låta störa mig. Jag är en fattig man med stor familj och måste arbeta dagen igenom. Det vill säga, jag stänger boden en timmes tid mellan tolf och ett för att få min middag — jag bor alldeles härintill, vårt kvarter är bakom El Muski, men annars sitter jag här dagen i ända och arbetar utan uppehåll.

Den svenske herrn såg litet förvånad ut. Han hade inte tyckt, att herr Schwarz varit så synnerligen flitig, när han kommit öfver honom.

Men det nyss sagda påminde honom om hans ärende. Han lossade kedjan från klockan och visade den för herr Schwarz.

— Ser ni, det är en helt obetydlig lagning. Det är visst endast att klämma till här.

Schwarz tog kedjan i sin hand och synade den noga.

— Ja, det är en affär på fem, högst tio minuter.

— Det är bra. Då sitter jag och väntar, medan det blir gjordt.

Men herr Schwarz stod fortfarande kvar med kedjan i hand.

— Den nådige herrn får gärna sitta här, så länge han behagar, det är mig en stor ära, men jag kan inte laga kedjan i dag. I morgon bittida vid niotiden, om den nådige herrn behagar gå förbi då, skall jag göra det.

— I morgon är det söndag —

— Ja visst. Min granne, som är kristen, har stängt då. I dag är det lördag, därför har *jag* stängt. Jag sitter blott här för att de nådiga herrskapen skola veta att jag finns, och jag tar emot beställningar — jag måste det, ty jag är en fattig man, men arbeta på sabbaten — Gud bevare!

Schwarz gick in med kedjan och lade den på arbetsbordet.

— Och är det stängdt om fredagarna hos er granne mohammedanen?

— Naturligtvis. De kristna stänga inte alla på söndagen, men på fredagen äro alla mohammedanska bodar stängda och naturligtvis på lördagen alla judiska.

— Och ni vill inte ens göra den här småsaken för mig i dag? Det är blott att klämma till.

— Gud bevare! Arbeta på sabbaten! Det gör väl ingen jude. Det gör inte nådig herrn själf?

Den nådige herrn svarade ej direkt på frågan. Han sade i stället:

— I mitt land är det inte många judar, som ha sina bodar stängda på sabbaten.

Schwarz slog ihop händerna och utbrast förskräckt:

— Gud bevare!

Det blef ett ögonblicks paus, hvarunder de två trosförvanterna voro helt upptagna af sina egna tankar. Men så sade herr Schwarz tvekande, liksom rädd att fråga:

— Och hur går det för våra bröder i det främmande landet?

— Tack, bra, svarade den unge herrn småleende, medan han knäppte sin handske. Det finns många ansedda judar i Sverige, där finnas vetenskapsmän och lärde, och där finnas också rika — tillade han dröjande.

Herr Schwarz lyfte upp sina hopknäppta händer och utbrast:

— Gud ske lof och tack att det går våra bröder väl i det främmande landet!

— Det är intet främmande land, sade den resande med en vacker blick, men Schwarz hörde honom ej, han höll på att mumla en lång, hebreisk bön.

Den unge svensken reste sig upp för att gå.

— Nej, för all del, nådig herrn, sitt kvar en stund och betrakta folklifvet. Jag vill förklara allt, som kan intressera. Om blott en af mina söner kom förbi, skulle han få gå efter kaffe till nådig herrn. En af dem kommer nog snart, och då skall jag skicka honom efter en kopp. Se hit, nådig herrn! Den, som åker där, är den armeniske biskopen, en vacker man, inte sant? Men nådig herrn skulle se vår rabbin, han är en ännu mycket vackrare man. I den där vagnen satt den franske generalkonsuln. Kände nådig herrn honom? Jag tyckte nådig herrn hälsade.

— Ja, jag spisade middag hos honom förliden vecka.

— Verkligen! Det är en mycket stor ära. Herr Schwarz gnuggade händerna förtjust.

— Se nu, hans nåd, på den där herrn, som går på andra sidan. Det är David Abruzzo, en jude. Han är en bland de rikaste köpmännen i Cairo och en mycket ansedd man. Såg nådig herrn, hur vänligt han hälsade på mig? Ja, ja. En mycket ansedd man. — Det där är en dervisch från Persien, han som går bakom nubiern, nej, inte den där, det är en af Mohammeds afkomlingar, det synes på turbanen, och den där i den veckade hvita kjolen är en grek, och den svarte mannen, som går bredvid honom, är från Assuan i Öfre Egypten. Ja, hela världen stämmer möte på El Muski, det säger jag alltid. De där, som nu komma, äro ryska pilgrimer på väg till Jerusalem.

— Har herr Schwarz varit i Jerusalem? frågade den främmande och såg upp på herr Schwarz, som stod bredvid honom.

— Ack, ännu inte, nådig herrn. Det är min stora sorg. Min far är gammal, snart åttio år, och hans högsta önskan är naturligtvis att få dö i Jerusalem och bli begrafven i Josafats dal. Men nådig herrn förstår — han är alldeles blind och kan ej resa dit ensam. Jag måste följa med honom, och jag är en fattig man och har stor familj att försörja och måste tänka på min egen ålderdom. Men jag samlar till resan, och det skall väl snart räcka till, med Guds hjälp. Det är blott den stora ångesten att min far skall dö här i Egypten, innan vi komma åstad. Han är en gammal man. När vi vid denna sista passah-fest sjöngo: »Nästa år äro vi i Jeruschalajim», började min far snyfta och gråta, så att det skar mig i hjärtat. »Lifvet är likt en skugga, som förgår», säger det gudomliga ordet. Och en af våra vise frågar: »Är det åtminstone likt skuggan af ett torn eller som skuggan af ett träd, en skugga som varar? Nej, det är likt skuggan af en fågel, som flyger förbi.» Och nådig herrn, hvem vet om min far hinner till Jerusalem för att dö där och bli begrafven i våra fäders land?

Herr Schwarz mumlade en lång ramsa otydliga ord.

— Herr Schwarz talar hebreiska? frågade den främmande herrn utan att tänka sig före.

— Gud bevare! Skulle jag nu inte kunna hebreiska! Det lärde mig mina goda föräldrar, innan jag kunde något annat språk. Kan inte nådig herrn hebreiska?

Den främmande skakade småleende på hufvudet.

— Nej, det kan jag inte, men hur många språk kan herr Schwarz egentligen?

— Inte många. Jag är en olärd man. Jag kan blott rumäniska och arabiska och litet tyska och italienska. Det har jag lärt mig själf. Jag har aldrig gått i någon skola. Mina stackars föräldrar hade inte råd att bekosta mig någon lärdom. Men Gud ske lof, alla mina barn ha fått en god uppfostran, synnerligast min äldste son, Abraham, han talar sju språk, också spanska, franska och engelska.

— I hvilken skola har er son gått, som fått lära så mycket? frågade den främmande vänligt. Han började få intresse för herr Schwarz.

— I en engelsk protestantisk skola, den bästa skolan i Cairo, hvad lärdom beträffar. Den var alldeles nygrundad då, så vi visste ingenting om den, men föreståndaren för skolan hörde talas om, att min son hade stora anlag, och erbjöd sig att taga honom gratis på försök i tre år. Och jag var mycket lycklig och tacksam. Jag är själf en olärd man, därför vet jag att sätta värde på lärdom.

— Då är er son kristen? utbrast Schwarz' åhörare alltmera förbryllad.

— Gud bevare! Nej. Jag tog honom ur skolan, då jag förstod hvad meningen var. Ser nådig herrn, min son hade de bästa betygen och fick premier flera gånger om året, fina, dyrbara böcker i röda band och guldsnitt. Men en vacker dag kommer skolföreståndaren till mig — han är en engelsk präst och en mycket lärd man och erbjöd mig att skicka vår Abraham till England och bekosta hans studier vid universitetet och sedan gifva honom en utmärkt plats, antingen i England eller här i Egypten, ifall jag läte döpa honom. Men jag svarade honom: Gud bevare mig för en sådan synd! Min son har ju en far, som kan försörja honom, fast han är en fattig man, tills han själf kan förtjäna sitt bröd. Jag har ju med Guds hjälp kunnat draga mig och min stora familj fram på ärligt vis, fast jag är en olärd man, skulle min son ej då kunna göra det, som fått en sådan uppfostran! Men ej en dag längre fick han stanna kvar i skolan. Nå, så satte jag min son Abraham i lära hos Moses Mendel, som är guldsmed i Ismaïliakvarteret. Och, lofvad vare våra fäders Gud, det har gått honom väl!

Schwarz mumlade några hebreiska ord.

— För två år sedan gifte han sig med Mendels dotter, och jag har redan en liten sonson. Men mina andra söner få nöja sig med mindre lärdom. *De* komma inte i den engelskprotestantiska skolan. Gud bevare!

Den svenske herrn gjorde åter min af att resa sig upp.

— Jag sitter kanske och hindrar herr Schwarz från att gå i kyrkan, det är ju lördag, sade han.

— Gud bevare! Inte låter jag någon hindra mig från att gå i synagogan. Han lade särskild tonvikt på ordet synagogan, liksom för att med all delikatess rätta uttrycket. — Jag har varit där i morse och skall gå dit igen i eftermiddag. Och i dag arbetar jag ju inte. Så jag är mycket lycklig, om den nådige herrn vill göra mig den stora äran att sitta här. Det är nog bra att ha någon, som ger förklaringar och upplysningar. Jag känner till alla folkslag och nationer, som gå förbi på Muskin. Jag har ju bott här i Cairo i fem och tretti år. Sedan skall jag tala om, hvarför jag så innerligt gärna ville kunna tala svenska, och bedja nådig herrn göra mig en tjänst

— — — Nej se, där ha vi den grekiske patriarken! Men vår rabbin är ändå en mycket vackrare och ståtligare man, jag önskar, att han komme här förbi, så att nådig herrn finge se honom. Och han är så älskvärd och vänlig. Han går aldrig förbi min bod utan att han stiger in och pratar en stund med mig.

En europeisk dam kom i detsamma fram till Schwarz, som djupt bugade sig för henne. Hon tog upp sin börs och ville räcka honom några mynt, men han höll händerna på ryggen, skakade på hufvudet och sade:

— I morgon, i morgon, inte i dag, nådig frun

Damen stoppade ned börsen och gick vidare.

— Det var den holländske generalkonsulns fru gemål. Hon ville betala mig för ett par solfjädrar, som jag lagat åt hennes döttrar, men jag tar inte emot pengar i dag. Alla andra dagar med den största glädje. Men inte på sabbaten! Nej, se där! Det var en lycka!

Herr Schwarz sträckte på sig och såg mycket belåten ut. — Se på den höge, vackre ståtlige herrn där i europeisk dräkt, han med den nya felbhatten. Det är vår rabbin!

Den främmande herrn såg en ovanligt ful, lång och spinkig svartklädd herre med krokig näsa, buskiga ögonbryn och med hög skorstenshatt på hufvudet.

Herr Schwarz smålog och gjorde sig uppenbarligen beredd på den älskvärde mannens besök.

Men rabbinen gick förbi utan att bevärdiga herr Schwarz med en blick.

— Han kom inte till mig i dag, han låtsade inte om mig, sade Schwarz med skroflig röst, som om han haft gråten i halsen. Det är därför att han inte tycker om, att jag står utanför min bod i dag. Men hvad skall jag göra? Jag är en fattig man, som måste visa herrskaperna, att jag finns här. Han vet ju, att jag inte arbetar eller tar emot pengar på sabbaten, Gud bevare! Men han kan naturligtvis inte låtsa om mig i dag. Han är en god man, en mycket god man.

Det var ej svårt att i herr Schwarz' rörliga ansikte läsa, hur detta förbiseende grämde honom. Han sade liksom fullföljande en tankegång, som rabbinens ogillande framkallat:

— Och det finns judar, som arbeta på sabbaten i nådig herrns land — och det går våra bröder väl i det främmande landet! Gud ske lof och pris!

Det var något i den skälfvande rösten, som fick den resande att fråga:

— Blef ni illa behandlad i Rumänien, eftersom ni flyttade hit till Egypten, herr Schwarz?

Herr Schwarz rodnade af ifver, när han flämtande och darrande i hela kroppen med lifliga åtbörder utbrast:

— Illa behandlade! Som hundar blefvo vi behandlade, sämre än de uslaste gatuhundarna! Hugg och slag och förföljelser. Där fanns ingen lag och rätt för oss och ingen skola för våra barn. Den nådige herrn skulle inte kunna tro mig, om jag berättade, hur vi blefvo behandlade. Min saliga moder — Nej, jag kan inte tala om det. Gud vare lof och pris, med mina händers arbete skaffade jag henne till slut en lugn ålderdom här, och jag hoppas, att jag också skall kunna uppfylla min gode gamle faders önskan att följa honom till Jerusalem för att han skall få dö där och bli begrafven i våra fäders land. Nu börja åter förföljelserna i Rumänien bli lika grymma som de voro i min barndom, och i vinter har jag låtit min äldsta syster komma hit öfver till mig. Hon hade blifvit änka, och med hugg och slag drefvo de henne från hus och hem. I Rumänien har man ingen rätt, när man är jude. Ja, ja, fast jag arbetar hårdt från morgon till kväll, kan jag aldrig bli en rik man, ser nådig herrn, därför att jag haft mina gamla föräldrar och mina syskon att draga försorg om, och så min

egen stora familj. Men Gud bevare mig att klaga! Vi ha det mycket godt och tryggt här.

— Egypten är således ej längre ett träldomens land för judarna? utbrast den unge mannen vemodsfullt.

— Å nej, nej! Här är det samma lag för alla. Här frågar ingen efter om man är jude eller kristen, blott man är en hederlig människa. Synnerligast sedan engelsmännen kommit hit, är allt ordning och rättvisa. Nej, ingen får här misshandla eller håna mig, därför att jag är jude. Gud bevare! Gör någon det, blir han straffad. Är man en flitig man, som kan sitt arbete, får man lefva tryggt här. Vi ha det mycket godt, och mina barn få alla god lärdom. Mina flickor spela piano och tala engelska och franska, och gossarna få också lära sig så mycket jag har råd att låta dem få lära, fast naturligtvis få de ej så mycken lärdom som min son Abraham. Gud välsigne honom! Min hustru är en skön, blond dam och har gifvit mig åtta barn, däribland ett par tvillingar. Gud välsigne och bevare dem alla! Jag skulle vilja, att nådig herrn finge se min hustru — Nej, pass nu på, nådig herrn, och titta på den där kolossale negern därborta — han med den långa, ihopknäppta öfverrocken och den tjocka käppen, det är öfverenucken hos khedivens fru moder.

Den främmande herrn kastade blott en flyktig blick på den store mannen. Det var herr Schwarz, som uteslutande intresserade honom. Herr Schwarz stod tätt tryckt intill husväggen för att ej taga något af det lilla trottoarutrymmet från grannen och han talade alltjämt.

— Nu skall jag berätta nådig herrn, hvarför jag gärna ville kunna tala och förstå svenska. Kan nådig herrn tänka sig, att vi ha en svenska boende hos oss i vinter? Hon kom till Alexandria i samma båt som min syster för fem månader sedan. Det gick så till, att min äldste son Abraham hade rest till Alexandria för att taga emot sin faster, och då han kom ner i hytten för att hämta hennes saker, så hvem satt därinne om inte den stackars svenskan, alldeles ensam och öfvergifven och utan att ha reda på det ringaste. Abraham trodde, att hon var förvirrad efter den svåra resan, det var först sedermera han märkte, att hon är så där alltid — litet hvad man skulle kalla — herr Schwarz väjde för ordet men förde handen öfver pannan — nådig herrn förstår? Den snällaste människa i världen men — ja, ja. Man har ju inte gifvit sig sitt förstånd själf! Min syster sade, att den stackarn bestämdt trott, att skeppet skulle förgås i stormen, ty hon hade hela tiden utan uppehåll läst sina böner mycket högt på ett främmande språk. Men det är nog bara en vana hos henne, ty så gör hon alltid. Min syster var mycket ledsen öfver att ej ha kunnat tala vid henne och trösta henne, men Sarah kan blott hebreiska och rumäniska och litet tyska. Och svenskan — sjömännen berättade för min syster, att hon var svenska — kunde blott svenska.

— Hvad heter min landsmaninna?

Det var verkligen eget detta, att en svenska bodde hos dessa fromma judar.

— Larsina Peterson, säger hon, är hennes namn. Se, jag menar inte att hon är förryckt, förstår nådig herrn, hon är bara litet hvad vi kalla me — me — jag menar litet klen till förståndet. Det var därför det gjorde min syster så ondt om henne, att hon bad vår Abraham taga sig af henne. Och han hjälpte henne genom tullen, som han hjälpte sin faster, och tog henne med till stationen och visade henne, hur hon skulle köpa biljett, ja, nådig herrn vet nog själf, att det äfven för kloka människor är svårt att reda sig i Alexandria med allt det slöddret. Nå, naturligtvis gick hon in till min syster och min son Abraham i kupén och for med dem hit till Cairo. Och när de kommo hit, trodde Abraham naturligtvis, att någon väntade henne här och skulle vara henne till mötes vid stationen. Men ingen var där. Nu ha vi förstått, att hon alldeles icke skulle till Cairo, utan skulle ha stannat i Alexandria för att med nästa båt fara till Port Saïd. Hon skulle nämligen till Palästina, men det hade hon inte nog förstånd att säga ifrån då. Nå, naturligtvis tog ingen emot henne här, och där stod hon Men inte kunde Abraham låta henne stå där i all evighet, helst som hon sade till honom på engelska »go with you, thank you», det var den enda engelska hon kunde. Då sade min syster: »Låt oss föra henne till min broder Isak, han vet nog råd.» Jag visste ingen annan råd än att taga henne hem till min

Rosalina. Inte kunde jag släppa den stackars människan lös på Muskin. Gud bevare! Hon var mycket nöjd och tacksam, och så stannade hon hos oss och sade oupphörligt »thank you» och en hel massa andra saker på sitt språk. Och sedan dess har hon bott hos oss. Vi låta henne ligga i samma rum som min syster, därför att de ju kände hvarandra från båten. Jag låter henne betala trettio piastrar i veckan för rum och mat.

— Det var bra litet.

— Ja, det är inte mycket, men den stackarn är fattig och vi ha det ju enkelt om hvardagarna, fast min Rosalina — jag önskar nådig herrn finge se henne, hon är en sådan skön, blond fru — stufvar bättre fisk än jag någonsin ätit den, undantagandes hos min salig moder. Gud välsigne hennes minne! Och vet nådig herrn, hvad de pengar, som denna svenska betalar, skola användas till? Jo, till Jerusalemsresan med min far, så att den gamle mannen får sin brinnande önskan uppfylld att dö i våra fäders land och bli begrafven i Josafats dal. Jag sade till mig själf: Gud har sändt denna främmande kvinna till dig för att du skall hjälpa henne och hon hjälpa dig. Det hon betalar dig, skall du använda till resan. Vi resa ju billigt, ser nådig herrn, självfva ångbåtsfärden kostar ej mycket, men det är uppehållet för min far hos fromma människor i Jerusalem, tills den nåderike Guden kallar honom till sig — det är det, som kostar. Och jag måste till min stora bedröfvelse lämna honom där bland främmande och återvända hit, ty jag är en fattig man och måste arbeta från morgongryningen till aftonrodnaden. Det blir svårare för mig att lämna honom än för honom att stanna kvar, ty han säger alltid: »Får jag blott komma till Jerusalem, så skall jag dö nöjd!» Ack ja, hvad är Cairo mot Jerusalem! — Det är skönt, Jerusalem! Skall ej den nådige herrn fara dit?

— Jo, om en månad, när jag återvänder från Nilresan. Nå, är min landsmaninna belåten hos er?

Herr Schwarz nickade energiskt. — Miss Larsina, vi kalla henne alla miss Larsina, måste ju vara mycket belåten, ty hon har alldeles ej velat flytta. Min son Abraham, som är en god och lärd man, läser engelska med henne ett par gånger i veckan, men det går skralt med framstegen, säger han. Hon är alldeles omöjlig. Och det fast hon naturligtvis måste kunna engelska eller något annat språk, ifall hon vill stanna här eller resa vidare. Hon bara går på och talar svenska och hör alls inte på hans förklaringar. Men något litet måtte hon ju lärt, ty Abraham förstår, att hon vill tala om för honom, att hon fått befallning att med nästa båt från Port Saïd resa till Kina för att bli missionärska där. Men hur skall det gå för sig, när hon inte kan kinesiska eller någonsin kan lära sig det, hon kan ju inte en gång lära sig engelska. Och i alla fall, inte kunna vi låta den stackarn resa till Kina! Jag blef så glad, när jag hörde, att nådig herrn var från Sverige, ty jag tänkte då genast, att den nådige herrn nog ville vara så god och gå hem till oss och försöka afråda henne från att fara till Kina. Se, kineserna äro ett tåligt folk, ett mycket tåligt folk, men de vilja gärna vara i fred, och det kan man inte förtänka dem. Hvar människa vill gärna ha sin religion i fred.

Den svenske herrn nickade:

— Nå, herr Schwarz, har min landsmaninna inte försökt omvända er eller er familj, eftersom hon är missionärska? frågade han.

Herr Schwarz slog ihop händerna och skakade energiskt på hufvudet.

— O, Gud bevare! Nej, *så* dum är hon inte! Hon läser visserligen alltid högt ur sin svenska bibel, men det är hon väl van vid från barndomen, och ingen förstår ju ett ord af hvad hon läser och hvilket som ... Nej, nej, jag skall inte göra narr af henne. »Skåda icke på flaskan utan på vinet, som är därinne», säga våra vise. Hon är en god människa, en mycket god människa, hon rår inte för att hon är enfaldig och ingen lärdom fått. Och vi tycka alla om henne, och hon har mycket fäst sig vid min syster alltsedan resan och vid min yngsta lilla flicka och vid Abraham, som är så god mot henne. — Nej, men hvad står nu på? Där har vi ju miss Larsina själf. Hon har min yngsta lilla flicka med, barnet hittar hit men inte hon, fast hon har varit här flera gånger. Stackare! Hon ser mig just ut till att omvända kineser! Afråd henne för all del att resa till Kina och bed

henne stanna här eller resa hem, så att henne intet ondt sker!

Den unge svensken sökte att bland vimlet på El Muski upptäcka sin landsmaninna. Jo, nu såg han henne. Den långa, bleka medelålders kvinnan med de ljusblå, utstående ögonen, det slätkammade, sandfärgade håret under halmhatten och med den snäfva regnkappan, som var ordentligt hopknäppt, fast Egyptens sol brände öfver El Muski, måste vara Larsina Peterson, hon och ingen annan Hon höll en liten femårs tös i handen, det var en liten en med svart, burrigt hår och pigga bruna ögon. Larsinas egna ögon voro svullna och rödkantade, som om hon hade gråtit. Hon talade oupphörligen med barnet, som bara nickade och skakade på hufvudet och sade yes, yes och för resten såg till, att de ej blefvo öfverkörda eller öfverridna, det var synbarligen den lilla, som tog hand om Larsina, och ej tvärt om.

När de två hunnit fram till herr Schwarz' bod, lyfte denne upp sin lilla flicka och gaf henne en smällande kyss.

Den unge herrn vände sig till kvinnan i den hopknäppta regnkappan och den svarta halmhatten och sade vänligt på svenska:

— Jag hör, att fröken Peterson är en landsmaninna till mig. Mitt namn är Deltreves, från Stockholm.

Den tilltalades tungsinta ansikte klarnade upp, och tårar fyllde de ljusblå ögonen, då hon sade:

— Vår Herre är mycket nådig mot mig! Jag har inte hört ett svenskt ord på fem månader!

— Hvarför har ni inte sökt upp svenske konsuln? Det finns för resten en hel del landsmän här i år, upplyste den svenske herrn välvilligt.

— Jag tror nog det. Men vår Herre vill, att jag skall ge mig helt till honom och ej hänga fast vid något annat. Det är därför han ej fört mig tillsammans med mina landsmän förrän nu i dag.

Visserligen hade herr Deltreves rest till Österlandet för att studera människorna, men att hans studier skulle ägnas egna landsmän och egna trosförvanter, det hade han ej anat. Lika godt, både herr Schwarz och Larsina Peterson tycktes honom tillräckligt österländska, och denna uppfattning stärktes än ytterligare, hvad den senare angick, då hon fortsatte:

— Herrn, jag kommer inte ihåg namnet, har väl af den här beskedlige mannen hört, hur underbart vår Herre fogat det. Sedan jag kommit i deras hus, har sannerligen Guds nåd varit öfver det, och Guds välsignade ord har visat sig mäktigt hos den gamla frun, som var med på resan och kom hit, nedtyngd af sorg. Aldrig hör man henne mera gråta och jämra sig. Och den äldste sonen, mot hvilken vår Herre ville visa sin nåd, fast hans far i sin förblindelse sökte hindra Guds vilja — den dåren, som trodde sig kunna gå emot Gud och hans vilja — får ej herr Abraham nu genom mig åter höra Guds välsignade ord! I timmar läser jag för honom, ty vår Herre styrde det så, att han ingaf herr Abraham att lära mig engelska. Jag lär mig ingen engelska, men jag läser i stället för honom Guds ord. Ja, ja.

Larsina Peterson lade sin stora, röda hand på den lilla flickans hufvud och smekte det sakta. — Och hvad denna lilla beträffar — ja, vet herrn, jag har aldrig sett ett barn, som så villigt lyssnat till Guds ord som denna lilla Rachel. Det blir svårast af allt att lämna henne, men det måste ske. Gud vill det. Men Han har sagt mig, att jag skall få återvända hit. Han vill blott pröfva min lydnad och hörsamhet, när Han tager mig härifrån och sänder mig till hedningarna i Kina. Han vet, att jag helst vill verka bland hans utvalda folk, men när Han behöfver mig annorstädes, så ske hans vilja!

— Ja, fröken Larsina ämnade sig ju till Jerusalem, och så stannade ni i stället i Cairo! Det var honom omöjligt att kalla henne för annat än Larsina, han visste ej hvarför, men namnet passade henne så

fullkomligt.

— Jag stannar där vår Herre vill, att jag skall stanna, liksom jag går dit Han sänder mig. Kunde han klarare visa mig sin vilja än att föra mig midt in i denna judefamilj utan mitt eget förvållande? Var det ej han, som gjorde, att den gamla frun fick sin plats på båten i samma kajuta som jag? Var det ej han, som sände mig unge herr Abraham och ingaf honom, att han skulle lära mig engelska? Jag behöfver ej kunna någon engelska, men han behöfver höra Guds ord. Och lilla Rachel — Larsinas ögon fylldes med tårar. — Jag vet att jag kommit i en välsignad stund till henne, och det är mycket svårt att skiljas vid henne, innan hon helt blifvit ett Guds barn.

Lilla Rachel satt på sin faders arm och lät honom beundra sin helgdagsdräkt, den starkt kornblå sammetsklänningen, de hvita trådspetsarna och de nya gula kängorna.

Herr Schwarz såg triumferande på den främmande herrn och nickade förtjust, då denne sade:

— Ett mycket sött barn, herr Schwarz.

— Och nu detta sista nådevedermäle att jag får tala mitt eget språk med någon, som kan öfversätta det jag säger för herr Schwarz, så att han förstår, hvarför jag måste resa, och får höra mina afskedsord till honom!

Nu blandade sig herr Schwarz själf i samtalet.

— Afråd henne för all del att resa till Kina, nådig herrn, sade han.

Larsinas landsman gjorde det ej direkt, han sade blott:

— Hvarför vill ni lämna denna familj, där ni trifs så väl? De vilja helt visst gärna behålla er.

— Det vilja de. Det vet jag nog. Herr Schwarz har lärt sig att säga på svenska: »Inte resa, inte resa.»

Hon nickade till herr Schwarz, som nickade tillbaka, då han hörde de bekanta orden.

— Säg honom på hans språk alldeles detta jag säger nu, att jag måste resa redan i dag, om en timme! Vår Herre har befallt mig att gå till Kina och predika hans ord för Hedningarna. Jag har nog velat undfly och låtsat inte höra, men det lyckas inte. Vår herre har nog i alla fall tyckt att jag töfvat för länge, och därför har han sändt den stora Kinabåten till Port Saïd flera dagar innan den varit väntad där. Jag fick just nu telegram därom från några Guds barn, som äro med ombord och också äro sända till Kina. Jag gick därför hit för att säga farväl till herr Schwarz. Jag måste genast bege mig af med banan öfver Ismaïlia till Port Saïd, det stod i telegrammet. Säg honom allt detta på hans språk, och säg honom därjämte, att jag kommer igen till Cairo och till honom, så snart jag får tillåtelse därtill. Sannerligen, sannerligen — med Guds hjälp kommer jag igen. Han är med mig, hvarför skulle jag då ängslas?

Medan orden tolkades, böjde sig Larsina öfver lilla Rachels hufvud och kysste henne på panna och mun.

— Du skall blifva ett Guds barn, snyftade hon på svenska.

— Yes, yes, svarade den lilla.

Men då herr Schwarz hörde allt hvad Larsina ville ha sagt till honom, blef han alldeles utom sig. Han fäktade med bägge händerna i luften och utbrast:

— Säg henne, att det är en galenskap, att hon blir mördad, när hon kommer dit. Säg henne, att kineserna äro de tåligaste människor i världen, men också de grymmaste, när de väl råkat i vredesmod. Och de hafva råkat i vredesmod — det veta vi. Säg henne, att hon kommer att lida den kvalfullaste död. Hon vet inte, hur en

rasande folkhop ser ut, men det vet jag. Jag har sett det i Rumänien, då de förföljde oss. Som vilddjur se de ut. Säg henne, att jag håller henne kvar med våld.

Den svenske herrn öfversatte herr Schwarz’ ord för Larsina, men hon svarade:

— Säg honom, att vår Herre och Mästare har lidit en kvalfull död. Att ingen kan hålla mig kvar. Att jag måste gå, dit han sänder mig. Och att han sänder mig dit. Att ingen människa på jorden kan eller får hindra mig att göra det Gud befallt mig att göra. Vi veta nog, hvad Gud befallt oss att göra, fast vi slå döförat till.

Herr Schwarz bar sig åt som en besatt, då Larsinas svar öfversattes för honom. Han vred händerna, han slet sig i håret, han stönade och jämrade sig och rabblade en hel mängd hebreiska ord.

Men plötsligen blef han alldeles stilla och stod och stirrade rakt framför sig.

Under tiden tog Larsina afsked af sin landsman med ett — Tack och farväl!

Så gick hon fram och räckte herr Schwarz handen:

— Farväl, herr Schwarz, och glöm inte de Guds ord han genom mig låtit er höra!

— Hvad säger hon?

— Hon säger farväl.

— Hvad svarar han?

— Han frågar, hvarför ni går mot allt sundt förnuft och isynnerhet när ni går motvilligt och hellre vill stanna här?

— Säg honom, att jag går, därför att Gud vill det.

Och hon tog lilla Rachels hand i sin, och och inom ett ögonblick voro de försvunna i vimlet på El Muski.

— Säg honom att, om det är Guds vilja, kommer jag igen, var det sista hennes landsman hörde henne säga.

Han öfversatte också detta.

Herr Schwarz tog upp en smutsig näsduk ur fickan och torkade sig i ögonen.

— Nej, hon kommer inte igen, om hon nu far till Kina. Det är synd om den stackars människan! Hon är en snäll människa, en mycket snäll människa. Hon rår inte för att Gud gifvit henne ett klent förstånd. Om blott nådig herrn kunnat öfvertala henne att fara hem till sitt.

Den unge svensken svarade:

— Det var omöjligt. Men hör nu, herr Schwarz, när min landsmaninna reser ifrån er, så går ni ju miste om pengarna för hennes kost och logi. Hur går det då med resan till Jerusalem för er far? Blir den ej af?

Herr Schwarz nickade energiskt.

— Jo, nådig herrn. Den blir af.

— Verkligen. Hur då?

— Jo, ser nådig herrn. Jag hade lagt af en liten summa till min egen ålders dag för att också jag, när jag står på grafvens rand, måtte få dö i Jerusalem och bli begrafven där. Denna summa — herr Schwarz darrade på

målet — denna summa måste jag taga nu, så att min gamle, vördade fader får sin önskan uppfylld. Då miss Larsina sade, att vi alla veta hvad Gud vill, fast vi slå döförat till, när vi icke vilja höra, då erkände jag, att detta hade jag gjort. Jag hade sökt undfly Guds vilja och tröstat mig med att Gud i sin oändliga vishet bestämt, att denna främmande kvinna skulle vara ett medel i hans hand att uppfylla min gamle faders fromma önskan och hjälpa honom dit bort. Men nu förstår jag, att den nåderike Guden ej vill beskära mig denna lindring, utan att jag måste taga den summa, som jag hopspart under hela mitt lif, och använda den, ej för mig utan för min fader. Hade ej min far under sin krafts dagar själf lagt af hvarje hopsparad piaster till denna fromma resa, och togo ej våra förföljare i Rumänien dem ifrån honom? Skulle då ej jag, hans son, sörja för detta? Och när tid blir, få mina barn sörja för att *deras* gamle far får komma till Jeruschalajim och får dö där och där bli begrafven. Då miss Larsina sade, att hennes Gud befallt henne att göra detta, fara till Kina för att bli mördad af kineserna, då tänkte jag: hvad har Gud befallt dig, Isak Schwarz? Jo, att ära din fader och din moder, på det att dig må väl gå och du må länge lefva på jorden. Jo, Jerusalemsresan blir af, nådig herrn, redan i morgon dag skall jag rusta mig till den. I nästa vecka fara vi. Och nu får nådig herrn ursäkta, men jag måste gå hem och laga, att den stackars miss Larsina åtminstone kommer på rätt tåg. I dag kan jag inte följa henne till Port Saïd, ej heller kan någon af mitt hus göra det, ty Gud har förbjudit oss att företaga någon resa på sabbaten, och hon måste fara i dag, om hon skall hinna i tid till båten. Men jag skall följa den stackarn till stationen. — Om nådig herrn kommer igen i morgon bittida, skall jag laga kedjan. Att den Allsmäktige, Allvise Guden kan ha skapat en sådan enfaldig kvinna! Resa till Kina och omvända kineser — — — — — —

Och herr Schwarz snöt sig flera gånger i den smutsiga näsduken, medan han stängde boden och satte hänglåsen för fönsterluckorna.

STÄLL UT ARMENIERN!

Han var en ung man med snöhvitt hår. Han hade en smidig gestalt, men han gick krokig, som om han varit en gammal gubbe. Han hade goda och milda barnaögon, som plötsligt fördunklades af ett töcken, som om han varit blind. Han hade hvita smala händer, som darrade och skälfde. Han talade lifligt, men stannade plötsligt midt i en mening, och hans drag fingo ett spändt uttryck, som om han lyssnade till några fasansfulla ord, som hviskades i hans öra. Ord, som endast han hörde, men hvilka han upprepade med darrande läppar.

Han var förfärlig att skåda, medan anfallet varade, ty den skräck han erfor var så öfverväldigande påtaglig, att de, som bevittnade den, formligen tyckte sig se, hur skräcken eller fasan grep efter hans hals med knotiga fingrar, snörde ihop hans strupe, dref blodet från hans kinder och fick hans hjärta att bulta och hans händer att skälfva.

Hans syster, han hade en adertonårig syster med sig, lade sakta sin hand på hans arm och fick honom ut på terrassen. De hade endast för ett par dagar sedan kommit upp till Brumana på Libanon och tröttnade icke att beundra den hänförande utsikten från hotellets terrass, berget med sina snöhöljda toppar, den mjuka med höga pinjer bevuxna sluttningen med dalgångar och slingrande vägar, de på hvarje solbelyst platå kringströdda husen och byarna och längst nere i bukten den hvita staden Beirût med hamnen och skeppen och det oändliga, glittrande Medelhafvet.

Men nu sågo de intet af all denna härlighet.

Med den skälfvande vänstra handen hade han betäckt sina ögon, den högra hängde slappt ner. Systern grep efter denna hand och smekte och kysste den, under det hon med stora, ångestfulla ögon följde minspelet i hans ansikte, ryckningarna kring munnen och kroppens konvulsiviska skälfningar.

Det varade en lång stund, innan den skyddande handen togs bort från ögonen och brodern med en djup och kvalfull suck kom till sig själf.

Han strök tillbaka den tjocka hårlocken, som fallit ner öfver pannan, och sade:

— Det är förbi nu.

Hans blick, som hade ett halfmornadt uttryck, gled långsamt öfver nejden. Längst borta på den i vindlar byggda vägen, som förde upp till Brumana, såg han några med långa stockar lastade kameler skrida fram i högtidligt tåg. Ner öfver sluttningen drefs en gethjord och en fårskock, och en ensam ryttare sprängde förbi terrassen, där de stodo.

— Gå in till de andra, Maria, sade han. Jag vill vara ensam.

Hon såg bedjande på honom och dröjde tvekande ett ögonblick. Men han nickade åt henne att gå.

De kvarblifna inne i matsalen, en gammal högrest schweizisk missionär, som i sin ungdom varit fången hos kung Theodor af Abyssinien och hade mycket af intresse att berätta, och den unge syriske läkaren, som var anställd vid den engelska missionsanstalten på Brumana, hade talat om de frånvarande syskonen, medan dessa stodo ute på terrassen.

De båda herrarna talade engelska, hvilket också varit samtalsspråket under middagen, som blifvit på ett så oangenämt sätt afbruten.

— Jag undrar hvad den där greken har på sitt samvete, sade missionär Waldmeyer och sköt upp sina guldbågade glasögon.

— Han är sjuk, svarade doktor Ben Assad, i det han försiktigt lyfte den lilla turkiska kaffekoppen. Om er anstalt nere i Asfurieh vore färdig, skulle jag rekommendera den där Carabis till förste patient.

Herr Waldmeyers gamla stränga ansikte lystes upp, när doktorn nämnde Asfurieh. Det var hans ålderdoms älsklingsbarn denna anstalt för sinnessjuka, som han höll på att grunda. Det var det första dårhus i hela det stora turkiska riket, som skulle inrättas och ledas efter europeiskt mönster. I många år hade herr Waldmeyer farit från det ena protestantiska landet i Europa till det andra och tiggt ihop bidrag till denna anstalt. Han hade berättat hårresande drag om den omänskliga behandling, det djuriska tillstånd, i hvilket de arma dårarna lefde här ute. Han hade lyckats röra sitt missionsvänliga auditorium till att göra stora uppoffringar, och ändtligen var han vid målet.

Därnere, en timmes väg från Brumana, på Libanons nedersta sluttning, med härlig utsikt öfver stad och haf och midt inne i en ung plantering, som han med egna händer satt för några år sedan, låg en samling nymålade, nyinredda hus, den schweiziska, den engelska, den tyska villan. Det var Asfurieh, herr Waldmeyers stolthet och triumf och föremålet för alla Beirûts missionärers bittra klander och afund.

Herr Waldmeyers drag hade ljusnat, när doktorn nämnde det kära namnet, men han skakade icke desto mindre på sitt stora hufvud med lejonmanen.

— Den första patienten på Asfurieh kan ej inflytta förr än eder värda kollega och min landsman, den schweiziske dårhusläkaren behagar komma, sade han. Och i alla fall, om ni är säker på att den där greken är vansinnig, så är jag det inte, och jag brukar aldrig misstaga mig. Den Gud befallt att grunda en dåranstalt i Österlandet, honom beskär Gud också människokännedom. Lita på det, min unge vän! Han är inte mer vansinnig än ni och jag. Ni skulle i går hört honom tala om uppodlandet af Jordandalen och om England i Egypten. Han talade briljant, jag kan säga genialiskt.

— Det hörde jag inte, men jag har sett början till ett sådant här anfall redan ett par gånger, och jag iakttog honom just nu, då det brast ut, medan ni berättade om 1860 års massaker på de kristna nere i Damaskus och här på Libanon. Jag är visserligen ingen specialist på detta område, men jag har ej det minsta tvifvel om att den mannen är vansinnig. Det är oändligt synd om den unga, förtjusande systern. Se hur hon står och håller hans hand och försöker lugna honom. Hvarifrån äro de egentligen? Hvad vet ni om dem, herr Waldmeyer?

— Jag förstod, att han varit affärsman i Konstantinopel tills för tre år sedan, att de äro föräldralösa och att hon flyttat till honom. Men hvar de egentligen bo, är mig omöjligt att förstå. De tyckas på dessa två och ett halft år ha varit bosatta på Cypern, i Jerusalem, i Damaskus och jag tror också i Cairo och i Smyrna. Det ser ut, som han ej hade ro någonstädes. Jag skulle vilja veta hvad han har gjort. Han sade, att han blott var tjugusex år. Har ni någonsin sett en karl vid den åldern med krithvitt hår och med den blicken och det uttrycket i ansiktet, som han hade just nu? Jag är inte nyfiken, men nog skulle jag vilja veta hvad det är, som tynger på den mannens samvete.

— Och hvad det så vore, skulle ni inte bli förvånad, herr Waldmeyer, svarade doktor Ben Assad småleende, och inte rädd heller. Men kan det inte vara tillräcklig förklaring att karlen är sjuk?

— Kanske för er, inte för mig. Nej, rädd och förvånad blir jag aldrig, hvad jag än får se och höra. Det är två ting, som jag totalt fick lägga bort hos kung Theodor af Abyssinien. Men jag kan ej neka till, att den här greken intresserar mig.

— Tala inte om honom, tala om Abyssinien. Hon kommer in, utbrast doktorn hastigt.

När Maria Carabis trädde in i matsalen, där de båda herrarna sutto, kastade hon en skygg blick på dem, liksom hon ville utforska om de talat om hennes bror. Men nej — hon drog en suck af lättnad — det föreföll ej så. Herr Waldmeyer talade om Abyssinien, och doktor Ben Assad hörde uppmärksamt på honom, där han satt och snodde sin fina svarta mustasch mellan fingrarna.

Nu såg herr Waldmeyer på klockan.

— Det är tid på att jag rider ned till Asfurieh, sade han. Jag tänker stanna där i natt. Ser ni till min åsna, doktor?

— All right. Den står där nere och väntar på vägen. Det är ett starkt djur.

— Det behöfs också. Jag är en stor och tung man.

— Ni får en vacker ridt i månskenet.

— Hoppas det. I alla fall en säker. Det är skönt med den trygga säkerhet, vi ha här på detta vårt välsignade Libanon. Farväl tills i morgon.

De båda unga voro ensamma. Den vackra Maria hade gått fram till bordet och fingrade på en ros, som hon tagit ur blomsterskålen. Doktor Ben Assad stod fortfarande kvar vid fönstret och såg efter herr Waldmeyer, till hvilken han vinkade en hälsning. Nu vände han sig om.

— Skall jag inte ringa efter kaffe till er, miss Carabis. Ni vill väl som vanligt ha det à la turca? Och kanske er bror — Är han ännu kvar ute på terrassen?

— Nej, han gick åt Bêt Meri.

— Då sätta vi oss här ute och vänta på honom. Här blir det skönaste månsken. Ser ni, månen har redan kommit upp bakom oss. Nå, hur var det med kaffet? Han stod ute på terrassen och talade till henne.

— Nej tack. Jag bryr mig inte om något kaffe.

— Men kom i alla fall hit ut.

Doktorn bar en stol fram till balustraden, som kantade den stora terrassen, och satte sig själf upp på räcket och tände en cigarrett. Hon kom ut till honom Hon hade kastat en svart spetsschal öfver sitt hufvud. Hon var mycket vacker, som hon stod där i månskenet.

Det var också på henne doktorn såg, då han sade:

— Ni, som farit så vida och sett så mycket, har ni sett många ställen eller ens något, som kan jämföras med detta? Han vände sig om och hans svärmiska svarta ögon sågo hänryckta ut öfver det storartade sceneriet, som nu belystes af klart månsken och tusentals blixtrande stjärnor.

Hon skakade på hufvudet och brast i häftig gråt.

— Hur är det, miss Carabis? Är ni sjuk? Kan jag göra något för er? Kom ihåg, att jag är läkare, sade han hastigt och med sitt mjukaste syriska tonfall.

Hon hörde ej på honom, utan sade nästan samtidigt:

— Får jag tala vid er? Vill ni ha tålamod att höra på hvad jag har att säga?

— Det vill jag. Om ni så vill tala hela natten, skall jag ej förlora tålamodet.

— Det är ej om mig jag vill tala. Det är om min bror. Men när jag talar om honom, talar jag också om mig själf, ty jag har ingen annan på jorden än honom, ingen, ingen! Nej, jag skall inte gråta, jag vill inte! Hon strök med handen öfver ögonen. Jag skall tala lugnt. Ni förstår, jag är frisk, men min bror är sjuk.

Doktorn nickade.

Hon fortsatte ifrigt. — Inte sant? Han är sjuk. Det är bara sjukdom, men han skrämmer mig så förfärligt.

Hon skakades af häftiga snyftningar, mellan hvilka orden kommo stötvis frambrusande.

— När jag hörde, att ni var läkare, tänkte jag genast, kanske han kan hjälpa oss, men jag hade nog aldrig fått mod att tala med er, om ni inte varit så vänlig mot mig dessa dagar, och ifall inte ni varit närvarande just nu.

Hon såg hastigt upp. Ansiktet var dödsblekt, men obeskrifligt förtjusande i sin halft barnsliga, halft moderliga ångestfulla vädjan. Stora tårar lyste i de mörka ögonen.

— Hur länge har er bror varit så här sjuk? frågade den unge doktorn med en röst, som han försökte göra så läkaremässig som möjligt. Jag menar på detta sätt. Det ser ut, som om han skulle haft någon förfärlig skrämsel, hvars följder han ej kan öfvervinna.

— Det är så, det är så. Hans hår blef hvitt på tre dagar. De dagarna, då massakern på armenierna ägde rum i Konstantinopel. Han var bosatt i Konstantinopel då. De mördade en ung armenier i det hus, där min bror bodde. Sedan dess har han aldrig varit sig lik. Och ni skulle sett, ni skulle hört honom förr! Han var ett geni, det sade alla människor. Ni tror, att jag öfverdrifver, därför att jag älskar honom så outsägligt — säkert är det emellertid, att sedan jag var ett litet barn, hörde jag, att min bror var ett snille. Men när han kom hem till Corfu på min fars begrafning, då kände människorna knappt igen honom. Han var som en skugga af sig själf, jagad af skuggor. O denna ständiga oro, denna hvirfvel af tankar och föreställningar. När han säger, att han är så trött, så trött — och jag förstår, att han är det, ty också jag är trött — då blir jag så förfärligt rädd, då fruktar jag det värsta. Hon vred sina händer. Det är som att strida mot osynliga fiender, som ligga i

bakhåll och om hvilka man ej vet när de härnäst skola falla öfver en. Så säger han, att han känner det, och så känner jag det, fortsatte hon.

— Men vore det ej långt bättre i så fall för eder att resa i Europa eller bosätta er där och ej vistas i detta vilda österland, där allt kan hända, och där allt måste påminna honom. I dag till exempel — — —

— Tror ni inte, att jag förstår det! Intet kan vara sämre än att vara här. Jag menar inte här på Brumana — här är det fridfullt och skönt — hon sträckte ut armarna, som om hon velat famna det sköna Libanon, men här i Österlandet. Har jag inte bedt och besvurit honom att återvända till vårt kära Corfu, där alla känna honom och älska honom, men nej, det är omöjligt. Han vill ej lämna Österlandet, och han vill flacka omkring från det ena stället till det andra utan rast eller ro. Min stackars, stackars bror! Hvad skall jag göra, hvad kan jag göra för honom? Jag sjunger för honom, jag försöker på allt sätt förströ honom. Jag har ingen annan tanke än hur jag skall kunna jaga bort alla ängslande föreställningar — och ni ser jag kan inte, jag kan inte! Det behöfs blott de där orden herr Waldmeyer sade i middags! Om min bror blott ville tala vid en läkare, men det är omöjligt att förmå honom att göra det. Han vill ej erkänna att han är sjuk. Det är inte sjukdom, som drabbat mig, säger han.

— Hvad säger han, att det är?

Det dröjde en stund, innan Maria svarade.

Så kom det nästan ohörbart:

— Han säger att det är ett straff.

— För hvad?

Doktorn tyckte sig höra Waldmeyers ord: »Jag skulle vilja veta, hvilken synd den där greken har på sitt samvete.»

— Det vet jag inte. Jo, visst vet jag, det är en fix idé han fått. Maria ryste. Något förfärligt han inbillar sig. Och när han får de där anfallen, upprepar han ständigt några turkiska ord, som jag ej förstår.

— Jag förstod dem, inföll doktorn nästan ofrivilligt.

— Hvad säger han? Marias brännande blick var fäst på doktorn.

— Han sade, så vidt jag förstod: »Ställ ut armeniern!»

— Är det inte så att man kan bli tokig själf? Hvad skall jag göra, herr doktor, hvad skall jag göra?

Doktor Ben Assad tänkte blott på att lugna den stackars upprörda flickan.

— Ni skall ha tålamod och hopp, sade han med sin varma syriska brytning. Ni skall tänka, att han är sjuk, ni skall säga eder, att det förfärliga han bevittnade och erfor under de hemska massakerdagarna gjort honom sådan han nu är, att hans nervsystem är skakadt, men att intet är omöjligt för den barmhärtiga tiden och den stora kärleken. Det finns intet i världen, som kärleken ej förmår, tillade han med lägre röst.

— Om kärlek kan rädda honom, så skall han bli räddad, utropade hon passioneradt och böjde sig hastigt ner öfver doktorns hand och kysste den.

— Tack, tack, tack, sade hon med skälfvande röst.

— För hvad tackar ni mig? Jag har ju intet gjort och kan ju intet göra, när han ej vill anförtro sig till mig och

måhända ej ens då.

— Jag tackar därför, att jag fått lätta mitt hjärta inför er. Och för att ni tror liksom jag, att det är en sjukdom, en fix idé.

Doktorn såg förvånad på henne.

— Ser ni, sade hon, när en människa, med hvilken man jämt är tillsammans, ser syner, börjar man själf se dem Jag är ju så ung. Hvad vet jag? Men ni, som vet så mycket och har sådan stor erfarenhet, ni tror ju också att han är sjuk. Inte sant, ni tror det!

— Ja visst, ja visst är han sjuk. Det fordras ej stor erfarenhet att se.

— Och ni säger, att min kärlek kan göra honom frisk.

— Jag hoppas det. Jag hör till de lycklige eller olycklige, som tro på kärlekens allmakt.

— Tack, tack. Det var detta jag behöfde höra. För Guds skull inte ett ord mera. Där kommer han. Ja visst, månskenet på Nilen — jag vet inte, herr doktor, men vackrare än detta kan väl intet månsken vara, och så susar här så underbart från höjderna. Jag vet ju, att Libanons cedrar äro långt härifrån, annars skulle jag tro, att vinden spelade i deras kronor. — Jaså, där är du.

Hon räckte honom handen. Han förde undan spetsschalen och kysste den hvita pannan.

— Jag har gjort en lång promenad — det var synd att du inte var med, sade han i en fullkomligt lugn och glädtig ton. Vill ni ge mig eld, herr doktor. Han tände sin cigarrett. Och nu. — Berätta mig litet om ert Libanon! Det intresserar mig. Ni ha ju en egen styrelse här uppe, en särskild kristen pascha. Ni stå ju inte under detta eländiga Turkiet?

— Endast pro forma. Ser ni saken förhåller sig så —

De sutto och samtalade till långt in på natten. Doktorn kunde ej fatta, att detta var den man, om hvilken han och Maria Carabis nyss talat. Han var alldeles sådan som herr Waldmeyer beskrifvit honom, en sällsynt begåfvad och fint bildad man med en egendomlig tjusningskraft öfver allt hvad han sade och gjorde. Den vackra Maria satt tyst och hörde på dem. Hon tog ej sin strålande blick bort från doktorn, men hon höll broderns hand i sin och förde den allt som oftast upp mot sina läppar och kysste den.

Sent omsider bjödo de båda syskonen godnatt åt doktor Ben Assad, som länge gick fram och åter på terrassen och lät sig bestrålas af månljuset och stjärneglansen. Men han tänkte hvarken på månens eller stjärnornas sken. Han såg blott ett par underfulla, strålande, bedjande kvinnoögon.

När herr Waldmeyer följande morgon återvände från Asfurieh och trädde in i sitt rum på hotellet, fann han Carabis där före sig. Men icke den älskvärda sällskapsmänniskan, icke den genialiske unge mannen, utan den af skräck och syner besatte.

Carabis gick fram och tillbaka i rummet, ifrigt fäktande med de skälfvande händerna och oupphörligt mumlande otydliga ord, medan ögonen stirrade på något osynligt, oändligt fasanfullt. Det blixtrade till i herr Waldmeyers kloka ögon, när han såg detta, ty herr Waldmeyer hörde till de människor, som ovillkorligen vilja ha rätt gent emot alla och i allt, och när han nu, i motsats till doktorn, påstått att greken ej vore vansinnig, utan hade ett brott på sitt samvete, måste han ha bekräftelse härpå för att öfvertyga doktorn. Och det föreföll honom, som om detta oförmodade besök ej kunde betyda annat än att han på ett eller annat sätt skulle få rätt.

Men herr Waldmeyer låtsade ej om sin besynnerlige gäst, utan sysslade helt lugnt med att hänga undan ridmantel, hatt och ridspö, hvarefter han ur sina många rymliga rockfickor drog upp några paket, som han medfört från Asfurieh, och uppradade dem på bordet. Han gjorde detta fullkomligt ostördt, ty det dröjde ganska länge innan Carabis märkte, att han ej längre var ensam i det främmande rummet, utan att den högreste, groflemmade missionären helt lugnt satt i soffan framför honom. Men plötsligen uppmjukades det spända, inåtvända, liksom stelnade uttrycket i Carabis' ansikte, och han vände sig hastigt mot herr Waldmeyer, grep om hans hand och började tala med hes och skroflig röst, i allt olik den klara, öfverlägsna stämma, hvarmed han föregående afton fört konversationen med doktorn.

— Herr Waldmeyer, sade han. — Det var bra att ni kom. Jag har beslutat mig för att tala med er. Det är något hos er, som drifver mig att göra det. Jag står inte ut längre. Jag vill ha ett slut på det. Jag vill sofva. Det är för mycket för en människa att både vara anklagare och försvarare, att på samma gång yrka på straff och tala om förmildrande omständigdigheter. Doktor Ben Assad sade mig i går, att ni är en man, som aldrig blir rädd för något och aldrig blir förvånad öfver något, som händer och sker. Men om så är, så blir ni ju ej heller förvånad öfver det jag nu skall tala om och säger ej, att det hela är en fix idé. Jag undrar hvilken effekt det skulle göra på mig, om jag en gång blefve trodd. Kanske *det* skulle taga bort stenen från hjärtat.

— Jag tror ej, att ni är vansinnig, svarade missionären lugnt. — Sätt er här bredvid mig och tala om hvad ni vill anförtro mig.

— Nej, nej, jag vill gå, jag vill inte sitta.

Men han gick inte. Han blef stående framför herr Waldmeyer och stirrade på något, som tycktes befinna sig alldeles bakom den gamle mannens hufvud, och han hviskade med rosslig stämma de tre turkiska orden, hvilka herr Waldmeyer hörde och förstod.

— Hvarför säger ni »ställ ut armeniern»? frågade herr Waldmeyer med en röst så lugn, som om det varit den enklaste fråga i världen. Carabis ryckte till och bröt ut i den mest våldsamma och sönderslitande gråt. Han kastade sig handlöst ned på soffan bredvid herr Waldmeyer, borrade in hufvudet i soffkudden och stötte fram några oartikulerade ljud, som slutligen blefvo till halfframsnyftade ord.

— När de sade, »ställ ut armeniern», så ställde jag ut honom, stönade han.

— Jag förstår inte hvad ni menar. Hvem sade, att ni skulle ställa ut någon armenier och till hvad ställde ni ut honom? Och hvad är det ni stirrar på? Här finns ingen annan än ni och jag.

— Jo, han är här också. Han är öfverallt där jag är. Och jag skall snart vara där han är.

Det flög ett missnöjdt drag öfver herr Waldmeyers ansikte. Det blef honom på en gång nästan klart, att doktorn hade rätt, och att mannen bredvid honom var en vansinnig. Men, som han på det högsta ogillade, att doktorn skulle få rätt och han orätt, sade han i sträf, nästan hård ton:

— Hvad har ni gjort? Hvad är det som tynger ert samvete?

Carabis sprang upp, som om han fått ett piskslag öfver ansiktet.

— Jag skall säga er det. Det var för snart fyra år sedan, ni vet, i Konstantinopel. Armenierna hade satt i gång en hemlig sammansvärjning mot Turkiet. Som sedvanligt inte mer hemlig, än att turkarna hade bättre reda på saken än armenierna självfva. De visste tiden och planen och männen. Men de läto armenierna hållas för att få en giltig ursäkt inför Europa, när det skulle bli massaker af, ty armenierna skulle utrotas till sista man, det var beslutadt långt innan det var tal om uppror. Det var ett djäfvulsk snara alltigenom, ty turkarna stodo bakom det hela och höllo i trådarna. Deras agenter och spioner och öfverlöpare lockade och eggade de arma

uslingarna. De invaggade dem i säkerhet och inbillade dem att nu eller aldrig var tiden inne. Ni förstår mig. Jag talar ju fullkomligt redigt.

— Fullkomligt. Ni är ej mer vansinnig än jag är.

En märkbar förändring hade inträdt med Carabis, allt sedan Waldmeyer frågat hvad han gjort och hvad som tyngde på hans samvete. Det var, som om han med all makt ville reda upp sina minnen och därför med våld trängde alla andra tankar och förnimmelser tillbaka. Han talade visserligen fort och upprördt, men fullkomligt klart, och hans blick mötte stadigt Waldmeyers forskande ögon Nu såg han ingen annan än honom

— Ni vet huru enfaldigt armenierna buro sig åt, fortsatte han. Hur de trängde in i Ottomanska banken, där ej en vitten tillhör Turkiet och där de för resten ej stulo en piaster.

— Jag vet. Det var det där hufvudlösa inbrottet, som gaf turkarna förevändning till massakern.

— Ja, förevändning. Det var beslutadt, att armenierna skulle massakreras, och de, jag menar regeringen och sultanen, höllo också i beredskap sina förtroendemän från Konstantinopel och omnejden, förfärliga människor, som plötsligen döko upp och lika plötsligen försvunno, som om de sjunkit i jorden, när de tre dagarna voro öfver. Och till dessa uslingar sade de sjufaldt värre uslingarna: Här äro knölpåkar och här äro edra order: Alla armenier slås ihjäl, ingen armenier får undkomma, så vidt det beror på er, men heller ingen annan drabbas än armenierna. Ni få ej röra vid européerna och ej vid judarna, endast armenierna, armenierna! — Staden indelades i formliga distrikt, och till hvarje distrikt skickades en mördarehord af fyrtio, femtio man. Anföraren för hvarje skara fick en förteckning på hvartenda hus i sitt distrikt. Så här måtte det ungefär ha låtit: På den där gatan, i det där huset, bor i första våningen en jude, den låter ni vara, i andra våningen bor en europé, den får ni inte röra, men i tredje våningen bor en armenier och den krossar ni skallen på. Ja, allt det där fingo vi veta sedan eller ha gissat oss till; under massakerdagarna trodde vi, att det gällde oss alla. Somliga européer och judar blefvo ju också dödade, men det var bara i misshugg. O, dessa förfärliga dagar!

— Jag vet. Jag har varit med om österländska massakrer mer än tillräckligt, sade Waldmeyer.

— Och inte sant? När man en gång sett det, kan det någonsin glömmas? Eller är det blott jag, som ej kan det? Hur de arma satarna jagas från hus till hus, från gata till gata, hur de flämta och våndas och löpa för att komma undan det tjutande människokopplet, som är efter dem, omkring dem, allestädes, öfverallt, hetsande, skrikande. Hur de förföljas öfverallt, uppe på taken, i portgångarna, i återvändsgränderna, hur de ihjälslås i legationernas trädgårdar, där de söka skydd! Hur knölpåkarna hvina och susa i luften, hur de falla ner och krossa! Inte sant, det är ljud, man aldrig kan förgäta, detta frasande dofva ljud, när knölpåken faller och hufvudskålen krossas! Det ljudet är det värsta af alla de skräckens ljud man hör, mångdubbelt hemskare och fasansfullare än suset af kulorna, hemskare än skriken och bönerna och jämmerropen. Till och med värre än vadandet upp till fotknölarna i blodet — fast den ljumma blodlukten nära på kväljer en till döds. Men ljudet af knölpåkarna, när de falla och smula sönder, det förstenar en, man är inte längre sig själf, man vet inte hvad man tänker eller hvad man gör. Man vet inte ens hvad man gjort. Man är som besatt. Håret hvitnar af fasa.

— Ni har alldeles rätt, svarade Waldmeyer, det är förfärligt. Jag har sett personer, som dylika massakerdagar gjort till hjältar och andra, som de gjort till bödlar. Jag har sett modiga män söka gömma sig i råtthål, och jag har varit med om, hur vekhjärtade personer blifvit rasande och slagit ihjäl de mördare de råkat, och som ej ville åt dem. Och intet förvånar mig. Vet ni, när jag var ung brukade jag grubbla öfver just detta, hur jag månne skulle bära mig åt under hemska och oväntade förhållanden, på hvilka jag ej fått tid att förbereda mig. Jag tänkte på teaterbrand, på skeppsbrott, men jag kunde lika väl ha tänkt på en österländsk

massaker, om jag hade drömt att jag skulle bevittna en sådan. Jag undrade om jag skulle uppföra mig som hjälte eller tvärt om, ty sådant vet man aldrig.

— Men ni uppförde er som en hjälte, sade Carabis med halfkväfd röst.

Waldmeyer höjde på axlarna.

— Jag däremot — —

Carabis afbröt sig häftigt, och det kom som en snyftning:

— Ni är en god man, herr Waldmeyer, som säger mig detta, det gör det lättare. Jag är så trött, så trött. Jag är inte en usling af naturen, och jag har ej kunnat bära det. Ni är en god man.

— Jag är en klok man, svarade Waldmeyer, och ibland kan det vara bättre än att vara en god man.

Carabis såg hastigt upp på honom.

— Hjälp mig, hjälp mig, stammade han. Jag kan inte säga det. Och jag tycker, att jag ej kan få ro förrän jag sagt det till någon, som tror mig. Att berätta det för min syster har blott varit ett spegelfäkteri. När jag anklagar mig, svarar hon: du är sjuk. — Men hjälp mig ni! O, hjälp mig!

— Det bodde en armenier i samma hus som ni, sade Waldmeyer långsamt och med blicken fäst på Carabis' ansikte.

Carabis nickade. — Ja, ja. Men det var ändå ej som ni tror. Det skedde inte genast. Jag försökte först att rädda honom. Jag gömde honom undan och bar till honom mat och dryck och höll vakt öfver honom. De sökte honom förgäfves den första dagen, de sökte honom den andra, men de funno honom inte. Jag hade honom undanstucken bakom en tapetdörr, som doldes af bokskåpet. Jag trodde, att det skulle lyckas mig att hålla honom dold och när allt blef lugnt föra honom ur staden. Jag trodde, att det skulle lyckas mig, men för hvarje minut, för hvarje timme, som gick, blef sökandet och mördandet allt vildare. Jag kände honom inte förut, jag hade aldrig talat ett ord vid honom och vi talades ej vid då heller, annat än det allra nödvändigaste. Och jag vet i denna stund intet om honom, annat än att han var en ung karl vid min ålder och att han var sjuk och lungsiktig och att han såg ut, som om han var van vid svält. Nej, jag kan inte, jag kan inte.

Carabis hade rusat upp och det såg ut, som om han ville störta ut ur rummet, men Wald meyer höll honom kvar.

— Ni behöfver inte säga mer. Jag förstår, hur det gick till. De stodo utanför huset, omringade det.

— Ja, ja, men flera voro inne hos mig i rummet.

— De hotade er med döden, om ni ej lämnade ut armeniern.

— De höjde sina knölpåkar öfver mig. Och de ropade oupphörligen »ställ ut armeniern, ställ ut armeniern!»

— Och ni sade dem — — —

— Jag vet inte om jag sade dem något. Jag vet inte om jag såg hän mot skåpet, bakom hvilket han var gömd, om jag blinkade med ögonen eller pekade med handen. Jag vet blott, att de funno honom. Gud förbarme sig öfver mig! De drogo ut honom och släpade ner honom utför trappan. Han bad och tiggde om sitt lif, han anropade mig att rädda sig. Jag följde efter dem. Jag försökte rycka honom undan bödlarna. Jag var med ända ner på gatan, ända till det sista. Jag hörde hvinandet af knölpåkarna, jag hörde hur de föllo ner. Jag såg honom en blodig, sammansjunken massa.

Carabis trädde alldeles intill Waldmeyer.

— Ser ni, det är det som förföljer mig, den ständiga tanken, har jag gjort det eller har jag inte? Men om jag inte har gjort det, hvarför skulle han förfölja mig? Hvarför skulle han aldrig lämna mig någon ro?

Han grep Waldmeyers hand och kramade den hårdt.

— Hvad tror ni? Har jag gjort det?

Det jakande svaret darrade på Waldmeyers läppar, men han kväfde det och sade blott stilla och högtidligt:

— Vänd er till den barmhärtige, allvetande Guden!

Carabis slängde undan Waldmeyers hand.

— Ni tror det, ropade han med en röst, som ej längre hade något mänskligt öfver sig, och trefvade med den skälfvande handen i bröstfickan. Han var åter som en besatt.

— Ställ ut armeniern, ställ ut armeniern, ställ ut armeniern! ropade han.

Waldmeyer rusade upp och försökte gripa handen, som höll revolvern, men det var för sent.

Det ljöd ett skott — —

Ögonblicket därefter kom doktor Ben Assad inrusande i rummet.

Han hade suttit på terrassen och hört skottet och herr Waldmeyers rop om hjälp.

De lyfte upp Carabis och lade honom på soffan.

— Han är död, hviskade doktorn doft. Död. död! Hur skall jag kunna säga henne det? Hon satt nyss därute med mig och talade om honom. Hon talade om för mig, hvad som var hans fixa idé och hur förfärligt det var, att han inbillade sig detta, då alla samstämmande berättade, hur han gjort det otroliga för att rädda den unge armeniern, som bodde i samma hus som han. De funno honom utsträckt på gatan bredvid den mördade, och när han ändtligen kom sig efter sin svåra hjärnsjukdom, var hans hår h vitt— och han själf —

— Således tror ni ännu alltjämt, min käre doktor, att det hela var en fix idé?

— Ja visst, hvad skulle jag annars tro?

Herr Waldmeyer ryckte på axlarna.

— Jag tror det inte. Jag tror, att Gud så länge ropade till denne man: »ställ ut armeniern!» att han af ånger och samvetskval drefs att bära hand på sig själf. Liksom Gud ropade till Kain: »hvad har du gjort af din broder?» Detta tror jag förvisso, och jag brukar aldrig misstaga mig.

— Och detta svarade ni honom? sporde doktorn.

— Han besvor mig att tro hvad han sade mig, och jag trodde honom, svarade Waldmeyer lugnt.

— Då var det er tro, som dödade honom, mumlade doktorn.

Men högt sade han:

— Hvarken ni eller jag får någonsin veta, hvad som hände eller hur det hände. Därom är ej att disputera. Det enda vi veta säkert är detta, är slutet. Han strök sakta handen öfver den dödes panna och stirrade länge på

honom, som om han i de vidöppna, blodsprängda ögonen ville läsa sanningen.

————

I SAGOLANDET

Det här blir inte någon berättelse från ett land öster om sol och väster om måne. Ej heller blir det en berättelse från de sagoländer, som jag berest och där jag upplefvat nog så många äfventyr. Det kanske inte blir någon berättelse alls.

Det var en gång ... Det borde ha varit under Harun al Raschids tid, men det var i Carl den femtondes och Fredrik den sjundes, i början af 1860-talet, min egen barndomstid. Mitt sagolands kung var Fredrik den sjunde, som var vår kungs bäste vän.

Jag föreställde mig, att de båda kungarnas vänskapsförhållande i allo liknade mitt och min bästa väns. De talade om alla sina hemligheter för hvarandra, så som Emma och jag gjorde, de gingo arm i arm under många timmars tid upp och ned, fram och åter på gatan utanför det slott, där vår kung bodde, då han var nere och hälsade på sin vän, eller utanför det slott, där kung Fredrik bodde, då han var hos vår kung. Jag kunde aldrig föreställa mig, att de bodde i samma slott, när de råkades, det hade varit för stor lycka för dem och för olikt Emma och mig.

Jag hade helst föreställt mig de båda kungarna vandrande fram och åter mellan de båda slotten, iklädda långa, släpande purpurmantlar med hermelinsbräm som kungarna i Andersens sagor. Men hvad kung Carl beträffar, kunde jag omöjligt göra mig någon förhoppning om att han gick i en så passande dräkt. Jag hade nämligen sett honom en gång, då han på ett par dagar gästade min födelsestad. Han var skön, och jag älskade honom för tid och evighet i samma ögonblick jag såg honom. Men han var alls inte rätt klädd. Han hade en kort jacka, jag vet inte hvarför jag fått för mig, att jackan kallades för benizugzug — kanske det är ett ord, som aldrig blifvit användt på något klädesplagg i världen, kanske det inte är något ord alls. Men någon måste ju ha sagt, att kung Carl var klädd i en benizugzug-jacka, eftersom jag minnes det så väl. Han hade den jackan på sig, och han hade rutiga byxor och en mjuk, grå filthatt.

Nej, kung Carl gick inte klädd i krona och hermelinsmantel på gatan, men kanske kung Fredrik gjorde det. Jag tyckte visserligen inte om att föreställa mig, att en främmande kung var finare klädd än vår, men jag tröstade mig med att den danske kungen var ful och att den svenske kungen var den vackraste människa i världen. Jag hade reda på hur kung Fredrik såg ut, jag hade sett hans porträtt, och jag hade sett Andersens sagors porträtt, så att jag visste, att alla danskar voro fula. Men det gjorde ingenting att man var ful, bara man var snäll, det fick jag jämt höra. Och kung Fredrik den sjunde var mycket snäll, annars skulle inte vår kung velat ha honom till sin bästa vän, och Andersens sagor var den snällaste gamla herre i världen, så jag visste, att alla danskar voro snälla.

Jag tyckte om snälla människor, isynnerhet snälla gamla herrar, som inte knäppte på snusdoslocket, så att det sprang upp och slog en liten flicka på näsan, då hon böjde sig fram för att få se kungens markatta i snusdoslocket, som de gamla herrarna lofvat henne att hon skulle få. Men jag fick visst inte se den. Jag fick den hårda knäppen på näsan, när locket sprang upp, och det var mig själf jag såg i det spegelblanka locket. Men när den gamle onkeln sade, att det var jag, som var kungens markatta, blef jag mycket ond och tyckte, att han var mycket stygg och att jag aldrig i mitt lif skulle kunna glömma, att han hade hjärta att narra mig. Jag lät narra mig gång på gång. Jag ville så förfärligt gärna se kungens markatta, och jag förstod aldrig, förrän det var för sent, att barn enkom voro till i världen för att gamla onklar skulle retas med dem och gamla tanter skulle gnata på dem för att de gingo, stodo, talade, nyste, hostade, skrattade eller lekte som de gjorde och inte alldeles tvärtom. Därför tyckte jag heller inte, att gamla människor voro så fasligt snälla,

som de inbillade sig att de voro och som de ville inbilla oss.

Den där gamle gubben med snusdosan — när jag tänker på honom, kan jag inte förstå, att det bara var *en* gubbe och inte flera — var för resten inte min onkel, utan mammas. Men som hvarken jag själf eller pappa eller mamma hade någon dansk onkel eller tant, hade jag stora förhoppningar på de danska onklarnas och tanternas snällhet, och med detta förtroende till det danska folket och min kännedom om dess kungs vänskapsförhållanden och intima vanor anträdde jag min första resa till Danmark.

Vi tillbragte tre somrar på Klampenborg.

Dessa voro min barndoms första och enda resor till främmande land; behöfver jag då säga, att Danmark var mitt sagoland och inte blott mitt, utan också min bästa väns och flera andra af mina näst bästa vänners, för hvilka jag berättade allt. Jag var den enda i vår skola, som gjort en utländsk resa, och jag önskar bara, att jag nu kunde tala om Ragusa eller Montenegro, Jerusalem, Damaskus, Libanon, Baalbek eller Brussa, som jag då kunde tala om Köpenhamn, Taarbæk, Dyrehavsbakken, Eremitagen och Sorgenfri. Och om själfva resorna fram och åter öfver det stora, vilda hafvet Kattegatt, förbi de farliga skären Nidingarna. Det *hade* gått lyckligt, men hade det bara blåst lite mer, såhär rullade ångbåten och såhär rullade den — så hade vi säkert lidit skeppsbrott och hade blifvit slungade upp på en obebodd ö och kanske fått vara där i hela vårt lif. Och om det inte fanns några lamadjur eller sköldpaddor på den ön — hvad skulle vi då ha tagit oss till? Men vårt goda skepp Najaden hade redt sig underbart, och vi hade lyckligen kommit till Köpenhamn och åter.

Och jag berättade allt det jag upplefvat. Jag var mycket sanningskär och höll mig så mycket jag kunde och förmådde till fakta, men som jag talade om ett fjärran land, där endast jag varit, måste jag ju berätta om alla besynnerliga seder och bruk, så att det blef ganska sagolikt för vännerna, som inte varit utrikes. Somligt måste ju också berättas på danska och fick öfversättas på svenska. Flickorna tyckte, att det danska språket lät mycket besynnerligt och utländskt, och det tviflade jag inte på att det gjorde för svenska öron — möjligen skulle det ha gjort det för danska också, men det misstänkte jag intet ögonblick då. Jag talade danska *flytande,* och sättet, på hvilket jag uttalade »rød» och »sød» och »blad» och »glad» väckte stor beundran hos alla, mest hos mig själf.

Men jag talade inte danska annat än då det var nödvändigt. Svenskan var mycket vackrare, det vackraste språk i världen, därför skulle vi alltid tala svenska, när vi voro hemma. I främmande länder *måste* man ju tala främmande språk, men i Sverige skulle man inte göra det, om det inte var alldeles nödvändigt.

Och jag berättade på svenska — —

Först var det om själfva ankomsten till Köpenhamn. Jag berättade, att den var mycket hemsk, därför att polisen stod och vaktade på att man gick in i ett stort skjul, som hette Toldboden. Man måste gå dit in, antingen man ville eller ej, annars kom man i fängelse. Man fick inte på några villkor sätta sig i vagnen, som väntade. Man måste in i Toldboden och öppna alla sina koffertar och visa, hvad man hade med sig från Sverige. De danska herrarna tyckte, att vi hade för många hattar i hattasken. Mamma hade två, en åtsittande och en rund hatt, och jag hade tre, och min lilla syster hade tre, och så var det min brors halmhatt. Det var inte alls för många. Men det tyckte de danska herrarna och pappa med. Pappa tyckte det inte, då vi voro i tullen, då sade han till danskarna, att vi fingo ha så många hattar, som vi behagade, när de voro till eget bruk. Men då vi sutto i wienervagnen och foro ut till Klampenborg, gaf han de danska herrarna alldeles rätt, nio hattar för ett fruntimmer och tre barn var mycket för mycket för den som skulle betala dem, och det skulle pappa. Jag tyckte, att det var en stor lycka, att pappa inte räknade med de hattar vi hade på oss, då hade det blifvit tolf hattar för mamma och oss flickor och fjorton med pappas egen och Ottos. Jungfrurna hade schaletter. Men i alla fall var det mycket besvärligt att sitta och räkna ut allt detta i hufvudet, och nog

var det förfärligt, att pappa och mamma skulle tala om våra hattar, så att jag ej fick fråga om allt märkvärdigt jag såg, då vi åkte genom Köpenhamn.

På en gång skrek jag till: Där kommer kungen. Jag skrek så högt, att pappa tvärtystnade och kusken vände sig om och sade »hva behager». Den där, den där herrn i rödt! Det var fasligt hvad han var fin, det var som jag trodde, han var mycket finare än kung Carl. Men han var också mycket längre och smalare än jag trott. Inte *så* vacker som vår kung, men inte på långt när så ful som han skulle varit.

Nej, det var visst inte kungen. Det var bara en brefbärare. Öfverallt på gatan såg jag rödklädda herrar, men ingen enda var kungen. Nästan hvarannan dansk herre var klädd i röd rock och röd mössa, kanske icke hvarannan, men bestämdt femti eller hundrade.

Det var en mycket lustig väg mellan Köpenhamn och Klampenborg, det tog många timmar att fara dit ut.

Kanske inte mera än ett par timmar, men man tyckte att det var längre, därför att det var så mycket att se på. Först var det bara hus och hus och hus. Det var lustigt att försöka läsa, hvad som stod på *alla* skyltarna, min bror och jag kappades om det. Men det gick inte, vagnen körde för fort. Vi förstodo heller inte mycket, därför att det var skrifvet på danska. Det är mycket svårt, att på danska ett ord nästan alltid betyder alldeles tvärtom mot hvad det gör på svenska. Det är därför vi ha så svårt att förstå hvarandra. Danskarna oss och vi dem.

Men då de stora fula husen togo slut, då började det roliga. Då såg man Öresund på ena sidan och alla skeppen, som seglade förbi. De dansade och figurerade mot hvarandra, och man hade aldrig föreställt sig, att det fanns så många skepp till i världen, men man förstod också, att alla skepp, som finnas i världen, gå igenom Öresund. Längs borta såg man först en ö, det var Hven, och så såg man Sverige. När mamma sade mig, att det var Sverige, fick jag tårar i ögonen. Man får mycket ofta tårar i ögonen, när man i ett främmande land tänker på sitt eget land, och alltid får man det, när man har det rakt framför sig. Därför såg jag mest åt andra sidan, och på den sidan var det bara lustigt. Där låg den ena trädgården bredvid den andra, och husen, som hörde till trädgårdarna, voro så söta och hade så roliga namn. Namnen stodo alltid målade på husen. Ibland var det ett stort fint hus och en fasligt stor och fin trädgård, så kom det hus, som sågo ut som små dockhus, och där ville man ändå hellre bo. Och i trädgårdarna var det alltid en solvisare, och stora snäckor kantade gångarna, och den danska flaggan var alltid hissad på en stång eller på själfva huset. Det var den flaggan, som föll ned från himlen, men det var naturligtvis många flaggor, som föllo ner, för annars skulle inte hvart hus kunnat ha sin.

Det var alltid folk i trädgårdarna. I somliga gingo gamla fruar upp och ner, och i somliga satt en gammal herre, som läste tidningen eller med kikare såg på Sverige, och i somliga trädgårdar körde en mamma sitt lilla barn i en vagn, och i somliga kastade små gossar och flickor ring eller fjäderboll. Och i somliga trädgårdar fanns det alldeles invid grinden en liten kulle med en stor bänk, och där satt hela familjen för att se på vagnarna, och barnen nickade åt oss, och vi nickade igen, fast vi inte kände dem.

Ibland nickade också en gammal farbror eller tant till oss från trädgården, och vi nickade igen, de sågo så fasligt snälla och vänliga och mycket gladare ut, än gamla människor göra härhemma. Och de gamla fruarna hade sådana lustiga gråa lockar, de hette kanonlockar, hvarför visste jag inte, och de hade svarta sidenmantiljer med långa fransar och stora runda hattar eller hvita kråkor på hufvudet, och en broderad ridikyl hade de nästan alltid hängande på armen, och deras parasoller kunde spännas åt sidan, såhär. Men herrarna voro klädda som pappa med svart sidenhalsduk lindad många hvarf kring halsen och knuten i en ögla. Jag såg ingen enda rödklädd herre i trädgårdarna på Strandvejen. Ingen kunde tänka sig hvad det var för många lustiga saker, som man såg där. Man skulle velat ha tjugutusen ögon fram och tjugutusen ögon bak och ögon på sidorna, så att man kunnat se allt. Vi mötte så många vagnar, och så många vagnar foro

förbi. Inte många wienervagnar som vår, utan stora, stora vagnar, som hette kaparevagnar, med fyra eller sex säten bakom hvarandra och tre människor på hvart säte, förutom barnen, som sutto mellan de stora eller på deras knän. De som foro om oss skulle ut till skogen och roa sig, och de som mötte oss hade varit ute i skogen och roat sig. Och de som kommo från skogen hade satt gröna kvistar på hästarnas hufvuden och klädt sina vagnar med löf, och människorna hade blommor i händerna allesammans och ropade hurra, när de foro förbi oss. Och alla kände hvarandra och skrattade och nickade till hvarandra från den ena kaparevagnen till den andra. Och de gamla fruarna och herrarna, som sutto i trädgårdarna, viftade med näsduken eller parasollen eller hatten och ropade »goddag, goddag, hur står det till, och ha ni roat er i skogen?» På danska naturligtvis.

När grönsaksvagnen eller köttvagnen eller brödvagnen inte for förbi ett hus, utan höll vid grinden, blefvo herrskaperna så glada. Då gingo de ner till grinden och hälsade på kusken och frågade hur han mådde och hur hans hustru mådde. Så svarade han precis som det var, och så frågade han hur herrskapet mådde och hur barnen mådde och hur alla människor mådde. Och när han fått veta, att alla mådde bra, då sålde han morötter eller kött eller bröd. Det hörde och såg jag, medan vår vagn en stund höll stilla för att hästarna skulle få pusta. Jag trodde först, att man inte i Danmark fick sälja till någon, som inte var alldeles frisk och som inte hade en frisk mamma och en frisk pappa och friska barn, men det var dumt af mig att tro det. De danska herrskaperna fråga bryggaren, slaktaren, bagaren hur han mår, därför att de känna honom och vilja vara vänliga mot honom, och han frågar dem, därför att han känner dem och vill vara vänlig igen. Det brukas så i Danmark, därför att människorna inte alls äro högfärdiga där. Det skulle inte passa sig i Sverige, och därför gör man inte så här.

På Strandvejen dammade det så mycket, att man ibland inte kunde se något, förrän man gnuggat ögonen en lång stund. Så rysligt många människor åkte och redo där.

Ju längre man for, desto mer var det att se. Då började det roliga på den andra sidan. Där såg man nu inte bara Öresund och den svenska ön Hven, utan så mycket annat märkvärdigt. Små kojor, där fiskarna bodde, och stora fiskarbåtar, som man dragit upp på land, och en mängd bruna nät, som hängde på stolpar för att torka. Och fiskarhustrurna och de gamla fiskarna, som inte längre orkade fara på sjön, sutto och lagade näten. De sutto på träpallar alldeles under dem, och gubbarna rökte pipa, medan de knöto på näten. Det såg så lustigt och trefligt ut, men det var ännu roligare att se på, när en båt skulle dras i land. Fiskarna, som voro i båten, klefvo ut i vattnet och sköto på båten, och fiskarhustrurna och gubbarna gingo ifrån näten och sleto och drogo. Och alla små flickor och pojkar på denna sida kommo springande för att hjälpa till. Mamma trodde bara, att de vätte ner sig och inte gjorde den minsta nytta, men jag visste alldeles säkert, att de gjorde mycket nytta. Alla barnen hade så förfärligt roligt, mycket roligare än barnen i trädgårdarna, för de behöfde inte akta sina fina kläder eller sina fina skor, för de hade inga skor, utan sprungo omkring barfota, och deras kläder voro alls inte fina. De allra flesta voro också barhufvade, och pappa sade något om en liten flicka, som inte hade tre hattar. Jag visste att pappa menade mig med en liten flicka, som *hade* tre hattar. De menade alltid mig, när de talade om andra små flickor.

På den andra sidan var det något, som vi skulle se. Kusken vände sig om för att säga att det var Emilies Kilde. Jag förstod inte danska då, men mamma, som förstod det, sade att det betydde Emelies källa. Jag frågade hvad det var för en Emelie och hvad kusken sagt att det var för märkvärdigt med den källan, men mamma svarade, att det var ingenting för små flickor. Då visste jag, att det var något om kärlek.

När man farit förbi Emilies Kilde, då är man nästan framme. Fiskarbyn, som låg nedanför Klampenborg, på den vanliga sidan, där fiskarbyarna ligga, heter Taarbæk, och när man svängde upp till Klampenborg, for man ett litet stycke genom skogen, som heter Dyrehaven. Det är en så stor och vacker skog, att mamma sade, att ingen, som inte sett den, kunde göra sig en föreställning om den. Men vi foro bara ett litet, litet stycke igenom den, och så voro vi framme vid det hus, där vi skulle bo. Det hette Litera D, och på

Klampenborg fanns det också Litera A och Litera B och Litera C. Jag hade helst velat bo i Litera A, eftersom det var det första huset. Så kom Litera B, och så kom det stora Koncerthuset, där ingen bodde, men där det fanns ett konditori med sådana bakelser, som ingen människa kan göra sig en föreställning om, som inte ätit dem. Det sade inte mamma, men det säger jag. De allra, allra bästa hade en fördjupning i midten med crême i. Nej, så de smakade! Men förfärligt dyra voro de, de kostade två skilling stycket, två skilling *stycket.* Jag tyckte, att det var roligt gå förbi Koncerthuset bara för att tänka på att jag kanske skulle möta pappa och att han kanske skulle vilja gå in med mig i stora salen och köpa en bakelse åt mig eller att jag skulle råka en fasligt rik gammal onkel, som bara gick omkring i världen för att bjuda barn på sådana bakelser. Den onkeln råkade jag aldrig, men pappa tog mig och min bror in på konditoriet flera gånger, alldeles säkert tre eller fyra. Jag fick ta två bakelser, hvilka jag ville, och naturligtvis ville jag alltid ha den med urholkningen och crêmen. Bättre än den kunde inte någon bakelse vara.

I Koncerthuset fanns det också musik. När det regnade, spelade musiken inne i den stora salen, där bakelserna voro, men när det var vackert väder, spelade den utanför. På andra sidan om Koncerthuset, men mycket längre bort, var Litera C och midt emot Litera C närmast skogen Litera D. Jag visste inte hvad Litera betydde, men att husen hette A, B, C och D, trodde jag var därför att de danska barnen lärde sig bokstäfverna på det sättet. Men jag tyckte också, att då borde det varit flera hus ända till Ö. Jag frågade de danska barnen om de lärde sig bokstäfverna på det viset, men de förstodo aldrig hvad jag menade, och sedan såg jag, att de hade abc-böcker som vi. Det var mycket besynnerligt, men allra besynnerligast var, att ingen människa mer än jag brydde sig om att veta hvarför Litera D hette Litera D. De sade, att huset hette så, därför att något namn skulle det ha, och att barn kunde fråga ihjäl äldre människor. När man talade om barn, som kunde fråga ihjäl äldre människor, så menade man alltid mig. Min bror var mycket för snäll för att fråga om allt, och min lilla syster kunde inte tala, då vi först kommo till Klampenborg. Jag *kunde* inte låta bli att fråga, fast jag alltid var förfärligt rädd för att den som jag talade med skulle falla bums ner och dö, ifall jag frågade en enda sak till. Men det gjorde aldrig någon, Gud ske lof! Ja, ett par af dem som jag frågat mest lefva än i dag, och flera andra ha uppnått en ovanligt hög ålder och dogo alls inte, därför att de blefvo ihjälfrågade. Och så särdeles mycket fick jag inte veta på det viset heller. Det var nog det säkraste att själf fundera ut allt och själf taga reda på allt, som man ville veta. Om inte för annat, så därför att man på så sätt slapp samvetsförebråelser och bannor.

I början kunde vi alls inte tala med de danska barnen och förstodo inte, hvad de sade. Därför gingo min bror och jag bara med hvarandra, men det voro vi inte vanda vid, och vi hade mycket tråkigt Jag ville åt ett håll, och han ville åt ett annat, och vi grälade mest, tills mamma sade oss, att det inte gick an, att svenska barn grälade med hvarandra i främmande land. Det var en skam för Sverige. Hvad skulle danskarna säga om oss? Inga danska barn grälade med hvarandra, och aldrig någonsin hade man i Danmark hört talas om en bror och en syster, som inte voro de bästa vänner i världen.

Under sådana förhållanden var det för Otto och mig intet annat att göra än att också vara de bästa vänner i världen, vi visste bara inte hur vi skulle bära oss åt. Men då hittade den ena af oss på att vi skulle gå hand i hand, för att de danska barnen skulle få se hur goda vänner vi voro.

Vi gingo hand i hand framför pappa och mamma i skogen. Det är så sant, att den som inte varit i den skogen kan inte föreställa sig hur det är. Där var bara träd, det ena högre och tjockare än det andra. Man gick under ett grönt tak hela tiden, och det var så mycket löf på bokarna — träden hette bokar — att på somliga ställen kunde man hvarken se solen eller himlen. Men när man såg solen och himlen mellan löfven, var det allra vackrast. Marken var brun, och på somliga ställen lågo stora högar af vissna löf, som knastrade, då man sprang igenom dem. Men det skulle man inte göra, för då skrämde man hjortarna och rådjuren, som funnos öfverallt, så att de flydde åt alla håll. Och så förstörde man sina kängor.

Det var så många människor i skogen. Alla hade kommit ut i kaparevagnarna, och alla voro så fasligt glada

och så fasligt hungriga. De hade en mängd korgar med sig, och de buro korgarna mellan sig, en gosse och en flicka eller en farbror och en tant. Det var så roligt att se på, när de packade upp korgarna. Man undrade så hvad det kunde vara i dem. Men det var alltid detsamma. Först var det en stor korg med smörgåsar med allt möjligt godt på, och så var det en korg med socker och kakor och en korg med kallt kött och skinka. Och allt dukades upp på långa bord, som funnos här och där i skogen, och de som packade upp korgarna och de som dukade skrattade och pratade lika mycket. När det var färdigt och alla satt sig på de långa, smala bänkarna kring bordet, kom alltid någon bärandes med en stor, stor sak af mässing, som var så blank, att när de vände på den och solen sken på den, trodde man, att det blixtrade, och blef så rädd. Det var temaskinen med det varma vattnet. Hvart sällskap fick sin temaskin.

När de druckit allt teet och ätit upp alla smörgåsarna och alla kakorna och hela kalfsteken och hela skinkan och alla äggen, packade de papperen, som allt detta varit insvept i, ner i korgarna, och sedan roade de sig. De sprungo ta fatt, gamla och unga och små barn, allesammans, eller också lekte de andra fasligt roliga lekar. Och allesammans hade roligt, fast de gamla onklarna hade roligast. Det föll ingen af dem in att knäppa på något snusdoslock, som slog en liten flicka på näsan, tvärtom, de kysste alla flickor, stora och små, och de gamla tanterna också. De gamla tanterna sprungo med i änkleken eller plockade löf och blommor och bundo kransar af förgätmigej. Och de små flickorna fingo taga af sig sina hattar och sätta kransarna på hufvudet, och det var så vackert, och de hade allesammans förfärligt roligt.

Otto och jag hade inte roligt, därför att vi höllo hvarandra i hand. Men när vi gått en stund i skogen, brydde vi oss inte om det längre, ingen såg på oss, och bara man inte grälar, behöfver man inte hålla hvarandra i hand, och då vi inte gjorde det, blef det roligare.

Men ack, hvad jag önskade, att jag skulle få taga af mig min bästa hatt och få en förgätmigejkrans på håret i stället. Men det fick jag inte. Barn skola inte önska allt, som de se. När de talade om barn, som önskade allt, menade de alltid mig.

Denna första gång, då vi gingo i skogen, gingo vi också till Dyrehavsbakken. Jag trodde, att det var en vanlig backe, och kunde inte begripa, hvad vi skulle där att göra, det var väl mycket roligare på släta marken i skogen. Men då jag fick se hvad det var, förstod jag, att backe på danska betyder något helt annat än på svenska. För det första var det ingen riktig backe, och för det andra *måste* alla människor, som voro ute och roade sig i skogen, gå till Dyrehavsbakken. En lång stund innan man kom fram, hörde man positiv och sång och skott, inte farliga skott, men ändå skott, och rullandet af stora klot och trampet af många fötter, som dansade, och handklappningar och hvisslingar och trumpetstötar och lergöksgalande. När man kom närmare och var midt inne i oväsendet, då förstod man, hvad backe betyder på danska. Det är en marknad, men bara för barn, inga väfnader eller kastruller och kopparkittlar som på marknaderna i Göteborg. Här stod det ena ståndet bredvid det andra bara med roliga saker, och här fanns tält och karuseller, både med vagnar att åka i eller med svanor och hästar att rida på, och människor, som stodo på hufvudet, och barn, som stodo på hufvudet, och utklädda apor, som stodo på positiven och sträckte ut händerna efter slantar, och en hemsk gubbe med horn i en vattenkaraffin och en söt liten kanariefågel, som kom flygande med pappersblad i näbbet — han hette lyckans stjärna — och hvita råttor, som drogo små vagnar, och en Kasperteater, som hette Mester Jakel på danska, och en karl, som åt brinnande blånor och tuggade dem och drog många, många alnar hvita band ur munnen. Och så fanns det lotterier, men inte på vanligt sätt med pappskifvor och tränummer och glasbitar, som vi ha i Sverige, utan med en liten kula, som snurrade rundt och gick in i ett hål. Och hade man det numret, som stod i hålet, kunde man vinna så förfärligt vackra saker. Alla vinsterna stodo på bordet, så att man kunde se hvad man ville vinna. Man kunde vinna små dockor och små dockbadkar och bilderböcker och bollar och kaskar och tennsoldater och allt möjligt roligt. Där blef jag stående, pappa och mamma låtsade, som om de gingo ifrån mig, men jag gick inte ur fläcken. Och så tog pappa upp sin börs och lät mig spela. Jag tror inte, att det var något på bordet, som jag inte önskade vinna,

utom just det jag vann, och det var en liten hvit byst af Garibaldi. Jag fick tårar i ögonen, när karlen räckte mig den. Jag ville så gärna byta ut Garibaldi mot det lilla dockbadkaret, och jag frågade om jag inte fick det, men det fick jag inte — jag är alldeles säker på att jag inte fick det, därför att de hade så många Garibalder, som ingen ville ha, och bara några stycken små badkar, som alla ville vinna. När jag sedan såg en liten flicka eller en liten gosse, som bar på en Garibaldi, så nickade jag åt dem, och de nickade tillbaka åt mig. Jag tyckte det var så synd om dem, och de tyckte, att det var så synd om mig.

Det var inte värdt att önska något på Dyrehavsbakken, för när man fick det man önskade, och det fick jag, gick det bara galet. Jag fick åka karusell på en hvit svan, och jag mådde så illa, att jag trodde att jag skulle falla af, fast jag slog bägge armarna om svanens hals och höll mig så fast som jag förmådde. Det var alls inte roligt, det enda roliga var när musiken tystnade och karusellen stannade och karlen lyfte ner mig. Då var jag så sjuk, att jag fick dricka ett glas vatten och stå stilla en lång stund, medan alla människor och apor och fåglar och musikanter dansade rundt och trummade och skreko och trumpetade och pepo, så att man blef alldeles förtviflad

Så gingo vi, och alldeles vid utgången mötte vi italienaren med de röda ballongerna, som kunde flyga. Man höll ballongen vid ett snöre, och bara man aktade sig, så att den ej fastnade i trädgrenarna, så kunde den flyga så förfärligt högt. Om man bara sedan halade i snöret, kom ballongen tillbaka. Jag bad pappa att få en ballong, jag önskade det så förfärligt. Pappa brukade annars säga, då jag bad honom om något: »Om du ber om det, så får du det inte,» och när jag då sade: »Men om jag inte ber om det,» så svarade han: »Så får du det heller inte,» men nu fick jag en ballong. Jag tror aldrig jag fått något, som jag varit så glad åt. Otto fick också en ballong. Han hade fått skjuta till måls, då jag vann Garibaldi, och hade ridit på en karusellhäst, då jag red på svanen, så vi hade fått precis detsamma. Pappa hade varit så fasligt snäll och gett ut så förfärligt mycket pengar.

Otto hade ett längre snöre på sin ballong än jag hade, men jag ville naturligtvis, att min ballong skulle flyga mycket högre än hans. Jag höjde mig på tå och sträckte ut armarna så högt jag kunde, och så släppte jag snöret, och ballongen flög bort öfver träden rakt upp i himlen. Nej, hvad jag blef förskräckt och förtviflad! Pappa sade, att nu kunde jag själf se, att det inte var bra att få allt det man önskade. Det var också bara den enda gången på Dyrehavsbakken, som jag fick det — —

Vi blefvo snart bekanta med de danska barnen. De ville så gärna, och vi ville så gärna. Man behöfde inte kunna danska för att kasta boll eller hoppa hage. Men deras hage var inte riktigt som vår, och när vi hoppade som vi voro vana vid, sade de, att vi gjorde orätt, men det gjorde vi inte, vi hoppade på svenska, och det är rätt. Det var alls inte roligt att hoppa på danska, så jag gjorde det inte många gånger. Men jag kastade boll med de danska barnen, det göra de på svenska, och jag lekte med dem alla de svenska lekar de kunde. De sade, att lekarna voro danska, men de voro svenska. Vi grälade inte om det, jag visste att jag hade rätt, och det är sant, att danska barn inte gräla så mycket som svenska. Vi hade mycket roligt tillsammans. Vi marscherade som soldater, och ibland fick jag gå i spetsen. När de danska barnen gingo i spetsen, sjöngo de Kong Christian stod ved höjen Mast, men när jag gick först, sjöng jag Björneborgarnas marsch, fast jag sjöng Sverige, där det skulle vara Finland, det gjorde ingenting, för de danska barnen kunde inte Björneborgarnas marsch. En eftermiddag, då jag marscherade i têten, sjöng jag mycket högt, så högt jag kunde. Det var ovanligt klart väder, och man såg Hven och den svenska kusten så tydligt, och jag tänkte så mycket på vårt fosterland. Vi voro en lång rad, och vi gingo fyra i bredd. Två gamla herrar kommo emot oss, och den äldste och fulaste — han var fasligt ful — ställde sig i vägen för oss, så att vi måste göra halt. Men jag brydde mig inte om honom, utan började på en ny vers af Björneborgarnas marsch. Jag var säker på att den gamle herrn skulle gå ur vägen för oss, danska farbröder äro aldrig kitsliga. Men den här var det, han tog fatt i min arm och höll mig kvar, då jag ville förbi. »Du är en svensk flicka,» sa' han.»Ja, det är jag,» sa' jag. »Du sjunger mycket högt,» sa' han och klappade mig på hufvudet. Jag tyckte inte om det, och jag

ryckte undan min arm, men den gamle farbrodern blef inte ond utan sade farväl riktigt vänligt. Han såg ut, som om han snusade, och jag trodde i hvart ögonblick, att han skulle ta upp sin snusdosa, jag var så förskräckligt rädd för snusdosor. Men det gjorde han inte. Han gick rak och styf sin väg, och alla de danska flickorna nego, och alla de danska gossarna bugade sig för honom, då han gick förbi. »Känna ni allesammans den farbrodern? frågade jag. »Ja visst,» sade de, »det är arfprins Ferdinand.» »Hvem är det?» »Han som är gift med Caroline.» »Hvem är Caroline?» »Caroline är prinsessan Caroline.» Det hjälpte inte att fråga, hvem prinsessan Caroline var, för det visste de inte. De visste bara, att den herrn, som klappat mig på hufvudet, var arfprins Ferdinand, men de visste inte, hur nära släkt arfprins Ferdinand var med kung Fredrik den sjunde eller hur nära släkt Caroline var med grefvinnan Danner, som var den danska kungens hustru, fast hon inte hette drottning, därför att hon inte var en riktig drottning. Hon var inte en riktig grefvinna heller, men hvarför hon inte var en riktig grefvinna, det visste de danska barnen inte. Men arfprins Ferdinand var en riktig prins, det var alldeles säkert.

Jag blef så häpen, att jag måste gå ifrån de andra och tänka öfver det märkvärdiga, som händt mig. En riktig prins hade tagit mig i armen och klappat mig på hufvudet och talat med mig. Jag lärde mig utantill hvad han sagt, det var inte svårt, och kvickare saker hade jag hört, men det var så underbart att ha talat med en prins. Om han bara haft sidenknäbyxor, hvita strumpor och skor, röd broderad sidenrock, en kort sammetskappa och en svart barett med stora strutsfjädrar fästade med en juvelbrosch! Eller om han åtminstone varit vacker eller åtminstone varit ung! Jag berättade om honom för Emma och de andra. Fast jag tyckte inte om, när de frågade mig hur han såg ut och hur han var klädd. Jag undvek att beskrifva honom, jag höll bara fast vid att arfprins Ferdinand var en riktig prins, och som en riktig prins hörde till ett sagoland, gjorde han en ypperlig effekt — i Sverige.

Jag såg flera gånger kung Fredrik den sjunde fara igenom Taarbæk. Han var tjockare och rödare än på porträttet. Ibland var grefvinnan Danner med. Hon var fint klädd. Hon hade en åtsittande hvit sidenhatt med hvita plymer och en gredelin sammetsmantilj, men hon såg ut som en torgmadam. De danska barnen sade, att om hon hade en vacker hatt — jag tyckte, att den var så vacker — var det därför att hon varit hattsömmerska och hette Jomfru Rasmussen, innan hon blef grefvinnan Danner. Jag förstod inte, hur det kunde ha gått till. De danska barnen sade också, att grefvinnan Danner var »vämmelig», men hvarför hon var det, visste de inte, och det fick jag aldrig veta. Man skulle inte heller niga för grefvinnan Danner, bara för kungen, och det gjorde vi, fast jag tyckte det var mycket svårt för dem att begripa, att vi bara nego för kungen, då de båda två sutto i vagnen. Men de danska barnen påstodo, att det visste grefvinnan så godt, man neg ju aldrig för henne, när hon åkte ensam.

Jag längtade mycket efter att få se prins Ferdinand igen, men det fick jag inte. Däremot fick jag se prins Christian och hans barn köra förbi. Vi sprungo allesammans ner till lilla Taarbæksgrinden för att se dem. De åkte i en vanlig char à banc utan röd kusk eller röd betjänt, och prins Christian körde själf. Det var prins Christian, som skulle bli kung i Danmark efter kung Fredrik, fast han alls inte var son till kungen och mycket mindre släkt till honom än arfprins Ferdinand, som inte skulle bli kung. Jag tyckte mycket illa om att min prins inte skulle bli kung, och jag undrade om det var, därför att han var så ful. Det visste ingen, men den dagen, då jag första gången såg prins Christian och hans barn, begrep jag af mig själf, att prins Christian skulle bli kung, därför att han hade så många och så vackra barn. Ferdinand och Caroline hade inga, och hade de haft några, skulle de bestämdt varit förfärligt fula.

Den vackraste af prinsarna var prins Wilhelm, som satt bredvid sin far på kuskbocken. Han var prins Christians näst äldste son, och han var sjöman. Alla de danska små flickorna voro så förtjusta i honom och tyckte, att han var så söt, men jag kunde inte svärma för någon annan än kung Carl. Inne i char à bancen satt prins Fredrik och bredvid honom Alexandra och Dagmar, de båda äldsta prinsessorna. De voro förfärligt vackra och söta och sågo ut precis som prinsessor skulle se ut, och så var det Thyra, som var lika gammal

som jag. Thyra nickade åt oss, som stodo vid Taarbæksgrinden.

Portvakterskan vid den grinden tyckte jag mycket om. Hon satt i ett litet, litet hus och sydde handskar och var så flitig. Vi kallade henne handskjomfrun. Hon hade en besynnerlig tingest framför sig, och i den stack hon in handskfingrarna, det ena efter det andra, medan hon sydde ihop dem. Jag frågade henne genast hvarför hon sydde på det viset och inte hade handsken fäst vid en syklump, som vi hade i skolan, då vi fållade näsdukar. Hon sade, att det var därför att stygnen skulle vara alldeles jämna, eftersom det var handskar. Stygnen skulle också vara alldeles jämna i skolan, annars fick man bannor, och jag önskade så, att hon ville skänka mig den inrättningen. Men jag ville inte be henne om den, eftersom hon var så fattig.

Jag visste, att hon var så fattig, därför att hon talade om det för mig och med detsamma berättade hur många par handskar hon skulle sy för butiken på Östergade, innan hon fick en mark. Men en mark var också förfärligt mycket. För en mark kunde man få åtta bakelser med crême. Det talade jag om för henne, men hon brydde sig inte om det utan sade, att hennes mark skulle användas till annat än bakelser. Jag tyckte förfärligt mycket om henne, hon svarade mig alltid, då jag frågade henne om något, och fast hon var mycket blek och hostade mycket, sade hon aldrig, att hon skulle falla död ner, därför att jag frågade ihjäl henne.

Hon var heller inte död nästa år, då vi kommo igen till Klampenborg. Jag sprang genast ner och hälsade på henne. Hon satt kvar i sitt lilla hus och sydde handskar. Jag frågade henne om hon nyligen sett arfprins Ferdinand. Det hade hon inte gjort och inte Caroline heller.

Så frågade jag efter prins Wilhelm.

— Ja, honom hade det händt märkliga ting alldeles nyss. Han var nu kung.

Jag stirrade på henne. — Tala om ... Är det sant? Berätta!

Och hon berättade:

— Det började i mars vid Alexandras bröllop med den engelske tronföljaren.

— Hvilket började?

— Detta med prins Wilhelm. Han var också med öfver i England, och där hade alla människor blifvit så förtjusta i honom, att de ville göra honom till kung, nu strax.

— I Danmark?

— Ånej, Gudbevars! De ville göra honom till hellenernas konung.

Jag bara gapade. Det landet hade jag aldrig hört talas om.

— Och nu var det flera herrar i staden, flera herrar från Grekland.

Jag nickade. Grekland kände jag mycket väl till.

— Herrarna voro i Köpenhamn för att erbjuda prins Wilhelm Greklands krona.

Nej, hvad jag njöt!

— Och kung Fredrik hade lofvat prins Wilhelm att få ta emot Greklands krona, och om ett par månader skulle den stackars gossen resa sin väg och aldrig komma igen till gamla Danmark, fast det troligaste var, att hellenerna skulle köra bort honom genast eller kanske mörda honom ...

Nu blef jag åter alldeles konfys, och för att få klarhet frågade jag, hvad hellenerna hade med prins Wilhelm att göra.

— Gud, han skall ju bli hellenernas kung, och de körde ju bort Otto, svarade jungfrun och förde handsktummen in i mässingsklämmaren och såg ut som folk brukade göra, då jag frågade ihjäl dem. Jag blef rädd, sade farväl och gick min väg.

Det var också handskjomfrun vid Taarbæksgrinden, som omtalade för mig den sorgliga nyheten om arfprins Ferdinands död. Bara några dagar efter vår midsommarafton dog arfprins Ferdinand, sörjd och saknad af mig. Kanske också af Caroline, men det vet jag inte.

Jag vet heller inte om det var därför att prins Ferdinand var död, men denna sommar talade mina danska lekkamrater med mig om något, som jag alls inte tyckte om, och det var att Danmark, Sverige och Norge, de sade alltid Danmark först, men det var inte rätt, det hette Sverige, Norge och Danmark, skulle bli ett enda land med samma kung. I början tyckte jag inte illa om det, på så sätt skulle ju Sverige få Danmark, som det förut fått Norge, men det var alls inte meningen. De danska barnen sade, att när kung Carl dog, skulle kung Fredrik bli kung också i Sverige och Norge. Jag blef så ond. Men jag blef också rädd. Finge vi en dansk kung i Sverige, så blef det precis som under Christian Tyrann. Vi skulle bli mördade allesammans. Jag tänkte på de små gossarna Ribbing, som Christian Tyrann låtit mörda. Skulle Fredrik den sjunde låta mörda alla svenska barn? Det trodde jag inte, men kanske han lät halshugga dem, som gjorde sina föräldrar de största bekymmer, och hvem gick då fri? Och alla våra föräldrar och alla våra släktingar skulle bli halshuggna. Jag visste hur det gått till vid Stockholms blodbad. Aldrig i lifvet ville jag eller mina landsmän ha kung Fredrik till kung i Sverige eller grefvinnan Danner till grefvinna i Sverige.

Då de danska barnen sågo hur alldeles omedgörlig jag var, föreslogo de något annat, och det var att, eftersom kung Carl inte hade någon son utan en dotter — det var vår sessa — skulle prins Christians äldste son, när sessan blef stor, gifta sig med henne, och då kung Carl och kung Fredrik och prins Christian voro döda, skulle prins Fredrik bli kung öfver Danmark, Sverige och Norge. I början tyckte jag inte alls, att detta var så oäfvet, det lät rättvist och bra, men så kom jag att tänka på att vi ändå på det sättet skulle få en dansk kung i Sverige, och då ville jag inte höra talas om saken. Jag höll för öronen, då de började tala skandinavism, det var det värsta ord jag visste. Fast jag gick in på att om tyskarna ville taga Danmark eller om ryssarna ville taga Sverige, så skulle vi hjälpa hvarandra. Men vi skulle behålla våra egna kungar, eller också skulle kung Carl genast bli kung i Danmark. Det ville inte de danska barnen, och då grälade vi, och de blefvo så onda på mig för jag var så häftig, och så gick jag min väg och ville inte vara med dem mera.

En hel dag gick jag alldeles ensam och småsjöng för mig själf för att de danska barnen skulle se hur roligt jag hade, men så kom jag att tänka på att det i år lyckligtvis fanns svenska barn på Klampenborg. Fast egentligen fanns det bara Torsten från Linköping. Jag tyckte inte alls om Torsten, och Torsten tyckte inte alls om mig. Jag tyckte att Torsten var mjäkig, och Torsten tyckte att jag slogs. Men Torsten var svensk, och därför skulle han och jag hålla ihop mot danskarna. Jag berättade för honom om skandinavismen, men den brydde han sig inte om, han förstod inte danska, sade han. Men då jag förklarade för honom, hvad skandinavismen var, då blef han fasligt rädd. Jag sade, att de danska barnen inte sagt det rent ut — det vågade de inte, men jag hade förstått hur de menade i alla fall, och det var, att de ville att kung Carl skulle dö för att vi skulle få deras kung Fredrik eller deras prins Christan till kung. Och det hjälpte alls inte, att prins Fredrik skulle gifta sig med vår sessa, vi skulle bli mördade i alla fall. De skulle inte skona — hur var det det stod i Fryxell — barnet i modersskötet. Så om vi också sutto på vår mammas knä, skulle de i alla fall mörda oss ...

Nej, hvad jag gjorde Torsten vettskrämd.

Torsten ville i början alls inte gå ensam ut i skogen med mig, men jag öfvertalade honom.

Jag vet inte på hvad sätt jag lyckades öfvertala pappa och mamma att ge mig lof att tillsammans med Torsten gå ensam ut i skogen, men jag gjorde det. Torsten fick också tillstånd af sina föräldrar. Vi kommo öfverens om hur många smörgåsar vi skulle ha med oss. Men vi skulle inte gå ut i skogen för att äta smörgåsar eller plocka blommor utan för att lägga rådslag mot danskarna. Alldeles som Engelbrekt och Gustaf Wasa.

Ja, allt det där skulle jag styra om, bara Torsten vid utsatt tid var vid stora ingången till Klampenborg, där kaparevagnarna stodo, därifrån skulle vi gå in i skogen.

Naturligtvis var jag först på mötesplatsen, fast jag hade blifvit uppehållen af de många förmaningar jag fått och de många löften jag afgifvit. Jag hade på heder och samvete lofvat mamma, att vi bara skulle gå stora vägen rakt fram och aldrig vika af på några småstigar, så att vi kunde förvilla oss, och jag hade lofvat att inte gräla med Torsten och att vi skulle vara hemma till middagen, senast half två. Allra senast. Jag lofvade heligt och sprang.

Då jag kom ut på planen, störtade kaparevagnskuskarna emot mig och frågade om jag skulle till Köpenhamn. En kusk tog mig vänligt i hand och förde mig till sin vagn, en annan tog mig lika vänligt därifrån och förde mig till sin vagn. Hans vagn skulle köra genast, »det fattades bara fyra personer, med lilla fröken tre. Den svenska lilla fröken visste väl, att så fort en kaparevagn var full, så for den, därför skulle lilla fröken sätta sig i den vagnen, där det var mest folk.» Att vagnarna skulle vara fulla, innan kuskarna ville köra, det visste nog den lilla svenska fröken, men hon visste också, att i hvarje vagn sutto så kallade lockfåglar, kuskens familj och hans vänner, så att alla vagnarna sågo nästan fulla ut. Men då de riktiga passagerarna kommo, flögo lockfåglarna sin kos, och det kunde dröja en halftimme, ja, en timme, innan vagnen blef så full med riktiga passagerare, att den körde. Det hade händt pappa både i fjol och i år ...

Men då Torsten dröjde och jag tyckte det var roligt att sitta i vagn och låtsa, som om jag åkte, hoppade jag upp i den kaparevagnen, där det var tommast.

— Jag skall inte till Köpenhamn, sade jag till kusken, men jag kan ju vara lockfågel, tills min vän kommer.

Jag tyckte inte om att kalla Torsten min vän, då han inte var det, men jag gjorde det för att förvilla de danska spionerna.

En sådan uppståndelse det var, då någon kom gående! Kuskarna kommo allesammans framstörtande, och de skreko så, att den som inte visste bättre kunde tro, att de voro fasligt onda på hvarandra. Men det voro de alls inte. De voro allesammans goda vänner. Men det hörde till, att kuskarna skulle göra allt för att kapa passagerarna från hvarandra. Det var därför vagnarna hette kaparevagnar.

Kom det en herre, så pekade den kusken, som först fick tag i honom, med piskan på sin vagn och sade, att han skulle köra om fem minuter, han hade bara väntat på just den herrn. Men kom det en fru, så sade kusken, att han väntat just på den frun. Jag hade aldrig kunnat föreställa mig, att någon människa kunde narras som de kuskarna gjorde!

Men när min kusk ville locka en liten gosse upp i sin vagn och sade, att gossen skulle få ett så trefligt sällskap med den lilla rara, svenska flickan, som satt i vagnen och som också skulle fara ensam till Köpenhamn, ville jag inte vara lockfågel längre. Det var precis som om jag narrats själf, och jag klef ner, innan den lille gossen hann bestämma sig.

Och i detsamma kom Torsten.

Han hade sin portör på ryggen, och jag hade min skolväska.

Har du tolf smörgåsar? frågade jag.

— Ja, sa’ han, tre med ägg och anjovis, tre med kalfstek, en med ost, två med ...

— Det är bra, sa’ jag, men vi skola inte tala om smörgåsar nu. Vi gå den här vägen alldeles rakt fram. Jag har lofvat mamma att hvarken vika af åt höger eller åt vänster.

— Det har jag också lofvat min mamma.

— Och jag skall vara hemma senast klockan half två.

— Det skall jag med, sa’ Torsten.

— När vi bli hungriga, så äta vi våra smörgåsar och sedan fråga vi någon, som vi möta, hvad klockan är. Men vi gå inte tillbaka samma väg. Bara vi gå rakt fram och på den stora vägen, så få vi gå hvilken väg vi vilja.

— Sa’ din mamma det?

Nej, men det kan jag väl begripa af mig själf. Och vi få gå upp till Eremitagen, det fick jag lof till. Raska på! Du kryper som en snigel. Det kan vara spioner och spejare här. Vi måste vara försiktiga och inte tala högt nu, bara hviska.

Och jag hviskade. Torsten kom aldrig till ordet. Han bara hörde på med gapande mun.

Vi gingo fram till Eremitagen.

— — — — — — — — — — — — — —

Vi gingo mycket långsamt.

Det var så varmt och så tyst och så vackert i skogen, och om det varit en vanlig dag, skulle jag helst velat sjunga »Kom, sköna Maj, och blicka med milda ögon ner». Men det gjorde jag inte. Jag hade nog att göra med att få Torsten att begripa, att detta inte var en vanlig dag. Jag sade honom om och om igen, att det var vi, som upptäckt danskarnas rådslag att på ett svekfullt sätt bemäktiga sig Sverige och Norge, och att vi måste göra allt för att bringa deras onda planer på skam.

Vi skulle strida till det yttersta mot skandinavismen, nu när vi förstodo, hvad det ordet betydde. Jag skulle, när jag kom hem till Göteborg, tala till folket från Gustaf Adolfs torg, och Torsten skulle i hemlighet uppvigla folket i Linköping. Det ville Torsten, men han förstod inte hvad skandinavismen var, fast jag förklarat det för honom minst tjugu gånger. Han sade alltid »kannibalismen». Det var mycket förargligt att ha att göra med en så dum pojke, men det fanns ingen annan att tillgå. Och så hviskade jag vidare. När vi kommo fram till Eremitagen, var Torsten så hungrig, att vi måste rasta där. Torsten hade aldrig förut varit vid Eremitagen, men det hade jag, och jag visste bra besked.

Eremitagen var ett jaktslott, förstod Torsten — och Torsten skulle se hvilken vacker utsikt det var från stora trappan öfver hela Sundet med alla seglarna, och där borta den skånska kusten. Sverige, förstod Torsten. Vi skulle tänka på det som Torsten vet, när vi sågo Sverige. Men vi skulle inte tala om det här på Eremitagen. Väggarna ha öron ...

Torsten blef mycket häpen och såg efter.

Jag lade fingret på munnen och blinkade åt honom. Ett herrskap stod bredvid oss på trappan. Det var inte att taga miste på. Herrn var en dansk spion.

— Ser Torsten hjortarna och rådjuren, som beta därnere, sade jag för att den danske spionen skulle tro, att jag var en vanlig liten flicka.

Det såg Torsten, men han brydde sig inte om rådjuren. Han var så hungrig. Vi gingo till den lilla lunden vid slottet och satte oss på en bänk vid ett bord där och packade upp våra smörgåsar. En flicka kom ut från slottets källare och frågade om vi ville ha en temaskin, och det ville vi så gärna, men vi hade inga pengar. Jag bad henne om ett glas vatten. Vatten kostar ingenting.

Vi sutto länge och hvilade oss, vi hade så god tid, och Torsten hade så roligt, då han fick äta och jag inte talade om att vi skulle bli halshuggna. Men då vi voro uppe och besågo slottet och gingo ut på altanen, pekade jag på Sverige för att Torsten inte skulle glömma hvarför vi gått ut i skogen denna dag. Men Torsten förstod inte, hvad jag menade. Han frågade om vi inte skulle gå hem nu.

Jo, det skulle vi. På hemvägen skulle jag säga honom allt det jag inte hunnit med att säga på ditvägen. Jag frågade flickan med temaskinen om man inte kunde vända åter till Klampenborg på en annan väg än den vi kommit. Jo visst, man kunde gå öfver Fortunen. Var det raka vägen till Fortunen? Jo, det var det, alldeles raka vägen. Och var det raka vägen från Fortunen till Klampenborg? Ja, alldeles raka vägen.

Då gå vi den vägen hem till Klampenborg, sade jag. Och vi gingo,

— — — — — — — — — — — — — —

Vi hade gått så länge, sedan vi lämnat Fortunen, att vi voro förfärligt hungriga och törstiga och längtade förskräckligt till middagen. Solen hade för länge sedan upphört att bränna öfver våra hufvuden, den lyste nu eldröd fram mellan trädstammarna, och det såg ut som eldsvåda. Jag visade Torsten huru likt det var en eldsvåda, men det brydde han sig inte om. Då jag nu kommit att tänka på eldsvåda, undrade jag om danskarna skulle brandskatta Göteborg. Jag visste inte, hvad brandskatta var, men det ordet lät så förfärligt hemskt, att jag sade till Torsten: »Jag hoppas, att det inte faller danskarna in att brandskatta Göteborg.» Torsten brydde sig inte om, antingen de gjorde det eller ej. Han var hungrig och ville hem. Det ville jag med, och vi gingo ju hemåt.

Men gjorde vi det också? Skogen tog ju aldrig slut. Det föll mig plötsligen in, att den gossen, som vi sist frågat om vägen och som sagt att vi gingo rätt, fört oss på villospår. Han hade kanske uppsnappat mina hviskningar eller anade i hvilket ärende vi voro ute ...

Då jag omtalade denna min förmodan för Torsten, började han gråta.

— Jag bryr mig inte om kannibalismen. Jag vill gå hem ... snyftade han.

— För att komma hem måste vi gå. Och du går inte, du seglar. Skall du hvila igen? Usch, en sådan pojke!

Det hade blifvit mycket värre, om jag inte plötsligen kommit ihåg, att jag heligt lofvat mamma att inte gräla med Torsten.

Det löftet skulle jag hålla. Jag hade alldeles tillräckligt med samvetsförebråelser för att det såg ut, som om jag ej kunde hålla löftet att vara hemma senast klockan half två. Klockan var bestämdt mera, annars skulle jag inte kunnat vara så förfärligt hungrig.

— Vi få väl tillbringa natten här i skogen som Hans och Greta. Och om vi aldrig hitta hem, få vi lifnära oss med bär och örter, sade jag slutligen till Torsten.

— Ser du några bär? sa han och höll upp att gråta. Örter vet jag inte hvad det är.

Det visste inte jag heller.

— — — — — — — — — — — — — —

Det hade börjat skymma, och vi hade redan länge suttit under en stor bok, alldeles bredvid den raka vägen. Torsten hade somnat, men jag var fullt vaken. Det hemskaste var, att det var så förfärligt tyst rundt omkring i skogen, utom när det prasslade i löfven, då en fågel flyttade sig på grenarna eller ett rådjur sprang förbi. Jag tyckte, att det var mycket hemskt, men jag gladde mig också att få berätta om denna natt i skogen för Emma och de andra. Jag visste precis huru jag skulle berätta det, och jag lade märke till allt för att ej glömma något. Men jag var mycket trött och mycket hungrig och mycket sömnig, och jag var så ledsen öfver att mamma nu var så ängslig, pappa med. Pappa brukade också vara mycket ängslig. Men det var också förfärligt för föräldrar att ha ett barn, som gått vilse i skogen ...

— — — — — — — — — — — — —

Jag måste ha slumrat in några ögonblick. Jag vaknade vid ljudet af hästtramp, och när jag yrvaken såg upp, såg jag ett par ryttare närma sig. De båda ryttarna stannade och ropade »hallå» och frågade hvad vi hette.

Jag blef så glad, att jag ögonblickligen tänkte: nu måste jag tänka, att danskarna ha upptäckt oss och att vi skola föras till fängelset, annars kan jag inte tala om för Emma, att det var det jag tänkte ...

De två ryttarna voro skogvaktare. De sade, att de voro på skallgång i skogen efter de två svenska barnen.

Skallgång!

— — — — — — — — — — — — —

Den ene af karlarna red i sporrsträck ifrån oss, han red för att underrätta våra föräldrar, att vi voro funna. Den andre stannade kvar hos oss. Jag hade helst velat, att skogvaktaren tagit oss framför sig på hästen, men han sade, att de stackars föräldrarne voro ute i vagn för att leta, och det var bäst att underrätta dem och låta dem komma och hämta oss. Vi sågo inte ut, som om vi skulle orka gå till Klampenborg — det var ganska långt dit.

Ändtligen kom vagnen med min pappa och mamma och med Torstens pappa och mamma. Det första jag sade, då jag fick se min stackars gråtande mamma, var:

Vi gingo rakt fram, och jag har inte grälat med Torsten ...

Men var nu ej detta något, som blott kan hända i ett sagoland, att man gjort skallgång i skogen efter mig! Jag berättade om det hemma i Sverige och ville allt gärna, att Emma och de andra vännerna skulle tro, att det ej var min ängsliga pappa, som satt i gång skallgången, utan att det var den danska kungen, som genom sina spejare fått reda på mina anslag och planer.

Det trodde de emellertid inte.

Däremot trodde de, då jag berättade för dem, att från den dagen förbjöd Torstens mamma honom att vara tillsammans med mig. Själf ville han helst slippa, och jag hade fått nog af honom.

Jag lekte åter med de danska barnen ...

— — — — — — — — — — — — — —

Vi hade också hyrt för nästa sommar på Klampenborg, och det var ju inte så märkvärdigt. Det märkvärdigaste var, att vi kommo dit. För det var krig i Danmark det året.

Det hade alls inte gått, som de danska barnen trodde. Vår kung Carl den femtonde lefde, men deras kung Fredrik den sjunde hade dött. Det var på hösten, och jag var mycket ledsen, då jag fick höra talas om det. Jag visste ju hur ledsen hans bäste vän, kung Carl, skulle vara ...

Nu trodde jag, att kung Carl skulle bli kung i Danmark, eftersom kung Fredrik dog först, men det blef han alls inte. Det blef prins Christian. Men det blef i stället krig mellan Danmark och Tyskland.

Jag tänkte så mycket på Sagolandet och på mina vänner där, och jag läste om kriget i Göteborgsposten och försökte uppsnappa allt hvad de stora sade om det, och de sade att det gick så dåligt för Danmark. Nej, hvad jag var ledsen!

Vi kunde naturligtvis inte fara ned midt i brinnande krig, och det gjorde vi heller inte. Men i början af juni, då vi kommo dit, krigade de inte mera, fast det bröt ut igen knappt en vecka efter vår midsommardag.

Men vi skulle aldrig kommit ner den sommaren, för sedan kriget börjat igen, hade vi det så svårt. De danska barnen voro så onda på de svenska barnen, därför att svenskarna inte hjälpte danskarna.

Jag förstod mig inte på kung Carl, som så gärna ville kriga, att han inte kom öfver med en stor svensk här och befriade Danmark.

Det hade varit fasligt roligt för oss!

Men han kom inte, och de danska barnen ropade »svenskar» efter oss, som om det varit ett skällsord, och voro så fasligt stygga mot oss. Jag ville gifva allt i världen för att få veta hvarför kung Carl inte kom.

Ändtligen fick jag veta det ...

Det stod i vår svenska tidning, »att kung Carl intet högre önskade än att skynda till danskarnas hjälp, men att han inte kunde det, därför att han var bunden till händer och fötter af sina ministrar».

Jag bad pappa att få låna tidningen, och jag sprang ner till lekplatsen med den. De danska barnen skreko »svensk flicka» efter mig, men det brydde jag mig inte om.

Jag ropade bara:

— Nu vet jag hvarför inte kung Carl kommer öfver och hjälper er ...

— Hur vet du det? sa' den värste af de danska gossarna, den som alltid räckte ut tungan åt mig.

— Det står här i tidningen: Kung Carl vill så gärna komma danskarna till hjälp, men han kan inte, därför att han är bunden till händer och fötter af sina ministrar. Det står inte om det är med tåg eller med kedjor, som han är bunden, men det är nog med kedjor. Han är så stark,att han skulle slitit af tåget, om det varit tåg, och kommit och hjälpt er. Det förstår ni väl.

De förstodo det, Gudskelof!

Och jag var så lycklig öfver att jag åter kunde vara lika stolt öfver vår kung och öfver att vara svensk, som jag alltid varit, och att danskarna förstodo hvarför vi inte hjälpt dem, då de fingo veta förhållandet.

När det kom nya danska barn, som voro onda på kung Carl och på svenskarna, sade jag dem, att de inte fingo vara orättvisa: kung Carl ville så gärna kommit dem till hjälp, och han skulle gjort det, om inte hans

ministrar bundit honom till händer och fötter.

Jag var nog förvånad öfver att ministrarna vågade göra något sådant, men det stod tryckt i tidningen, så det var alldeles sant.

Men det var inte roligt på Klampenborg de veckorna, som kriget varade. Jag hade alltid inbillat mig, att det var så roligt med krig, men det var det inte. Det var sådan ängslan, och det var så många, som dogo, och så många, som gräto, och så många, som gingo sorgklädda ...

Och när kriget ändtligen slutade, var det så många, som gingo på träben eller med armen i band eller med bindel om pannan, alldeles som Döbeln vid Jutas.

Och vi lekte inte heller vanliga lekar den sommaren. Vi lekte bara krig. Vi hade en fästning i skogen, som hette Jomsborg. Den skulle danskarna försvara mot tyskarnas anfall, och vi delades i två partier. De danska barnen ville, att vi, som inte voro danskar, skulle vara tyskar, men det tyckte vi inte om. Jag förstod, att vi skulle vara tyskar till straff för att vi inte hjälpt danskarna i det riktiga kriget, men det kunde jag inte tåla. Det sade jag till dem öppet och ärligt, och så fingo vi vara med danskarna och försvara Jomsborg. Och det gjorde vi, och tyskarna fingo draga sig tillbaka med skam och nesa.

Jag tänkte på jungfrun af Orleans.

Jag blef utnämnd till löjtnant och fick tapperhetsmedaljen.

Det är mina sista minnen från Sagolandet.

OCKSÅ EN DEBUT

Detta är historien om ett verk, hvarmed jag *tänkte* debutera inför allmänheten, då jag var tolf år.

Jag hade skrifvit, så länge jag mindes. Vers naturligtvis. Vår generation skref inte prosa. Åtminstone kan jag svara för mig själf — jag skref ingen prosa. Prosa var de förfärliga stycken, som stodo i Herman Bjurstens läsebok, de som inte voro vers. Sådana som Företal till Haqvin Spegels Guds verk och hvila, som Äreminne öfver Riksrådet och Fältmarskalken Lennart Torstenson, som Bottigers Italienska Studier och flera andra, som jag hatade.

Fryxells historia var inte prosa, det var Fryxells historia, och Andersens sagor — det var Andersens sagor. Om någon sagt mig, att också detta var prosa, och att David Copperfield var prosa eller Kenilworth eller Robert Bruce — jag undrar hvad intryck det skulle haft på mig. Men ingen sade mig det, åtminstone sades det ej så att jag förstod det. Mitt århundrade var inte barnets århundrade. Vetgiriga barn kallades på min tid frågvisa och näsvisa och fingo i skolan noll, som var liktydigt med mycket dåligt, till terminsbetyg i uppförande. Det fick jag.

Men visste jag inte, hvad prosa var, så visste jag desto bättre, hvad vers var. Det klingade och sjöng inom mig, då jag hörde de vackra rimmen och den eggande, smekande rytmen. Vers hade den makten öfver mitt exalterade barnahjärta att få det att klappa i hänförelse för fosterland, hjältedater och ära, för stora dygder, stor kärlek och stor olycka. Det finns poem eller strofer, som jag än i dag ej kan se eller höra utan att tårarna komma mig i ögonen, ej därför att de nå mig nu, men därför att de så oändligen rört mig som barn.

Jag hade ett lifligt och ärelystet barns allt uppslukande håg att utmärka mig. Och det dröjde ej länge, innan jag förstod, att vers skaffade ära och ryktbarhet. Till och med de vers, som man ej skrifvit själf, också de

vers, som man blott kunde utantill. Någon spred ut i skolan, att Sophie kunde hela Tegnér och hela fru Lenngren och allt annat utantill — jag hoppas, att denne någon ej var jag själf — var det så, får det lända till min ursäkt, att jag nog trodde det. Ty jag kunde verkligen en mängd poem utantill och var alltid redobogen att deklamera dem. I allmänhet kunde jag i skolan allt, som jag inte behöfde kunna, och intet af det som man fordrade, att jag skulle kunna. Resultatet häraf var som nämndt noll och stor popularitet bland kamraterna.

För mina jämnåriga deklamerade jag helst Tegnér och allra helst, då tiden tillät, *Vid Svenska Akademiens femtiåra minneshögtid.* De äldre flickorna ville alltid höra Malmströms *Hjärtklappningen* — i enrum. Den var för farlig att läsas upp inför mängden.

Hur brusade det ej i mitt hjärta af stolthet och glädje, då dessa stora, dessa fjorton- och femtonåriga kamrater för hvarje gång utbröto i förundran öfver att en sådan barnunge kunde deklamera den märkvärdiga knall- och slutstrofen: »Du vilda hjärta, det är han,» alldeles precis som om en sådan barnunge visste, hvad kärlek var!

Sådan var min ryktbarhet, då jag började tycka, att den ej tillfredsställde mig. Det var ändå alltid Tegnér och Malmström, fru Lenngren och Runeberg, som författat de poem jag deklamerade och inte jag själf. Hvarför inte jag själf?

Fru Lenngrens föredöme var det mest uppmuntrande. Hade inte också hon varit »bara ett fruntimmer», och var det inte fasligt lätt att skrifva som hon? Var jag inte alldeles säker på att jag till exempel skulle kunnat skrifva *Pojkarna*, om inte hon redan gjort det? Fru Lenngren var otroligt uppmuntrande. Inte blott därför att hon skrifvit så ofantligt lätta saker, utan ännu mera därför att hon vunnit rykte på vers, som bara voro roliga. Jag hade aldrig hört talas om att något, som bara var roligt, bragte ära och rykte. Och ännu en sak. I Franzéns *Minne af Anna Maria Lenngren* stod, att det var själfva Svenska Akademien, som uppmanat henne att utgifva sina skrifter. Att Svenska Akademien också en gång skulle anhålla om offentliggörandet af mina samlade dikter var mitt hemliga hopp. Men jag tänkte inte svara som fru Lenngren: »först efter min död». Jag skulle ge tillåtelsen genast den begärdes.

För att spara så mycken dyrbar tid som möjligt började jag renskrifva mina samlade arbeten. Det var svårt att samla dem, ty de lågo i de allra otroligaste gömmor, voro nedkastade på omslag till skolböcker och på sönderrifna pappersblad. Själfva renskrifningen hade också sina svårigheter. Men renskrifna blefvo de i en hemgjord bok med ljusblå papperspärm, på hvars midt lyste en brokig lyra, tagen från ett karamellomslag, öfver en hvit påklistrad pappersremsa, modell från mammas syltburkar. På denna etikett stod skrifvet med min fars kontorschefs prydliga handstil, densamma som brukade teckna mitt namn på skolböckerna, *Versbok för Sophie Salomon.* Jag vet ej hvarför jag valde en så blygsam titel; jag förmodar, att det var därför att Franzén prisat fru Lenngrens anspråkslöshet att nämna sina dikter »Skaldeförsök». Om Svenska Akademien föredrog enkla titlar, så skulle Svenska Akademien sannerligen ej skrämmas bort af min.

Däremot voro titlarna på de särskilda dikterna mindre blygsamma. Där fanns *Skaldens morgonbön, Svenskens hyllningsed till kungen, Vid Sveriges och Norges femtiåra förening* och andra. Dessa stycken stodo först och skulle väl motsvara indelningen af Tegnérs samlade arbeten, ty omedelbart efter dessa kom en afdelning med rubriken *Smärre dikter.* Dessa skattade jag mindre högt, därför att de voro skrifna utan kända förebilder och bara om det som intresserade mig själf, medan däremot Sveriges och Norges förening och Skaldens morgonbön ju hörde till det som *måste* besjungas

Från mina samlade skrifter uteslötos skolkriorna på vers. Sådana förekommo ju ej hos de andra skalderna, dessutom brukade förutseende kamrater beslagtaga dem, innan de hunnit förevisas lärarna—jag var nämligen som sagdt en god kamrat, och man ville spara mig välförtjänta anmärkningar, eftersom jag fick en

hel del, som andra förtjänat.

Och nu var allt väl förberedt för Svenska Akademiens väntade anhållan. Det fattades blott detta ena, att Svenska Akademien skulle få veta, »att och hur jag skref».

Härvidlag hade fru Lenngren intagit en afgjordt förmånligare ställning än jag gjorde. Flera af Akademiens medlemmar samlades ju kring hennes tebord, och Kellgren var hennes mans medarbetare i Stockholms-Posten. I StockholmsPosten hade Akademien haft tillfälle att läsa många af fru Lenngrens dikter. Men hur skulle Akademien få läsa mina? Jag öfvervägde skälen för och emot. Vågade jag tro, att GöteborgsPosten skulle intaga några af mina dikter, som Stockholms-Posten intagit fru Lenngrens?

Nej, motskälen voro för starka. GöteborgsPosten visste hur gammal jag var, och att jag gick i fru Bruenechs skola. Och jag hade ingen man, som var medredaktör i Göteborgs-Posten, och ingen af de aderton hade någonsin samlats kring mitt tebord. —

Men jo, jo. Det fanns en tidning för mig. Vår tidning, barnens tidning, Onkel Adams tidning, Linnéa!

En af mina barndomsvänner, som snart nog blef litteraturhistoriker, har en gång skildrat, hvad Onkel Adam och Linnéa var för barn af vår generation, och i hvilken tacksamhetsskuld vi känna oss stå till honom och den. Därför att Onkel Adam förstod sig på oss, förstod sig på barn, hvilket sannerligen inte många verkliga onklar och tanter gjorde den tiden.

För oss var Linnéa den bästa och märkligaste tidning i världen. Vi voro inte bortskämda med konstnärliga bilder och träsnitt, och om någon sagt oss att »blott det bästa var godt nog för barn», hade vi inte förstått meningen. Vi hörde tvärtom, att allt var godt nog för barn. Och det var godt nog, ty vår fantasi fyllde ut, gaf lif och skönhet och poesi åt det som verkligheten blott antydde, kanske ej ens siktade till.

Min bror och jag hade fått Linnéa gemensamt, såsom vi fingo alla våra böcker: Nybyggarne i Canada, Sigismund Rustig, Den lilla Vilden, Den siste Mohikanen gemensamt. Jag skall aldrig glömma den stolthet vi kände öfver att Linnéa var vår tidning, ej heller de tvister det föranledde, då den ena såväl som den andra ville läsa den *först,* då den kom, jag tror den tredje i hvarje månad. Prenumerationen var skedd i min brors namn, hvilket ju borde gifvit honom en oerhörd fördel. Men det gjorde det inte. Vår mor brukade säga: »den snällaste ger efter», och jag brukade svara: »jag är inte den snällaste», som jag heller inte var. Därför gaf jag heller inte efter, utom för mycket handgripliga skäl, och fick alltid läsa Linnéa först.

Sannerligen, Onkel Adams Linnéa innehöll allt som kunde fröjda barnasinnet. Där fanns sagor och berättelser, där fanns gissgåtor, rebus och logogryfer af Onkel Adam själf och andra stora människor, men där fanns också berättelser, vers, logogryfer och charader, skrifna af barnen själfva och inskickade till Onkel Adam, som tryckte dem i Linnéa, då han fann, att de voro bra. Man skickade till Onkel Adam, adress Linköping, och man fick svar i Linnéas breflåda.

Jag började se vägen klar till fru Lenngrens rykte och ära. Onkel Adam skulle bli min Kellgren.

Först grubblade jag öfver, hvilken af de samlade dikterna, som skulle sändas. Jag kunde ej rådgöra med någon, ty dessa mina storhetsplaner voro en hemlighet äfven för min allra bästa vän.

Till sist beslöt jag att skrifva ett nytt poem, enkom för Linnéa.

Jag minns, hur jag satt i vår barnkammare, ett gårdsrum på vinden, framför min pulpet, öfverströdd af »manuskript». Jag såg ut genom fönstret. Det var inte mycket att se. Svartnade tegeltak och vindspel till varuvindarna, skorstenar och rännor. Regnet smattrade på de sluttande tegeltaken och forsade genom rännorna med skrällande fart, och stormen tjöt genom skorstenarna. Hvad skulle jag skrifva? Ämnen

fattades ingalunda, men egna upplefvelser och funderingar ville jag ej prisgifva — jag hade också starka misstankar om att de ej voro akademiska. Ej heller skulle innehållet förråda min ålder. Jag hoppades nämligen, att Onkel Adam skulle bli så slagen af mitt poems förträfflighet, att han ej skulle sätta in det bland barnbidragen utan på en mindre komprometterande plats, kanske rent af skicka det direkt till Akademien.

Jag såg mig omkring i rummet. Där fann jag intet inspirerande. Jag såg åter ut öfver taken.

Och ögonblickligen kom inspirationen. Jag skref med af ifver skälfvande hand:

»Må stormar ute rasa De störa ej min ro — Jag sitter vid min brasa Lugn i vårt trefna bo!»

Det fanns ingen brasa i rummet, och det oroade mig, ty jag var ett mycket samvetsgrant barn. Men så tänkte jag på något, som kallades »den poetiska friheten», och hoppades att detta måtte vara en sådan. Ty det kunde aldrig bringa lycka att narras. Men jag skulle naturligtvis be om en brasa, då jag renskref poemet.

Början på andra versen skrefs med lika stark inspiration:

»När regnet far i strömmar Och blåsten hviner kring —

Men här öfvergaf mig min sångmö, därför att jag ej vågade följa henne. Då jag skref *strömmar* och *kring,* hade jag tänkt rimma med *drömmar* och *ring.* Men jag vågade inte. Hvad skulle Akademien säga om jag sade, att jag drömde om förlofningsring?

Jag visste, att ett fint poem skulle handla om det *sköna, sanna* och *goda* »förenade till ett», som det stod hos Tegnér.

Det var mycket svårt. Jag satt flera minuter i skapareve och upprepade versen:

»När regnet far i strömmar Och blåsten hviner kring —

Det gick inte med drömmar och ring. Men *ömmar* — — — Och jag skref:

»Jag för de arma ömmar, Som äga ingenting — — »

Jag var ganska nöjd. Jag kände att jag var på rätt väg. Det jag skrifvit var det *goda.* Det sköna måste in så småningom. Det sanna, tänkte jag, skulle väl komma af sig själf.

Jag skref vidare:

»De hungra och de frysa, I nöd de fråga sig, Skall ej en stjärna lysa Uppå vår dunkla stig?»

Svaret vållade mig mycket bekymmer. Helst hade jag velat, att Guds röst skulle svara. Men jag var rädd att försynda mig genom att missbruka Guds namn, och jag hade ingen aning om hvad Gud skulle svara.

Det var som om allt stod stilla, många, många minuter.

Mycket svårt var det för mig att behöfva taga så många hänsyn. Jag var inte van att taga hänsyn. Men nu måste jag. Svaret, svaret! Hvad skulle det bli? Och efter flera minuters noga öfvervägande för att ej stöta någon, skref jag:

»Ja. Gud hör nog den bönen»

Sedan var det åter slut. »Ja, Gud hör nog den bönen.» Det tyckte jag inte var illa. Jag upprepade orden många, många gånger. Och skref på försök:

»Och skyndar du och ger, Så får du en gång lönen Af Den som allting ser.»

Jag var förtjust. Det slog mig att det låg en dubbelmening i orden: »Och skyndar du och ger» etc. — — — Det var både en uppmaning till Linnéas läsare att öfva barmhärtighet mot dem »som hungra och frysa» och en vädjan till Akademien att ge författarinnan den ära, som henne tillkom: helst första, i nödfall andra priset utan täflan. Täfla ville jag inte.

I början var jag glad öfver dubbelmeningen, men så blef jag ängslig öfver att den skulle vara alltför tydlig. Och för att förvilla Akademien skref jag:

»Då i din själ uppspirar En skön och härlig vår —»

Här var det ju tydligt att jag endast siktade åt de arma, som hungra och frysa — af brist på bröd och ved — och ej af brist på ära. Men jag kom ej vidare.

Nerifrån trappan ljöd en sträng jungfruröst:

— Sophie skall genast komma ner ...

Det var bara de två sista raderna, som felades, ty poemet fick ej bli längre. Linnéa tyckte inte om långa poem.

— Sophie skall komma ner genast, ljöd det strängare.

Här var ingen tid att fundera. Och jag skref raskt:

»Och gladt en krans du virar Kring kalla vinterns bår —

Jag förstod alls inte, hvad jag menade med detta sista, men jag hoppades att Akademien skulle göra det. *Krans* och *bår* voro fina ord, som mycket användes af alla mina skalder. Och medan maningsropet ljöd allt hotfullare, och jag ropade tillbaka: Tyst, Betty, jag kommer, jag kommer, skref jag öfver poemet ordet

Ovädersång

och rusade ner. Jag kom med glödande kinder och strålande ögon. De bannor jag fick, därför att jag låtit Betty ropa förgäfves, sväljde jag med oväntad undergifvenhet och tystnad, hvarför anade ingen — men jag visste det, jag.

Poemet afskrefs »vid min brasa», det inlades och afskickades i djupaste hemlighet. Jag visste nämligen, hur Geijer öfverraskade sin familj med Svenska Akademiens första pris, och hur Currer Bell, som skrifvit Jane Eyre, gladde och förbluffade sin fader och sina systrar, då hon omtalade, att hon var författarinnan till den ryktbara romanen, hvars lof sjöngs i alla tidningar. En sådan glädje och en sådan öfverraskning var det jag förberedde de mina.

— — — — — — — — — — — — — — —

Under den tid jag väntade på denna sällsynta ära och utmärkelse, som jag skulle bereda mina föräldrar, hade dessa endast bekymmer och skam af mig. Det klagades på mig från skolan, och af mitt sätt att vara i hemmet förstod man, att klagomålen säkerligen voro grundade. Jag var odräglig i skolan och odräglig i hemmet. Hvarken hörde eller såg, hvarken lydde eller bad om förlåtelse. Skälfde af otålighet, flög högt upp, då någon tog i dörrarna, svarade häftigt och grät utan anledning. Kort sagdt var elak Ordet nervös användes aldrig om barn på min tid

Alltifrån det ögonblick jag afskickat mitt med många misslyckade sigill försedda kuvert, följde jag det oupphörligen i tankarna. Jag var i ångest för att posten skulle tappa det. Jag var rädd, att det skulle bli klämdt i postsäcken bland de andra försändelserna. Första och andra dagen kunde jag ej tänka på annat än snöhinder och järnvägsolyckor, men tredje dagen lugnade jag mig med att det var framme. De följande dagarna hade jag ingen annan tanke än Onkel Adam och brefvet. Fick han mitt bref vid frukostbordet, och drack han sitt kaffe, innan han läste det? Jag såg honom taga emot mitt bref öfverallt och allestädes. Än satt han vid skrifbordet och tog emot mitt bref, det fanns intet annat bref i världen än mitt bref. Än kom det på aftonen, då han satt vid sin brasa, det ville jag helst. Så skulle det vara. Hvar jag gick och stod, såg jag Onkel Adam sittande i en länstol framför kakelugnen och betjänten komma in med mitt stora kuvert liggande på en silfverbricka. Jag hade aldrig sett en betjänt bära bref på en silfverbricka, men i romaner gjorde de det alltid. Onkel Adam tog brefvet, bröt det och läste det —

Kan någon undra på, om jag fick bannor för ouppmärksamhet och slarf, bannor hemma, bannor i skolan. Ingen behöfver undra, ty jag fick det.

Så var Linnéadagen ändtligen inne. Jag var alldeles vild den dagen. Rent ohandterlig och till stor plåga för andra, men mest för mig själf. Jag låg på lur efter häftet, då det kom, och slet upp omslaget. Det svartnade för mina ögon, och hjärtat klappade högt uppe i halsen. Första sidan, andra sidan, tredje sidan, mitt poem stod där inte. Jag fann reda på breflådan, intet svar till S. S. Först blef jag alldeles tillintetgjord. Jag skalf i hela kroppen, och benen veko sig under mig. Så säkert hade jag väntat, att poemet denna dag skulle stå i Linnéa. Jag hade tänkt ut, hvad mamma skulle säga, hvad pappa skulle säga, hvad syskonen skulle säga, hvad jungfrurna, hvad kamraterna skulle säga, hvad fru Bruenech skulle säga, då min Ovädersång stod på hedersplatsen och de fingo höra allt det beröm Onkel Adam slösade öfver den och mig. Då skulle de ångra alla de bannor de gifvit mig och bedja mig om förlåtelse. Men poemet stod där inte. — Och intet svar i breflådan. —

Det fanns ej något tvifvel mera, brefvet hade kommit bort på posten. Så fort jag hämtat mig från den första förlamande missräkningen, satte jag mig ned vid min pulpet. — Kladd behöfde jag ej — jag kunde mitt poem utantill och jag började skrifva om det på nytt och författa ett nytt bref till Onkel Adam. Men medan jag skref, föll det mig in, att jag borde vänta ännu en månad. Det var kanske ett godt tecken, att jag intet svar fått i denna Linnéa. Säkerligen hade Onkel Adam skickat Ovädersången direkt till Akademien och väntade själf svar från den. Så var det. Det trodde jag åtminstone en stund, i nästa minut tänkte jag åter, att brefvet blifvit bortslarfvadt af posten. Det var en förfärlig tid. Jag slets emellan hopp och kval. Än var jag fullt och fast säker på att dröjsmålet betydde godt, än att brefvet kommit bort, än att poemet skulle stå i nästa Linnéa. Intet var säkert mer än ett, att jag lefde i ett ständigt oväder af välförtjänta bannor. Men öfver detta skref jag ingen sång.

Så var Linnéadagen åter inne, den kom, men intet poem, intet svar. Nu råkade jag i full förtviflan och visste ej hvad göras skulle. Ändtligen satte jag mig ner och skref till Onkel Adam, att mitt förra bref hade råkat vilse, att det innehållit detta poem Ovädersång, som jag hoppades Onkel Adam skulle tycka om ...

Så var det åter samma ångest och väntan. Och åter var den långa månaden öfver och den långa dagen inne. Då jag åter med darrande händer bröt Linnéaomslaget, stod hjärtat stilla och golfvet gungade. Så började hjärtat dunka med vild fart, och det skymde för ögonen. Papperet rasslade, då jag vände sidorna. Poemet stod där inte, men där stod ett svar i breflådan till S. S. Det skimrade för ögonen, så att jag ej kunde urskilja orden. — Jag dröjde en stund, tills det värsta fladdret var öfver. Så läste jag svaret, där stod:

»Linnéa kan icke nu i det vackraste solskensväder intaga en Ovädersång ... kanske till hösten.»

Mina darrande händer släppte Linnéa — —

— — — — — — — — — — — — — — —

Jag kände det, som om jag blifvit brännmärkt för lifvet. Som om jag ej kunde öfverlefva det. Jag trodde, att alla hade genomskådat signaturen, att hela staden talade om detta. Jag ville inte gå till skolan — jag trodde, att kamraterna jämt och ständigt liksom jag själf upprepade de hemska orden: *Linnéa kan icke ...*

Det skrämde mig att de ingenting frågade, ingenting sade mig om detta. Det var det värsta. Det tysta föraktet — — — Jag kände, att jag inte kunde bära tyst förakt —

Och så en dag talade jag om för min bästa vän, hvad som händt. Att jag skickat in ett poem till Linnéa och att jag fått detta svar — Linnéa kan icke ...

Min bästa vän blef mycket förvånad och mycket intresserad. Det hade inte fallit henne in, att svaret till S. S. i Linnéas breflåda var till mig, därför att jag inte hade anförtrott henne, att jag skickat något poem till Linnéa. Ingen i hela skolan hade den minsta reda på saken, därom var hon fullkomligt säker.

Häröfver blef jag så lättad och lycklig, att jag genast läste upp Ovädersången för henne. Hon blef alldeles betagen i den och tyckte, att det var det bästa jag skrifvit. Hon skref af Ovädersången, hon läste upp den för de andra och berättade, att den varit insänd till Linnéa och att svaret i majhäftet till S. S. var till mig. Hela skolan tyckte, att poemet var utmärkt och att det var en heder, att en af deras skrifvit ett poem till Linnéa. Att det ej kommit in tycktes de ej fästa sig synnerligen vid. De voro alldeles säkra på att Ovädersången skulle intagas till hösten. Den var så utomordentligt vacker.

Så snart de första regndagarna i oktober började, började också hela Bruenechska skolan att titta efter i Linnéa, om Ovädersången stod inne. — Deras fasta tillförsikt smittade mig. Också jag väntade — hur jag väntade!

Men den kom inte — den kom aldrig

— — — — — — — — — — — — — — —

Dock var Onkel Adams svar profetiskt.

Inte under våren, då solen sken och allt föreföll så lätt och enkelt, därför att man ingenting förstod, men på hösten, då lifvet och döden lärt, att intet var lätt, inte en gång att lefva eller dö — då debuterade jag.

————

EN HISTORIA OM DET SOM ALDRIG HÄNDT

Jag har genomgått åtskilligt i mitt lif. Jag har måst kämpa tum för tum för min lefnadslycka, och jag har blifvit besegrad, inte *en* gång, men flera, inte på ett sätt, utan på mångfaldiga. Jag har lidit af hvad som händt, och jag har lidit af hvad som aldrig händt. Se inte så förvånad ut, jag menar hvad jag säger — jag har lidit af det som aldrig händt!

Sådana lidanden äro väl följdlidanden af dem man verkligen genomgått. Nerverna äro förslitna, utpinade af nattvak och sorg, man har blifvit så van vid ångest och skräck, att man alltjämt lefver i ångest och skräck, äfven när man ingen orsak har att slitas mellan hopp och fruktan, när allt är afgjordt, oåterkalleligen afgjordt.

Å, det är gräsligt! Och det gräsligaste är, att medan *denna* ångest varar, kan man ej tala om den, den är som ett fruktansvärdt spöke, som med sina händer griper om ens bröst och sammanpressar det och hviskar

hemskt och hotande: »Du och jag ensamma, försök inte att kalla någon till hjälp, de skulle tro dig vansinnig — det enda kloka är att tiga. Du och jag ensamma, om dagen, bland de många människorna, af hvilka du ej vågar anropa en enda — och om natten — om natten —»

Jag vet inte, om inte det som aldrig händt, är det värsta, som händt mig!

Skulle jag annars haft någon erfarenhet af hur det känns att ha mördat! Nu kan jag tala om det. Vill du höra?

Det var en förmiddag, en kall och klar förmiddag, med hårdt tillfrusen snömark och en blek sol. Vi hade inte haft sol på länge, och om det var denna bleka sol eller något annat, nog af, jag kände mig denna dag lättare till sinnes än eljest. Sådana dagar brukade jag göra de mest angelägna besöken hos mina närmaste. De mörka dagarna var jag hemma.

Vädret var så ovanligt vackert, att jag beslöt mig för att hälsa på några släktingar, som bodde tämligen långt utanför staden.

Jag hade hunnit fram till villan och stod och väntade på att man skulle öppna för mig, då det plötsligen kom öfver mig en känsla af att jag borde vända om. Något inom mig varnade: »gå inte in, gör det inte — gör du det, kommer du att ångra dig!»

Om jag inte så fast föresatt mig att få makt öfver alla dumma fantasier och aningar, hade jag bestämdt vändt om, så stark var denna känsla inom mig.

Som det nu var, gick jag in.

Det dröjde en stund, innan min kusin visade sig. När hon kom, märkte jag genast på henne, att något var å färde

— Hvad är det? frågade jag.

— Jag är orolig. Hervor kom hem från skolan för en stund sedan och klagar för halsen. Jag är rädd för difteri. Jag har skickat efter doktorn, det kan ju vara vanlig halslluss, men det kan också vara difteri Är du rädd?

— Nej!

— Det visste jag, annars skulle jag ej låtit dig komma in. Hervor är för resten i barnkammaren, alldeles i motsatta ändan af våningen.

Vi sutto en god stund och talade med hvarandra. Och när jag märkte, att oron åter kom öfver henne, gick jag.

Hennes oro följde mig ett godt stycke på vägen, det var, som om jag hämtat hennes börda för att bära den jämte min egen. Men så småningom där ute i den friska luften blef jag lättare till mods. Det hände mig så sällan den tiden, att jag hade energi till något — ett sådant besök var mig ett verkligt företag — att jag kände mig helt belåten med mig själf, där jag gick tvärs igenom parken, som lyste och gnistrade i sin vinterskrud, ut på landsvägen. Det hade blifvit strålande solsken, luften var hög och klar, ett riktigt praktfullt vinterväder. Hvar gång jag satte ned foten på den hårdfrusna snön, ljöd det som en svag klang af glasharmonika, bjällrorna klingade muntert från slädarna, som susade förbi, alla jag mötte talade gladt och högljudt med hvarandra. Det låg något befriadt, lyckligt öfver naturen och människorna.

Och det var mig, som om någon eller något lyfte den värsta tyngden från hjärtat. Det föreföll mig omöjligt, att det bleka solskenet kunnat åstadkomma ett sådant under. Men det måste varit så, någon annan

förklaringsgrund fanns ej.

Jag gick spänstigt och raskt, fortare än jag gått på månader. Jag bars af den oförklarliga lättheten inom mig. Jag tänkte inte på det förflutna, inte på framtiden. Det jag kände var inte lycka, det var lugn, frid, ro. Men ingen förutom den, som under åratal lefvat i ångest och oro, vet, att man kan skatta ett ögonblick af lugn högre än den högsta lycka. Så kände jag det.

Jag tänkte inte, jag hörde inte, jag såg inte, jag gick endast instinktmässigt fram den väg jag hade att gå.

På en gång kände jag mina knän omfattas och en andfådd barnröst ropade:

— Nils sprang från Dada, när Nils såg tant. Dada vet inte, hvar Nils är.

Det var min bästa väninnas enda barn.

Nils smög sig under min vida pälskappa och gömde sig. Jag tryckte honom tätt intill mig, böjde mig ned och kysste honom.

Dada hade hunnit fram. Nils fick bannor, för att han sprungit ifrån henne. Han höll min hand fast omsluten och ville, att jag skulle vända om med honom.

— Det kan jag inte, lille Nils. Jag har gått mycket långt, jag kommer från Beatenlund.

Jag hade tills nu ej tänkt på hvarifrån jag kom. Nu på en gång — mina knän sviktade och jag blef dödsblek — det brusade i mina öron, och jag hörde orden: »Hervor har difteri.»

Jag kom från henne, och jag hade kysst Nils.

Jag stötte barnet så häftigt ifrån mig, att det höll på att falla omkull. Jag mumlade något om att jag måste gå, att det inte var bra för Nils att stå stilla i kylan.

Omslaget i mitt uppförande var så påfallande våldsamt, att barnjungfrun blef förskräckt och frågade, om jag vore sjuk, om de finge följa mig hem. Jag hörde på hennes ton, att jag skrämt henne.

— Nej, nej, ni får inte följa mig. Vänd om, gå, gå! Det är bra, Nils, en annan gång, inte nu! Gå bara!

Men jag väntade ej, tills de gingo, det var jag som flydde.

I detta nu hade jag en enda tanke, att komma undan så långt som möjligt. Jag gick, som om jag varit förföljd, jag hade aldrig i mitt lif gått så fort. Ett ögonblick måste jag stanna för att hämta andan. Då vände jag mig om. De stodo orörliga kvar på samma plats och stirrade efter mig.

Ända hittills hade jag blott haft en förnimmelse — att fly.

Nu började tankarna hvirfla omkring i hjärnan. Hur hade det varit möjligt, att jag ej kommit ihåg? Hvarför hade jag ej genast stött undan gossen, i stället för att låta honom omfatta mig? Hvarför hade jag kysst honom? Jag visste, huru ogärna Agnes såg, att man kysste hennes Nils. Naturligtvis inte, att *jag* kysste honom — men andra, som kunde smitta — andra!

Om jag smittat honom! Alla möjligheter för och emot fyllde som en brusande ström mina tankar, ömsom skrämmande, så att hjärtat stod stilla af fasa, ömsom tröstande. Det var, som om mitt minne aldrig sysslat med annat än barn, som blifvit smittade af långt ringare anledning än den som här förelåg, och med barn, som på ett underbart sätt undgått att bli smittade. Allt kom jag ihåg, mångfaldiga fall med detaljer och namn.

Under några af mitt lifs mest upprörda ögonblick har jag haft erfarenhet af en öfverväldigande minnesklarhet och minnesskärpa, som visat sig under förhållanden, då andra människor bruka känna sig hjälplöst förvirrade och slappa. Jag är fullt medveten om att denna tankeklarhet vid dessa tillfällen är abnorm, och den förfärar mig. Så gjorde den också nu. Jag frågade mig hvarför och hvadan jag visste allt detta, som jag aldrig trodde, att jag visste, som jag under lugna ögonblick säkerligen inte skulle ha vetat.

Och nu som vid andra dylika tillfällen var det endast minnet, som var skarpt och klart. Själfva tankemekanismen tycktes mig vara i olag. Det var, som om säkerhetsventilen blifvit sprängd, som om tankar och intryck kommo hejdlöst brusande, susande, hväsande på en gång, som om den enda tanken icke kunde ge sig tid att vänta ut den andra.

Jag kan inte beskrifva, hur det var, men det var förfärligt. Hur länge detta sinnestillstånd räckte, vet jag ej, men plötsligen kändes det, som om hjärnan blef för trött att härda ut med allt detta stridiga tanketryck. Det blef plötsligen alldeles stilla, ej längre dessa tusende »kanske» eller »kanske icke» — de hade vikit för en enda dof öfvertygelse, mot hvilken jag ej kunde strida, ej resonera: Jag har smittat Nils — jag har sannolikt dödat honom!

Då knäppte sig ångesten som ett järnband kring hjärtat. Och med denna tyngd kom den fysiska tröttheten. Jag hade gått utan mål och hade gått långt. Nu vände jag mot hemmet. Men ångesten och beklämningen verkade förlamande på mig, jag kunde knappt släpa mig fram. Då såg jag på afstånd Nils’ föräldrar komma emot mig. Min väninna vinkade åt mig. Hon såg glad och lycklig ut.

Det gick som ett hugg genom hjärtat, men förlamningen var bruten. Jag flydde från dem med våldsamt klappande hjärta, flämtande, som om jag varit jagad.

Och jag kom hem. Jag tog en bok och försökte läsa, men jag kunde ej hålla tankarna samlade. Det var omöjligt att sitta stilla. Jag gick fram till fönstret. Det började mörkna. Jag ryste, när jag tänkte på natten.

Det var månsken, kallt, klart månsken öfver snön. Jag mumlade: »det är godt, skönt, att det är vackert väder,» men jag förstod ej hvarför jag tyckte det. Jag tyckte också, att det var godt att veta, det min gamla jungfru satt ute i köket och läste sin bibel. Det var, som om detta, att Marie läste bibeln därute, kunde mana godt för mig, så att det förfärliga icke skulle ske. Jag tänkte på hur lycklig hon var i sin enkla förtröstan — att inte en sparf faller till marken — — — Å, nu var den öfver mig igen, skräcken!

Jag gick fram och åter i rummet och vred mina händer. Hur länge, vet jag icke.

Jag hade intet medvetande om att jag tänkte gå ut, men jag tog mekaniskt på mig hatt och kappa, och jag var ute på gatan, innan jag hann tänka. Jag gick som en sömngångerska. Min första, klara förnimmelse var, att jag stod utanför Agnes’ bostad och såg upp mot barnkammarfönstret, där lampan lyste. Och medan jag stod och såg dit upp, tänkte jag på hvad detta lilla barn varit för sin mor. Mer än ett vanligt barn. Nils var ett barn, som kommit efter ett mångårigt barnlöst äktenskap, ett barn, som hon trånat efter och hoppats på, som hon förtviflat öfver och hvars födelse hon välsignat som den största tänkbara lycka.

Jag kom ihåg, då Agnes talade om för mig, att hennes förhoppningar blifvit till visshet; jag mindes, att, när jag hörde klangen af hennes ord, tyckte jag, att språket icke kunde ha vackrare, varmare, lyckligare tonfall för att önska ett ofödt människobarn välkommet! Och jag mindes, när Agnes i denna samma barnkammare, där lampan nu brann, lyfte barnet ur vaggan och visade det för mig. Jag har aldrig sett ett mer förklaradt uttryck i något människoöga.

Det snyftade och skrek inom mig, men jag kunde inte gråta. När jag kom hem, gick jag förbi köket, där Marie alltjämt satt och läste i sin bibel.

Hon frågade mig, om jag vore sjuk och om hon skulle hjälpa mig i säng.

— Nej, nej, sitt stilla och läs, svarade jag med samma orediga föreställning som nyss, att hon gjorde något, som var Vår herre välbehagligt och som kanske skulle blidka honom.

Jag låg i min säng och slöt ögonen.

Det var då det började: jag såg syner draga förbi och jag hörde röster — eller snarare, jag lefde igenom det som aldrig händt.

Jag hörde en röst hviska: Agnes' lille gosse är farligt sjuk — och medan ännu orden ljödo i mina öron, och innan jag hunnit fatta deras innebörd, såg jag den hvita barnkammaren och sängen, där det sjuka barnet låg. Jag hörde ett oupphörligt rosslande och krampaktiga hostanfall — jag såg de små händerna fäkta efter luft. Och jag såg Agnes. Hon stod djupt nedlutad öfver sängen och höll sin arm under kudden, på hvilken barnets hufvud hvilade. Vid hvarje anfall lyfte hon kudden, för att barnet ej skulle kväfvas. Och då såg jag lille Nils' ansikte. Gode Gud! Det blef allt förfärligare därinne i barnkammaren för hvart ögonblick som gick. Det förfärligaste var uttrycket i Agnes' ögon, när hon såg upp från barnet och fäste blicken på ett hörn i rummet, där skuggorna samlat sig. Det var, som om hennes blickar af en magnetisk makt drogos dit, det kom ett uttryck i hennes ögon af förstenad fasa, och hon tryckte gossens hufvud närmare mot sitt bröst liksom för att gömma och skydda honom från den hon såg. Och jag visste, att det var *döden* hon såg — också jag såg honom. Det var för döden hon sökte gömma sitt enda barn. Men hvar gång hennes blickar drogos till skuggorna därborta, isades jag af fasa vid tanken på att hon också kunde se mig. Ty jag stod där bredvid Döden. Osynliga händer höllo mig kvar — jag försökte komma bort, men jag kunde ej undfly.

Det följde en stund, under hvilken jag var fullkomligt medvetslös och borta. Men så hörde jag rösten säga: »Du vet ju att lille Nils är död?»

Jag visste det, och det var mig, som om jag omöjligt kunde öfverlefva det.

Jag satte mig upp i sängen och torkade kallsvetten från min panna. Jag försökte att tänka för att döfva skräcken.

Det vore kanske bäst, att jag ginge upp till Agnes, talade vid henne. Kanske det skulle lindra ångesten, om jag både henne förlåta mig — ha förbarmande med mig!

Nej, nej, det vore omöjligt. Jag skulle inte kunna. Och rösten intalade mig, att det enda jag hade att göra var att tiga för Agnes' skull och för min egen. Något sådant skulle aldrig förlåtas, aldrig glömmas. Att säga det vore att ohjälpligen skilja mig och Agnes. Och vi behöfde hvarandra. Aldrig, aldrig under hela mitt lif finge jag med ord eller handling låta henne ana — —

Och i denna stämning gledo andra syner förbi.

Jag satt hos Agnes, medan det döda barnet låg i rummet bredvid. Och det jag då upplefde, föreföll mig lika förfärligt, som det jag nyss genomgått.

Agnes hade lagt armen om mitt lif och lutat hufvudet mot mitt bröst.

— Med dig kan jag tala om min lille gosse, sade hon med en djup, undertryckt snyftning. — Du tyckte så mycket om honom — det var omöjligt att inte göra det — och han tyckte så mycket om dig. När jag tänker på att det inte är åtta dagar, sedan han satt i ditt knä inne i barnkammaren, och du berättade sagor för honom. Minns du, hur förtjusande han var, när han satt och såg på dig så allvarligt med sina stora ögon, och hur noga han följde med hvad du sade. Och ett sådant minspel, när du berättade något riktigt spännande! Var det

inte märkvärdigt, hur bra ett sådant litet barn förstod sig på skämt? Å, hvad han skrattade!

Har du någonsin hört ett barn skratta som han? Det var som musik. Men han var alltigenom ett härligt barn! Sista gången jag var ute med honom, märkte jag, att alla människor vände sig om för att se efter honom. Han var så vacker, han hade fått färg och ögonen lyste.

Hennes egna ögon strålade, medan hon talade. Så fylldes de plötsligen med tårar. —

— Vet du, jag ångrar mig så bittert, att jag ej lät honom gå med oss den sista söndagen. Han bad så mycket att få gå med, men jag sade nej, jag var rädd, att han skulle bli för trött, och jag tyckte alltid, att det var bättre för honom att gå med barnjungfrun. Vi måste ju ibland stanna och tala med människor, som vi råkade, och jag var alltid orolig för att han skulle förkyla sig. Dada berättade, hur förtjust han blef, när han fick se dig, att han sprang ifrån henne så fort, att hon inte hann följa med. Och hvad det var likt honom — en sådan skälm, som han var — att gömma sig under din kappa! Var det här, här, där jag nu ligger. Å, mitt barn, mitt barn!

Det skrek och ropade inom mig: det är jag, som mördat ditt barn! Men jag tvang mig att tiga, jag kände, att jag ej hade rättighet att beröfva henne den smula tröst hon hade i min vänskap.

Och jag satt där som en förbrytare, under det jag sakta strök hennes hår och kysste hennes hand.

Hennes tankar kretsade oupphörligt om hur Nils kunnat bli smittad. — Tror du, att det skedde då? Tror du, om jag inte låtit honom gå dit — — —

Jag skakade på hufvudet — jag kunde inte svara.

Hon talade oafbrutet i öfverspänd, exalterad ton.

Det var som om sorgen brutit dammen för hennes själ.

Hon gick igenom hela sitt lif, talade om för mig sina sorger och missräkningar, allt det hon hittills slutit inom sig.

— Och nu vet du, hvad mitt barn var för mig. Allt, allt i världen! En son, som jag skulle fostra till man! Å, jag vet, hur djupt jag kände det på en gång tjusande och högtidligt ansvarsfulla, som en kvinna måste känna, när hon tänker: »jag har födt ett barn till världen och jag skall dana det till människa. Hvad jag allt drömde, att han skulle bli! Det fanns ingen ära nog hög, som jag inte trodde, att han skulle nå, och intet ädelt verk, som jag inte hoppades, att han skulle kunna offra sig för. Och nu, nu. — Det är sin framtid, sin eftervärld, sitt hela lif, man lägger ner i mullen, när man begrafver sitt enda barn.» —

Medan jag hörde på henne, visste jag hur en dråpare är till mods.

Och synerna eller händelserna växlade som i en laterna magica.

Jag såg Nils' begrafning, såg, hur den lilla blomsterhöljda kistan hissades ner i grafven, hörde det dofva ihåliga ljudet af de frusna jordklumparna, som slogo mot locket — tre skoflar mull.

Och Agnes höll min hand i sin, då hon som en förstenad stirrade ner i det svarta djupet.

Och jag såg i skiftande bilder de dagar, som följde, de år, som följde, hela mitt lif i falskhet och förställning. Jag var alltjämt med Agnes, det var, som om vi oupplösligt voro bundna vid hvarandra, som om jag ej hade någon annan än henne, och hon ingen annan än mig.

Och jag talade tröstens ord till henne under medvetande om min skuld — och jag kysste henne med samma

läppar — — — .

Och åren gingo, vi voro båda gamla, och när hon skulle dö, satt jag vid hennes säng och höll hennes hand i min — och jag ville tala om för henne, att jag varit det olyckliga redskapet för hennes barns död, och jag tyckte, att finge jag säga henne det, skulle jag få frid.

Men i samma ögonblick jag öppnade mina läppar för att tala, föll hon tillbaka — död.

Och hela mitt lif igenom måste jag bära min börda. Och jag blef gammal, hopplöst gammal, jag hörde till dem, som inte få dö — —

*

Dörren knakade på sina gångjärn. Min gamla Marie kom sakta in i rummet.

— Frun stönade och snyftade så, att jag blef helt förskräckt och ville se efter, om frun var sjuk eller om det var i sömnen.

— Nej, det var inte i sömnen. Jag har inte sofvit i natt.

— Det bär syn för sägen. Frun ser ut som ett lik. Ja, jag skulle inte kommit in så tidigt, men trädgårdsmästaren från Beatenlund är här med ett bref, och han vet inte, om det skulle vara svar.

Ett sammanviket papper, endast några rader.

— Kära vän! Jag skrämde dig visst i går med min oro för Hervor. Doktorn kom strax, sedan du var gången. Det blef inte en gång halsfluss, långt mindre difteri. Hervor är frisk i dag och i skolan. Jag har haft samvetsförebråelser öfver att jag oroat dig, därför skrifver jag.

— Å, Herre Gud, Herre Gud, jag har aldrig sett frun gråta så! Hvad är det? Hvad skall jag ta mig till?

Jag grät och jag skrattade, och jag höll på att skrämma lifvet af min stackars gamla Marie. Jag kysste henne, och jag omfamnade henne, och jag välsignade henne. Hon visste inte hvarför, men jag visste det — — —

Men tror du inte nu, att jag vet, hur det känns att vara en mördare! Och hvad tror du, att jag tänker och känner, när jag sitter hos Agnes och leker med Nils i denna samma hvita barnkammare, ur hvars fönster lampan lyste ner till mig, när jag stod skälfvande i snön?

Tror du, att jag är tacksam?

HENNES NÅD PÅ MAMRA

Det är inte möjligt för någon, som hör talas om Hennes Nåd på Mamra att ej föreställa sig den myndiga frun som en manhaftig och storväxt kvinna. Hon lär i stället ha varit en späd, spenslig dam, som alltid varit klädd i tunna, broderade klänningar och haft sidenskor på de små fötterna.

Och hon hade haft de finaste handlofvar och de minsta händer. Då den lilla hvita barnahanden med signetringen på pekfingret nådigt hade räckts fram till kyssning och sedan med en graciös åtbörd anvisat gästen den honom tillkommande stolen eller taburetten midt emot den väldiga soffan i röda förmaket, där Hennes Nåds lilla raka gestalt ensam tronade, lär man haft svårt att föreställa sig, att det var denna samma lilla hand, som utdelat så många celebra örfilar.

Det hade härskat kvinnoregemente på Mamra, alltsedan Hennes Nåd som nittonårig brud kommit dit, ty Hennes Nåds man, salig kammarherren, hade alltid varit en ynkrygg och en toffelhjälte, och någon son hade Hennes Nåd aldrig haft, endast en dotter, den stackars fröken Anne-Charlotte. Men hvad som än brukade sägas om Hennes Nåd, och om hälften var sant, var andra hälften säkerligen dikt, ingen hade någonsin sagt, att Hennes Nåd ej styrt godset som en hel karl, med stor driftighet, stor stränghet och stor rättrådighet.

Respekt hade hon haft med sig till den grad, att då Hennes Nåds inspektor hämtat Hennes Nåds porträtt från staden, åkte porträttet rätt i vagnen och inspektorn satt baklänges. Fruktad hade den nådiga frun alltid varit, och då hennes sjuglasvagn—Hennes Nåd hade aldrig gått omkring på ägorna, utan alltid åkt — stannat utanför torparstugorna, och Hennes Nåds scharlakansröda kappa och hatten med de hvita plymerna öfver de hvita kanonlockarna skönjdes från stugufönstret och torparfar och torparmor och ungarna hämtats ut till sjuglasvagnen af den livréklädde betjänten, hade far och mor varit lika vettskrämda för den stränga nådig frun som den yngsta tösslarfvan. Ty alltid var det något att få bannor för. Hade ej Hennes Nåd häromdagen med egna ögon sett tösen kila med de nya kängorna genom bäcken, i stället för att taga dem af sig och hålla dem vackert i hand och löpa barfota som ett fattigmans barn ägnar och anstår! Och när far oförmodadt kallades upp till Hennes Nåd, hur klack det inte till i bröstet på honom och hur ängsliga voro de ej alla därnere i torpet, innan han kommit åter. Men då kom han vanligtvis småmysande och berättade, att det ej varit så farligt. Det hade blott varit den där vanliga upptuktelsen för att mor åter var med barn. »Hade de ej något nyttigare och bättre att bestyra än att jämt och ständigt sätta ungar i världen,» hade Hennes Nåd sagt. Ja, ja, det angick ju icke egentligen Hennes Nåd. — — — Men hvad man än i alla tider sagt om Hennes Nåd, alltid hade man måst tillägga, att sträng var hon, men en förståndig och vettig människa var hon i alla fall. Och var hon nöjd med en, fick man också tid efter annan en oväntad hacka, och då hon var vid det lynnet, var hon mäkta nådig och kunde till och med säga till rättarfar, »kom nu han, så skola vi två lägga våra kloka hufvuden tillhopa!» Och då hon inte var i det goda humöret utan var ovettig och grof, och den lilla handen med den skarpa signetringen slog till, så att det sved i det solbarkade bondskinnet, då fick den det gällde ju trösta sig med att, då nöden stod för hans dörr, då var Hennes Nåds hjälp också nära. Visserligen kom ej hjälpen inhöljd i bomull, utan inslagen i ampra ord och stränga förebråelser, men kom gjorde den. Nej, godsets folk hade aldrig beklagat sig öfver Hennes Nåd, och hon var på sitt sätt afhållen, ända tills det där förskräckliga hände med fröken Anne-Charlotte, då tog oviljan öfverhanden, ty för den som kunde så handla mot sitt eget kött och blod, för den var det sannerligen ej värdt att sätta sig upp och vilja rannsaka hjärtan och njurar som Vår Herre själf.

På Mamra hade den tiden bott många fattiga släktingar till Hennes Nåd, ty Hennes Nåd tillät ej, att *hennes* folk skulle ty sig till andra än henne, och uppe på vindskamrarna lefde flera skröpliga och förskrämda gamla fröknar, kusiner i andra och tredje led till Hennes nåd, och nere i inspektorsflygeln bodde änkefru Kastenhoff med son och dotter.

Alla dessa fattiga släktingar intogo sina måltider vid Hennes Nåds bord uppe i matsalen på Mamra. Vid bordets öfre kortsida hade Hennes Nåd ensam sin plats, sedan sutto de fattiga släktingarna efter rang och ålder, allra nederst hade bruksbokhållaren, sällskapsdamen och fröken Anne-Charlottes guvernant suttit. Ingen talade under måltiderna, utom då han eller hon tilltalades af Hennes Nåd. Barnen åto stående vid den stora afskrankningen, som delade af matsalen på Mamra — Hennes Nåd ansåg det nyttigare och mera respektfullt för barn att äta stående. Hördes minsta knyst från barnen, fördes de genast ut och fingo äta vällingen i förstugan. Detta gällde Fabian och Göthilda Kastenhoff, men det gällde också Hennes Nåds egen dotter.

De tre barnen växte upp med samma skräck för Hennes Nåd, och hvad särskildt Fabian och fröken Anne Charlotte angår, hade de all orsak därtill, ty dessa stackars unga varelser hade gått och förälskat sig i hvarandra.

Det var helt naturligt, att det skalle gå så, de hade ju varit tillsammans på Mamra, så länge fröken Anne-Charlotte kunde minnas, och den stora trädgården och den lummiga parken omkring Mamra hade och ha ännu i dag undanskymda bersåer och konstigt planterade labyrinter och lusthus, som skydda för middagssolen, och skogarna kring Mamra äro vidsträckta och dunkla och dofta friskt i den tidiga morgonstunden, och månskenet öfver insjön vid Mamra är trolskt och kärlekslockande.

Godsets folk mötte dessa unga tu öfverallt, men Hennes Nåd gjorde det ej, ty den stora sjuglasvagnen med de hvita hästarna var synbar på långt håll och var lätt att undvika, och Hennes Nåd gick aldrig till fots hvarken i trädgården eller parken, därtill voro de små fötterna i de tunna sidenskorna alltför ömtåliga, ej heller lät Hennes Nåd ro sig ut på sjön i månskenet, därtill var hon alltför frusen. Dessutom hade Hennes Nåd mycket för mycket att ställa med för att ha tid att passa på den unga, spirande kärleken. Om hon det gjort, skulle det renderat fröken Anne-Charlotte en duktig örfil, säkerligen unge Fabian också, som dessutom skulle blifvit skymfligen bortkörd från Mamra, i stället för att han nu var ett slags favorit hos Hennes Nåd, som var svag för ett vackert ansikte, ett hurtigt väsen och ett eldigt temperament. Därför styrde också Hennes Nåd rikligen ut unge Fabian Kastenhoff, då han for till Göteborg för att segla med den stora ostindiefararen, och gaf honom nådigt sin hand att kyssa och klappade honom på det svartlockiga hufvudet med samma lätta hand, hvars styrka unge Fabian säkerligen skulle fått känna, ifall Hennes Nåd haft den bittersta aning om att han strax förut nere i lindbersån kysst fröken Anne-Charlotte på mun och svurit henne evig troskap. Hon hade snyftande och darrande legat i hans armar och sagt, att hon ville vänta på honom lifvet ut, men han hade svarat: »blott trenne år begär jag, älskade vännen min! Inom trenne år är jag åter här på Mamra, men svär mig vid din själs salighet, att du, ehvad än må hända, väntar på mig i trenne år, och jag skall vinna dig af din mor.»

Hur han tänkt öfvertala den mäktiga nådiga frun att gifva honom enda dottern, det kan man ej föreställa sig, kanske låg det i orden blott ungdomligt öfvermod, kanske litade han på sin makt öfver den gamla, lika väl som öfver den unga. Som sagdt, hur han föreställt sig, att det skulle gå, det har man aldrig fått veta. Blott att han besvurit fröken Anne-Charlotte om och om igen att vara ståndaktig och vara trogen och att ej af hot eller makt låta förmå sig att binda sig vid någon inom trenne år. Hon hade stått på tå med armarna om hans hals inne i den doftande lindbersån och gråtit och skakat och lofvat honom, att han eller ingen — — — Och han hade kysst bort tårarna från de långa ögonfransarna.

Fröken Anne-Charlotte var femton år, och herr Fabian var tjugutre, då han reste. Hon var liten och späd som modern och vek och förskrämd som fadern och vacker som en dag.

Tiden gick och det blef ett år, och det blef två år efter herr Fabians afresa med den stora ostindiefararen, och många friare till fröken Anne-Charlotte kommo och foro, afvisade af Hennes Nåd. Det gick så till, att efter frieriets framförande inför Hennes Nåd i röda förmaket, blef det intet besked. Det blef tvärtom en artig inbjudan till friaren att ligga natten öfver på Mamra, men tidigt följande morgon stod skjutsen utanför dörren, och Hennes Nåds kammartjänare framförde till friaren Hennes Nåds hälsning, »att afskedsfrukosten var serverad» och att Hennes Nåd hoppades, att den skulle väl smaka, och önskade en lycklig resa. Detta utgjorde formen för afslaget och varierade aldrig. Och afskedsfrukosten fick den afskedade intaga allena, och mer än en friare reste bort utan att ens ha sett skymten af fröken Anne- Charlotte.

Hennes Nåd ansåg ingen god nog åt sin enda dotter och arfvinge, därför att Hennes Nåd väntade på grefven till Högsäter, som hade änkmanssorg efter sin andra hustru. Och då sorgåret var öfver och grefven till Högsäter kom, fick han Hennes Nåds nådiga ja, och fröken Anne-Charlotte blef inkallad i det röda förmaket för att föreställas den blifvande gemålen. Då fröken Anne-Charlotte, som intet anade, förstod hvad det gällde och att den rödbrusige gamle grefven på Högsäter fått löfte om hennes hand, föll hon afdånad ned vid Hennes Nåds fötter.

Och där hon låg blek och maktlös, tyckte gamle grefven på Högsäter, att han aldrig sett något så vackert som fröken Anne-Charlotte. Grefvens första, saliga hustru hade varit en lång och rak stake, och hans andra, efter hvilken han just aflagt sorgen, hade varit nästan lika groft vuxen och nästan lika rödbrusig som han själf, men fröken Anne-Charlotte var liten, fin och späd som det fagraste blomster.

Allt tunnare och blekare blef fröken Anne- Charlotte för hvarje dag, som följde på den aftonen, då hon blifvit kallad in i röda förmaket och fått veta hvilken man Hennes Nåd utvalt åt henne.

Hon snyftade och bedyrade, att hon aldrig ville gifta sig med gamlingen, som kunde varit hennes farfar! Hon tiggde och besvor söta mor om förskoning, och hon bad och låg på knä, och hon kysste gång på gång Hennes Nåds lilla hand med signetringen! Slutligen bekände hon, att hon lofvat sin tro åt Fabian Kastenhoff! Då slog den lilla handen med den stora styrkan ned på den fina kinden, och vapenringens skarpa kant ristade ett blodigt märke i det fina frökenhullet. Men fröken Anne-Charlotte grät ej öfver svedan, ej heller öfver de hårda ord och tillmälen, som svedo ännu hårdare och djupare, hon grät och hon snyftade af förtviflan öfver Hennes Nåds hårda och oböjliga vilja och därför, att hon rakt ej förstod, hvad hon skulle taga sig till för att kunna hålla sitt löfte till den högt älskade, som hon nu hörde benämnas tjuf och usling och förförare och otacksam slyngel — och hur hon skulle slippa att gifta sig med den gamle tandlöse grefven på Högsäter.

Om blott hälften af det, som berättas om hvad allt Hennes Nåd lät fröken Anne-Charlotte utstå under denna tid för att tvinga henne, är sant, är detta alldeles tillräckligt för att förstå, att Hennes Nåds namn ännu i dag är ihågkommet med fasa och förskräckelse. Det berättas om svält och inspärrning, om daglig aga, om det svåraste hot mot den unga flickan själf och den frånvarande vännen. Och Gud vet hvarifrån fröken Anne Charlotte tog mod att framhärda i sin vägran, kanske från sin stora kärlek eller kanske kom det sig däraf, att hon var Hennes Nåds dotter och hade något af hennes starka vilja i sin späda kropp. Hur det nu var, fröken Anne-Charlotte tynade bort, men gaf ej med sig.

Då hände det besynnerliga, att Hennes Nåd liksom gaf vika. Hon upphörde med sitt dagliga hot om att släpa den tredskande dottern till kullerstolarna, hon berättade, att grefven till Högsäter rest bort på en tid, hon öppnade fångenskapens dörr för fröken Anne-Charlotte och talade mildt och vänligt med henne. Och fröken Anne-Charlotte började blomstra upp som förut, sedan hon kommit ut i solskenet. Hon band ett nytt blått band kring halsen på sitt hvita lamm, hon lekte och rasade med sin kattunge, som hon förr brukade göra, och hon gick sjungande ut i skogen, ty hon trodde i sitt hjärtas enfald, att Hennes Nåd gifvit med sig. Och fröken Anne-Charlotte bestyrktes vidare i denna sin tro däraf, att Hennes Nåd började låta henne taga del i alla husliga sysslor, satte henne att väfva och spinna och hjälpa till med hushållet, med brygd och bak, ja, med än gröfre göromål, med städning af rummen och uppbäddandet af sängarna. Detta tog fröken Anne-Charlotte ej som ett straff, utan tydde det så, att Hennes Nåd ville göra henne duglig till en fattig mans hustru. Och då hon intet högre önskade än att bli sin rike och högförnäme friare kvitt och få gifta sig med den fattige, älskade mannen, förrättade hon alla de ovana sysslorna med lust och glädje och kysste hvarje afton söta mors lilla hand, då den räcktes henne till godnatt. Hennes Nåd kunde vara mycket förtjusande, då hon ville.

Men hade fröken Anne-Charlotte varit mera världsvis, skulle hon förstått, att en sådan vilja som Hennes Nåds aldrig ger med sig hvarken i stort eller smått.

Så kom den dag, som ännu i trakten omtalas såsom bröllopsdagen på Mamra

Det var dagen före midsommaraftonen. Alla grannarna, alla när- och fjärrboende släktingar och vänner väntades som sedvanligt till Mamra på midsommaraftonen för att med gårdens folk dansa kring majstången och på midsommardagen deltaga i den storståtliga middagen i kungssalen på Mamra. Alla de långväga

gästerna skulle ligga kvar öfver natten, somliga flera nätter. Också hade det varit ett rustande och ett stökande hela veckan, och fröken Anne-Charlotte hade tagit del i alla sysslorna. Hon hade hängt upp rena gardiner i gästrummen och hade varit med om att städa i röda förmaket. Hon hade just slutat därmed, det fattades blott de friska björklöfven i den öppna spiseln. Fröken Anne-Charlotte stod med famnen full af löf och böjde sig ned för att sätta in dem. Men då såg hon något besynnerligt. Långt inne i spiseln låg ett väl omslaget paket. Utan att tänka sig före öppnade fröken Anne- Charlotte det och fann till sin bestörtning, att paketet innehöll en lång, svart prästkappa. Hon funderade ett ögonblick på hur den kommit dit. Visserligen var gamle prosten velig och slö, så slö, att ingen af herrskapet på herrgården någonsin for till kyrkan för att höra honom, men det var länge sedan han varit på Mamra och då inte som tjänsteförrättande, och i alla fall, hvarför skulle han ha stoppat prästkappan i spiseln?

Nästa ögonblick tog fröken Anne-Charlotte paketet och bar det in till Hennes Nåd för att fråga hur därmed skulle förfaras, ty om allt måste Hennes Nåd tillfrågas.

Hennes Nåd vände sig knappt om, då hon hörde frågan, hon sade blott: — Häng in den i garderoben så länge. Efter midsommar skall jag sörja för, att ägaren får den igen. Har du sett till, att man bäddat himmelsängen i blå gästrummet med mina brudlakan och bästa sidentäcket?

— Det har jag själf gjort, söta mor, svarade fröken Anne-Charlotte.

— Det var rätt, mitt barn. Gå nu ned i bakstugan och hjälp till med småbrödet. Där är mycket att göra.

Fröken Anne-Charlotte hade hoppats, att hon nu skulle få hvila sig. Hon var mycket trött, men naturligtvis vågade hon ej sätta sig mot Hennes Nåds befallning, utan gick ned i bakstugan och ställde sig vid bakbordet framme vid fönstret och började knåda till en deg. Fröken Anne-Charlotte var klädd i en ljusblå hemväfd klänning med en liten bröstduk af hvit linong lagd i kors öfver barmen och med korta ärmar, som bruket då var. Nu band hon en hvit duk om håret för att skydda det mot mjöldammet i bakstugan.

Från fönstret i hushållsflygeln, där fröken Anne-Charlotte stod, kunde hon se ut öfver gården. Det syntes ett dammoln på vägen, och ett par vagnar kommo rullande upp gå gården. Det var löjtnant Agresius’ gamla droska, och strax efter den följde friherrinnan Kamps stora skramlande familjevagn. Det var besynnerligt, att de kommo på visit dagen före bjudningen, tänkte fröken Anne-Charlotte. Då de stego ur vagnen och gingo uppför trapporna, såg fröken Anne-Charlotte, att fruntimren voro iklädda finaste helgdagsstassen. — Nå ja, ingen skada skedd, tänkte hon. Söta mor låter dem snart veta, att de misstagit sig på dag, och då resa de hem, det är väl, att de äro de närmaste grannarna.

Och fröken Anne-Charlotte fortsatte med det hon hade för händer och började kafla ut degen. Medan hon höll på med detta, hörde hon åter ett rullande på vägen och såg ett än större dammoln. Det var många åkdon i följe. Denna gång var det flera af de aflägset boende grannarna samt en schäs och en gigg, i hvilka några af de mindre förnämliga gästerna åkte.

Fröken Anne-Charlotte blef mycket förskräckt. Hur skulle de nu få baket färdigt, då det var så många, som misstagit sig på dagen och hade för lång väg att återvända genast! Ack, om hon blott slutat sitt och hade kunnat få gå upp ett ögonblick och hvila ut, innan hon måste göra toalett för alla dessa främmande!

Nu kom brukspatron Herles Medevivagn och den öppna jaktvagnen med ungdomen från Åby, och Forsnäs.

Herre Gud, hur skulle hon få tid att kläda sig! Hon kunde ju ej slippa ifrån baket, förrän det var färdigt eller söta mor gifvit henne lof därtill!

Fröken Anne-Charlotte skyndade på, allt hvad hon kunde. Hon tog ut kakorna med måtten i form af hjärtan, den ena kakan efter den andra, hon tryckte formen hårdt i degen och skakade den hastigt, så att degen

lossnade.

Men på en gång blef fröken Anne-Charlotte dödsblek. Hon hade ingen aning haft om att grefven till Högsäter var hemkommen, men det var han, ty hans nya präktiga engelska vagn med fyrspannet körde upp på gården och gjorde stora svängen rundt om häcken, innan den for ned till stallet, och grefven själf gick långsamt och pustande uppför trappan. Herre Gud var grefven kommen åter! Fröken Anne- Charlotte suckade tungt, nu skulle väl eländet börja på nytt. Men egentligen hade hon ingen annan tanke än att snarast möjligt bli färdig och komma upp på sitt rum för att få sofva, sofva. Hon orkade knappt hålla sig upprätt och vaken, så uttröttad var hon.

Fröken Anne-Charlotte försökte att ej tänka på något annat än baket. Hon satte kakorna den ena efter den andra på plåten, och just som hon höll på att skjuta sista plåten i ugnen, trädde Hennes Nåd in i bakstugan.

Hennes Nåd var färdig och klädd att taga emot, om det så skulle vara Hans Majestät själf. Hon hade den nya charmanta dräkten, som enkom blifvit förskrifven från Stockholm En guldvirad turban med hvita plymer hade hon på hufvudet, en dyrbar ostindisk långschal hängde öfver skuldrorna, stora pärlberlockerna sutto i öronen, och det fyrradiga äkta pärlbandet med juvellåset var knäppt kring halsen.

Fröken Anne-Charlotte såg förskräckt på Hennes Nåd. Hon började tro, att hon i sin sömndruckenhet hört vilse och att söta mor tillsagt henne, att gästerna i år skulle komma en dag tidigare och befallt henne att gå upp och kläda sig för att taga emot dem, och i stället hade hon förstått, att hon skulle ned i bakstugan och baka småbröd.

Men hon tycktes ej ha misstagit sig, ty söta mor var ej ond på henne, utan sade tvärtom med en ovanligt mild stämma:

— Jag har kommit för att hämta dig, mitt barn. Man väntar blott på dig för att börja.

— Söta mor, jag orkar inte dansa i afton, jag är trött och sömnig. Låt mig lägga mig på min säng ett ögonblick, och låt dem för all del börja dansen utan mig, stammade fröken Anne-Charlotte bevekligt.

— Du skall få sofva sedan mitt barn, så mycket du vill. Nu måste du komma med mig till röda förmaket, svarade Hennes Nåd.

— Jag kan väl ej visa mig inför alla gästerna i denna bomullsklänning, den är ju inte en gång nytvättad, invände fröken Anne-Charlotte.

— Jag har förklarat för våra gäster, hvarför du ej är klädd, som sig bör. Du har trott, att de först skulle komma i morgon. I morgon skall du få kläda dig i en dräkt, som anstår dig. Därmed är ej tid nu. Kom, Anne-Charlotte, och låt mig ej vänta, tillade Hennes Nåd i sin hårda ton.

— Får jag ej åtminstone tvätta mjölet från armarna och händerna, bad fröken Anne-Charlotte.

— Doppa armarna och händerna i baljan där borta och tag af dig hufvudduken, så går du an. Men skynda dig, jag har ej tid att vänta.

Som fröken Anne-Charlotte var mycket vacker och förtjusande, gick hon väl an i hvilken dräkt som helst, men inte var den blå bomullsklänningen en högtidsdräkt, som den dagen anstod nådig fröken på Mamra. Nog hade Hennes Nåd kunnat unna henne tid att kläda sig eller åtminstone att ordna de vackra, ljusa lockarna. Men det fick hon ej, utan Hennes Nåd sade än en gång med dubbel skärpa i rösten och med den blicken, som kunde tvinga:

— Skynda sig, Anne-Charlotte!

— Jag är så trött, jag tror jag faller ner och dör af trötthet.

Hennes Nåd kastade en sträng blick på dottern, men då hon såg, att denna bleknade om läpparna och föll ned på träbänken, vinkade hon till hushållerskan och sade:

— Slå i ett glas vin åt nådig fröken, mamsell Anderson, men låt det ske fort.

Då hushållerskan kom med vinglaset, räckte Hennes Nåd det till fröken Anne-Charlotte.

— Töm glaset i botten, Anne-Charlotte, och kom så genast!

Fröken Anne Charlottes hand darrade till den grad, att hon knappt förmådde föra glaset till munnen.

— Drick ut! I botten! befallde åter Hennes Nåd. Och kom nu, du har låtit mig vänta länge nog.

Fröken Anne-Charlotte reste sig mödosamt och lät Hennes Nåd leda sig öfver gården och uppför trappan. Fröken Anne-Charlotte stödde sig tungt på den sammetsklädda ledstången, medan de gingo uppför trapporna till festvåningen. Det susade och brusade i hennes öron, så att hon ej kunde uppfatta, hvad Hennes Nåd sade till henne, då de kommo till dörren af det röda förmaket.

Fröken Anne-Charlotte kände sig ej sjuk, hon kände det blott, som om det varit någon annan och ej hon, som mekaniskt lät sig ledas af Hennes Nåds lilla, fasta hand.

Hon kände det, som ginge hon i sömnen. Som man ser i drömmar, såg hon alla dessa högtidsklädda människor, hvilka reste sig upp, då Hennes Nåd förde henne igenom det stora rummet och ställde henne längst framme bredvid en man, som hon tyckte var grefven till Högsäter, och midt emot en annan man, som var iklädd prästkappa och höll en bok i handen. Hon kände det till den grad, som om hon drömde, att den tanken flög igenom hennes hufvud: — Jag drömmer nu detta, därför att jag hittade prästkappan i spiseln.

Hon hade en förnimmelse af att söta mor stod bredvid henne, och hon hörde, alldeles som om hon hört det i drömmen, att söta mor hviskade — »Säg ja, Anne-Charlotte»! — Och hon sade ja med en främmande, tonlös röst. Och hon hörde söta mor hviska: »Fall på knä, Anne-Charlotte.» — Och hon föll på knä. Hon förstod intet, hon var förhäxad, hon fullgjorde blott viljelöst alla Hennes Nåds befallningar, såsom man mekaniskt förrättar de otroligaste handlingar i drömmen. Hon kände söta mors tvingande blick fästad på sig, och hon hörde söta mors röst och en annan röst, som hon ej visste hvem den tillhörde, men fjärran ifrån liksom från andra sidan ett stort haf, hvars brus och sus och dån öfverröstade allt. Då vigseln var öfver, vacklade hon fram till den stora, röda soffan. Man kan förstå, att hon ej var sig själf, då hon ville sätta sig på den soffan, där ingen någonsin fick sitta förutom Hennes Nåd. Hon hade att gå förbi ett fönster, innan hon kom till soffan, och hon blef en sekund stående där för att hämta krafter att gå vidare. Och medan hon stod vid fönstret, såg hon något förfärligt. Hon såg ett hvitt ansikte tätt tryckt intill rutan.

Då hon fick se det ansiktet, vaknade hon upp ett ögonblick, och hon förstod, hvad som skett. Hon gaf till ett vildt skrik, som hördes öfver hela huset — Fabian, Fabian, Fabian! ropade hon, innan hon föll till golfvet.

De skyndade alla fram. Hennes Nåd böjde sig ned öfver dottern. Hennes Nåd som alla de andra trodde, att hon var död. Men det var ej så väl. Det som drabbade henne var tusen gånger värre än döden.

Nu säga somliga, att det var en sömndryck, som Hennes Nåd gifvit fröken Anne-Charlotte i vinet, andra påstå, att fröken Anne-Charlotte var febersjuk efter den stora kroppsliga ansträngning och de svåra själskval hon genomgått och att Hennes Nåd med afsikt låtit henne öfver höfvan anstränga sig med ovana sysslor för att göra henne maktlös och kunna tvinga henne. Alla säga något motstridigt härvidlag, men hvad alla äro ense om är, att fröken Anne- Charlotte på Mamra af en lejd präst, hvars kappa hon hittat understucken i den

öppna spiseln, den midsommaraftonen blef vigd vid grefven till Högsäter. Och då man förundrad frågar, hur Hennes Nåd, som varit så klok, kunnat tro, att det kunde bli ett lagligt äktenskap utan föregående lysning, så svaras det, att lysning blifvit uttagen fröken Anne-Charlotte ovetande och att alla de tillstädesvarande hade vetat af, att det skulle bli bröllop utom bruden själf. Man har svårt att tro detta, men ett är säkert, och det är, att folket hört det omtalas på det ena eller det andra viset af sina föräldrar, som i sin ordning hört det af sina föräldrar.

Från säkert håll vet man emellertid, att unge herr Fabian aldrig sedan sin afresa varit sedd på trakten, fast fröken Anne-Charlotte under sin febersjukdom oupphörligt ropade, att hon sett hans ansikte tryckt mot rutan. Äfven om man ej haft reda på att herr Fabian just den midsommarafton, då bröllopet på Mamra ägde rum, legat med skeppet Adolf Fredrik vid Cap, skulle det varit alldeles omöjligt, att hans eller något ansikte kunde ses tryckt intill rutan af det där fönstret uppe i andra våningen af det stora herrgårdshuset, ty utanför röda förmaket är det hvarken altan eller utsprång. Det finns i alla fall personer som påstå, att fröken Anne-Charlotte verkligen sett honom, ty så har man hört historien berättas, och det vet man väl, att man kan vara tusentals mil borta, ja, vara död och begrafven och ändå visa sig för den man har kär. Och om fröken Anne-Charlotte inte varseblifvit herr Fabian, då han stod framme vid fönstret, hvarför skulle hon då segnat ned liksom träffad af blixten? Och om det ej gått så till, hur hade det då kommit sig, att fröken Anne-Charlotte blifvit vansinnig på sin bröllopsdag och sedan aldrig blifvit sedd af folket, fast man visste hvar hon satt bakom galler och stängsel, och hade reda på att hon öfverlefvat Hennes Nåd i många år?

Och Hennes Nåd själf?

Ja, det visste hvart barn, att Hennes Nåd stängt sig inne tre dagar efter den dagen, då fröken Anne-Charlotte förklarades obotligt vansinnig. Och att ingen under de dagarna fått tillträde till henne. Men att hon, sedan hon åter kommit ut, hade varit sig lik, låtit spänna för sjuglasvagnen och farit ned till visthusbodarna och inspekterat dem, som om ingenting händt.

Men torpare och dagsverkare darrade ej mera, då sjuglasvagnen stannade utanför deras stugor eller vid fälten, där de arbetade, och de blefvo framkallade för att stånda till ansvar för allt sitt görande och låtande. De darrade ej mera, ty de trodde ej mera på Hennes Nåds rättrådighet. De kunde ej tycka, att den som så handlat mot sitt eget barn, som Hennes Nåd gjort, kunde sätta sig upp och rannsaka hjärtan och njurar som Vår Herre själf.

De sluga bönderna märkte också, att Hennes Nåds stolta, mörka ögon ej mera mäktade möta deras blickar, att den lilla gestalten ej längre satt så styf och rak på de stoppade blå sammetsdynorna och att den bannande rösten hade fått en ålderdomlig darrning.

Och då sjuglasvagnen rullade bort, skakade de äldre betänkligt på hufvudet. Den lilla handen med den stora signetringen hade brukat slå mycket hårdt, men månne ej nu Hennes Nåd kände att en starkare hand var öfver henne.

ÄNKEFRU STOOPS HYRESGÄST

Det var ett af de första åren på 1830-talet i en liten svensk hamnstad med ett stort, ödsligt och gräsbevuxet torg. Vid den ena ändan af det stora torget, midt emot kyrkan, låg ett långsträckt hvitt envåningshus med gafvelrum och en yttertrappa af sten, på hvars öfversta häll, omsluten af ett vackert snidadt järnstaket, stodo tvenne bänkar, från hvilka man hade en god öfverblick af det gräsbevuxna torget och kunde iakttaga de kyrkobesökande, då de begåfvo sig till och ifrån gudstjänsterna.

I salsfönstren, som vette åt gatan, stodo välvårdade krukväxter, tidigt och yppigt blommande myrten- och geraniumträd. Inne på gården växte en stor lönn, som skuggade öfver brunnen, källarluckan och de rödmålade uthusen och som gaf den smala gården utseende af en trädgård.

Huset ägdes och beboddes af änkefru Stoop och hennes två döttrar. Huset var förfallet, och damerna Stoop voro fattiga och förtjänade sitt bröd med att sy linnesöm, men alla i den lilla kuststaden vid Östersjön hade reda på att det Stoopska namnet var ett af stadens hederligaste och bästa namn och att det Stoopska huset vid torget visserligen nu var förfallet, men att det var ett förnämligt gammalt hus. Därom vittnade förutom den ståtliga stentrappan med järnbalustraden också de vackert målade tapeterna i matsalen och den fina stuckaturen i denna och i ännu ett par af de bästa rummen, som numera stodo obegagnade. Hvad änkefru Stoop och hennes döttrar vidkommer, så behöfde en vettig människa bara ha sett och talat vid dem en enda gång för att förstå, att de ej voro som andra fattiga sömmerskor, utan hade sett bättre dagar. Det vill säga familjen hade sett dem. Flickorna hade nästan varit barn den tiden, då deras ende bror spekulerade för att bli rik och lyckades göra dem alla fattiga. Huset vid torget var det enda, som återstod af det forna välståndet, då Anton, för att ej bli insatt i bysättningshäkte, rymde ur riket och lämnade modern och systrarna i det ruinerade hemmet. De tre började ett resigneradt trällif, men deras bekymmer gällde honom, ej dem själfva. Ej ett ord af förebråelse mot den stackars, stackars gossen, endast oro för hur han skulle lyckas slå sig igenom därborta i det främmande landet. Han skref mycket sällan och alltid, när det gick honom illa. Han nämnde aldrig, att det gick honom väl annat än som något öfverståndet. »Jag hade det så bra där eller där — Jag hoppades att snart kunna taga er hitöfver till mig, och så skulle just detta hända, detta krig — detta kursfall» eller hvad det nu var.

— Min stackas gosse har alltid otur, suckade modern. På systrarna flög hjärtat i halsgropen, då posten bragte bref från Anton. De hade det så lugnt och bekymmerfritt, när de ej hade någon oro för honom. Deras lugna och bekymmerfria lif bestod i att de hade fullt upp med arbete och att de voro unga, friska och kunde uthärda med att sitta inneständga hela dagen och, när det var mycket att göra, sy till långt in på natten. Moderns ögon hade blifvit svaga och tålte ej att arbeta vid ljussken. Något måste hon emellertid göra för sina flickor, när de sutto uppe längre än vanligt. Och för att de skulle ha det trefligt och kunna hålla sig vakna, läste hon för dem. Men då ögonen måste skonas, läste hon ej i någon bok, utan deklamerade för dem allt det hon kunde utantill. Hon kunde hela Tegnérs Axel och det mesta af Frithiofs saga, och hon kunde Fru Lenngrens Grefvinnans besök och Fröken Juliana och Råd till min kära dotter, ifall jag hade någon, och Franzéns Människans anlete och flera andra småbitar af dessa sina älsklingsförfattare. Flickorna behöfde aldrig hindra sig med att snoppa ljusen, då mamma satt uppe och läste för dem, ingen gjorde det bättre och behändigare än mamma, alldeles i lagom tid, innan veken blifvit för lång och talgen började drypa.

När man är fattig och måste arbeta för sitt bröd, har man inte tid att tänka på om man har tråkigt eller ej. Flickorna Stoop hade aldrig funderat på den saken. De visste blott, att sedan baron Mannersköld blifvit deras hyresgäst uppe i västra gafvelrummet, hade ett nytt intresse kommit in i deras lif. När de sågo honom gå öfver torget, undrade de hvarifrån han kom, och när han gick tillbaka, undrade de hvart det nu bar hän. När han dröjde öfver frukost- eller middagstiden — han spisade på Grubbens värdshus näst intill — hade flickorna Stoop långa öfverläggningar med hvarandra om hvad som kunnat uppehålla honom så långt öfver tiden.

Baron Mannersköld var en oändligt vacker karl, en verklig Adonis med lockigt, mörkbrunt hår och mandelformade bruna ögon. Han hade förtjusande små uppvridna mustascher och en liten grop i hakan. Fru Stoop, som sett kronprinsen i Stockholm anno tjugufyra, förklarade alltid, att baron Mannersköld var denne nådige herres afbild, och vackrare karl än kronprins Oscar var anno tjugufyra fanns inte i världen. Hvarje gång deras hyresgäst passerade förbi salsfönstren, vid hvilka mamsellerna Stoop sutto och sydde, och lyfte hatten med de uppvikta brättena till hälsning, kunde de båda flickorna aldrig undgå att anmärka, att baronen

säkerligen hade reda på denna förnämliga likhet, hvarför skulle han annars burit det lockiga håret friseradt efter sista porträttet af vår nådige kronprins? Han lyfte alltid hatten från locktupén och hälsade artigt, först på den unga flickan, som satt vid fönstret närmast trappan — det med de blommande fuchsiorna och geraniumträdet — det var den yngsta mamsell Stoop. Så hälsade han lika artigt på mamsell Bertha, som satt vid det andra fönstret bakom det stora myrtenträdet, ett ganska öfverflödigt träd att draga upp och vårda för en fattig flicka, som ingenting såg ut för världen, tänkte baronen, när han gick förbi. Baron Mannersköld tyckte, att båda flickorna Stoop voro fula, men att de sågo beskedliga och hyggliga ut.

Han hade naturligtvis genast efter ankomsten till den lilla staden hört sitt värdfolks historia. Han tyckte, att den var ganska alldaglig, och den intresserade honom alldeles icke.

Flickorna Stoop visste ingenting om baron Mannersköld, men de gjorde upp långa romaner om honom. Mamsell Bertha, som var af ett romantiskt naturell, påstod, att han haft en olycklig kärlek och att han flyttat till deras lilla lugna stad »för att glömma henne». Mamsell Agneta, som var långt mindre svärmisk än den äldre systern, sade sig vara öfvertygad om att, när en ung man af fin familj söker sig bort från hufvudstaden och flyttar till en liten småstadshåla, är det därför, att han har dåliga affärer. Han såg just ut, som om det var något som tärde och kvalde honom. Hon påstod envist, att deras hyresgäst såg ut ackurat som Anton gjort den sista tiden. Bertha visste också af bitter erfarenhet hur en man, som har dåliga affärer, ser ut, men hon tyckte inte alls, att baron Mannersköld såg ut på det viset. Inte en tanke ditåt.

Han kom allt som oftast in och hälsade på hos sitt värdfolk, sedan han aflagt den första artighetsvisiten. Den stora salen i det Stoopska huset vid torget var ett alltför hemtrefligt rum, och baron Mannersköld hade ingenting emot att prata bort en stund med de hyggliga mamsellerna Stoop, som sydde och broderade lika ifrigt, antingen de konverserade eller sutto tysta. Fru Stoop, som varit en bortskämd skönhet på sin tid och som nu var den moderliga älskvärdheten och välviljan själf, bjöd honom alltid på godt kaffe och hembakade skorpor och småbröd, då han gjorde dem den äran. Döttrarna trodde, att det var för moderns skull, som han kom, hon talade med honom om Stockholm, där flickorna aldrig varit, och mamma hade så utomordentligt väl reda på sig. Modern visste naturligtvis, att den unge mannen kom för döttrarnas skull, synnerligast för Agnetas, som var kvick och lustig. — Herre Gud, om det kära barnet skulle bli bra försörjdt och få sitt eget och slippa den välsignade sömnaden. En sådan lycka och välgärning det skulle vara!

Baron Mannersköld talade aldrig med dem om sig själf eller om sina planer, endast om likgiltiga ämnen. De visste lika litet om honom nu som för några månader sedan, då han först kom. Jo, ett visste de, och det var, att han var oändligen angenäm, och flickorna Stoop visste också, fast de ej talade därom med någon, att han var glansen och solskenet i deras grå, enformiga arbetslif. Han förstod, att de voro unga och behöfde förströelse, glädje och omväxling, och allt detta förskaffade han dem.

Första söndagen efter det stora snöfallet stannade en släde utanför det Stoopska husets port. Det var hyrkuskens allra finaste släde med det magnifika knutna stora slädnätet, de vackraste bruna hästarna och de muntraste bjällrorna. Skulle baron ut och åka, och hvem skulle han köra för?

För dem! För dem! Han kom ned från sitt rum, han knackade på salsdörren och frågade om de ville åka ut med honom. Om de ville! De trängde ihop sig, så att modern också fick plats, och de gjorde den härligaste färd genom den frostglittrande skogen utanför staden. Uppe på utvärdshuset bjöd han dem på vinglögg. En sådan dag! Han satt bakpå hundsvotten och körde för dem! Han var klädd i lifpäls, och pälsmössan satt på sned på det lockiga håret, han hade aldrig varit mera lik den nådige kronprinsen än den dagen. Det var ett oförgätligt nöje. De kunde aldrig glömma den slädturen och hur vacker skogen varit.

En afton några veckor senare kom han med konsertbiljetter till dem och modern. Det var en kringresande tysk musiker, som hade kommit till staden och skulle gifva denna enda konsert. Hela staden skulle gå. Men

de kunde omöjligen, det var inte att tänka på, det var deras brådaste tid, och de måste sitta uppe halfva natten, ifall de skulle bli färdiga. Men det var gränslöst vänligt af baronen att tänka på dem, som aldrig kunde visa honom någon artighet tillbaka.

Och på julafton, då de vackra julklapparna kommo, presenter valda med tanke på hvad som mest skulle kunna glädja utan att såra. Nog visste de ögonblickligen, att de kommo från baronen, från hvem skulle de eljest kommit?

Modern var bekymrad. Hon trodde ej, att han hade råd att spendera så mycket på dem. — Blott han ej lefde öfver sina tillgångar! Det finns ingen större olycka för unge män än att lefva öfver sina tillgångar.

Hela staden var tyvärr öfvertygad om att baron Mannersköld lefde öfver sina tillgångar. Han var med om allt, och allt kostade dubbelt så mycket som eljest, när han var med. Nåja, fick han Amalia Wendt, så var det ingen nöd, då redde han sig. Men om han inte fick henne? Han var ju en vacker och ståtlig karl, af finaste familj. Amalia skulle få heta friherrinna, om hon blefve gift med honom. Och hela staden visste hur fabrikör Wendt krusade för de förnäma. Visst ville han, att hans dotter skulle bli friherrinna och bli presenterad vid hofvet.

Amalia Wendt var stadens rikaste parti, och baron Mannersköld gjorde sin kur för henne.

Mamsell Bertha ville inte höra talas om pratet. Inte ville *han* ha Amalia Wendt, inte. Och hon såg så mystisk ut, då hon sade detta, som om hon från första stund haft baron Manneskölds förtroende om hans olyckliga kärlek. Mamsell Agneta däremot var alldeles säker på att han ingenting högre önskade än att gifta sig med Amalia eller hvilken annan rik flicka som helst. Hvarför skulle han inte vilja göra ett rikt gifte, om han hade dåliga affärer? Och dåliga affärer hade han säkert. Agneta trodde, att han enkom flyttat hit ned för att göra ett rikt parti. Ja, kanske rent af för att undfly sina björnar och rädda sig från bysättningshäktet.

Bertha tog mycket illa vid sig öfver systerns ord. Hvarför var Agneta så prosaisk? Tänk, hur snäll han varit mot dem!

Det ena hindrade minsann inte det andra. Tvärtom. Han var fortfarande snäll, vänlig och godhjärtad. Men är det inte just sådana människor, som ha dåliga affärer? Tänk bara, hur snäll Anton varit!

De sutto och sydde på sina vanliga arbetsplatser, då den person, som de talade om, sneddade öfver torget. De sågo båda upp för att hvila sina ögon.

— Nej, hvad han ser blek och förstörd ut i dag! Jag är säker på att han ligger vaken nätterna igenom och tänker på henne.

— På Amalia? frågade systern och strök med nålen försiktigt rundt hålet, som hon nyss borrat med sylen i den på grön vaxduk tråcklade broderade remsan.

— Usch, hvad syster Agneta är dum! På henne, den andra, från hvilken ett grymt öde skiljer honom. Du vet!

— Nej, jag vet inte.

— Men jag vet, svarade Bertha i orakelton. — Jag vet, att han lider af en olycklig kärlek. Jag undrar om han kommer in till oss.

Agneta hörde efter. Nej, han gick förbi. Han gick upp till sig.

— Gud, hvad han såg bedröfvad ut, suckade Bertha.

— Han har väl fått korgen af Amalia Wendt, kära du.

Det hade han fått. Hela staden visste samma dag, att fabrikör Wendt tvingat sin Amalia att säga nej till baron Mannersköld. Flickan var alldeles utom sig och skulle säkerligen sörja sig till lungsot, och hur skulle det nu gå för baron Mannersköld? Hädanefter skulle han ej ha så lätt att skaffa sig kredit som hittills.

Han gick alltjämt förbi de båda fönstren. Det fanns ingen annan väg för honom att gå. Flickorna Stoop försökte se ut, som om ingenting händt. De smålogo och vinkade åt honom som vanligt, och han hälsade vänligt och artigt på dem som förut, men han kom inte in. På moderns namnsdag en vecka senare skickade han till henne ett vackert rosenträd.

Nog var han älskvärd alltid, som tänkte på att göra andra glädje, fast han själf hade bekymmer. Och han hade bekymmer, det var inte svårt att se.

*

Det var på aftonen samma dag. Modern hade gått tidigare till sängs än vanligt. Namnsdagen var alltid en mycket ansträngande dag för henne. Hon måste ju taga emot alla gratulanterna och därjämte se till, att kaffet blef godt och lagom starkt och att hjälpmadammen ute i köket diskade undan koppar och teskedar. Om ändå de lyckönskande kommit på en gång, men de kommo och gingo från tidigt på morgonen och ända till middagen, och flickorna kunde inte förspilla hela sin dag med att servera kaffe och bjuda dopp De blefvo i alla fall så mycket hindrade, att de nu fingo taga sin skada igen till långt in på natten.

De sutto tysta, medan de sydde. Det var så ovanligt för dem att sitta uppe så sent och ej ha modern, som läste högt. Det var också en ovanligt ruskig afton, vinden svepte öfver det stora, ödsliga torget, tjöt i skorstenen och ruskade i innanfönstren, så att de skrällde och den torkade mossan mellan rutorna prasslade.

— Man kan riktigt bli spökrädd en sådan här afton. Salen är så mörk och dyster. Jag känner en sådan besynnerlig ångest, som om något förskräckligt skulle hända. Tycker inte du?

— Nej, kära Bertha, för all del. Låt mig slippa dina spöken. Du vet ju, att salen alltid ser dyster ut, då vi taga bort de hvita gångmattorna och öfverdragen på sofforna och stolarna. Och vi äro trötta sedan i förmiddags. Det var så bråkigt. Det vore just något för oss att vara mörkrädda.

— Nå, det vore väl inte underligt, om man blefve mörkrädd en sådan här natt, när det inte finns en enda karl i hela huset. Om någon skulle vilja bryta sig in och stjäla eller mörda! Hvem skulle hindra det? Nattvakten kanske? Han är den förste att springa.

— Du blir ju alltid så lugn, då du hör honom tuta, och det gör han nog snart, och för öfrigt har du någonsin, så gammal du är, hört att någon blifvit mördad här i staden? Klockan är i alla fall inte mer än half elfva. Hon slår nu.

— Slår hon inte besynnerligt? Hvad var det? Gud i himlen, hvad är det?

— Snälla Bertha, jag kan inte sy ett stygn, om du går på så där. Det var bara porten, som smällde igen. Och nu kan du vara lugn. Nu finns det en karl i huset. Det var baron, som kom hem.

— Är du alldeles säker på att det var han?

— Ja, alldeles säker. Hör du honom inte i trappan? Nu tar han fram sin nyckelknippa. Nå?

— Jo, Gud ske lof. Å, nu är jag inte rädd mera. Han kommer för resten ovanligt tidigt hem.

— — — — — — — — — — — — — —

Timmarna skredo. De sydde mekaniskt, sömntyngda som de voro. Vinden tjöt fortfarande. Det knäppte och smällde bakom tapeterna. Ljusen började brinna ned i stakarna.

— Det är slut med ljusen. Det är väl inte värdt att tända nya. Klockan är två. Vi orka nog inte sitta uppe längre.

— Är klockan redan två?

— Ja, se själf.

— Ja, jag ser. Och tornuret slår två. Och jag hör nattvakten tuta nere i hörnet. Jag trodde inte, att klockan var mera än ett. Gå du och lägg dig, Bertha, jag kommer efter om fem minuter. Jag har bara en tagg kvar, så är remsan färdig.

— Seså, nu slocknar mitt ljus. Det får jag väl ta som ett tecken, att jag inte skall sitta uppe längre.

— Ja, gör det. Mitt ljus slocknar också. Nej, det flämtar bara, det håller sig nog mina fem minuter, skall du se. God natt med dig, Bertha. Jag kommer genast.

Tio minuter senare slocknade talgljuset, och veken sjönk med ett hest fräsande ned i mässingsstaken.

Agneta lade bort arbetet och trefvade sig fram till dörren. Så stannade hon plötsligen och lyssnade. Hon hörde steg i rummet ofvanför, hörde hur dörren till västra gafvelrummet sakta öppnades.

— Bertha, sade hon halfhögt, tänk dig, baron går ut igen!

Intet svar från kammaren innanför. Bertha sof.

— Så tyst han går i trappan, tänkte Agneta. Han är verkligen bra snäll. Han är rädd att väcka oss. Han tror, att vi sofva, därför att det är mörkt öfverallt. Men hvarför går han ut midt i natten, och en sådan natt? Undras när han kommer hem igen, och hvarför stänger han inte porten efter sig?

Agneta klädde af sig och lade sig i sin säng, men kunde inte sofva. Hon ville inte väcka Bertha och skrämma henne med att omtala, att det inte längre fanns någon karl i huset. Och hon tyckte själf, att det var hemskt att sofva, när porten inte var låst.

Vid half fyratiden på morgonen hörde hon baron Mannersköld komma hem, och först då somnade hon.

*

Hjälphustrun, madam Lind, brukade komma till dem vid sextiden om morgnarna. Det gjorde hon också följande morgon Hon knackade på dörren till flickornas kammare för att väcka dem, och hon skrämde dem genast vakna med utropet:

— Har mamsellerna hört hvad som händt i natt?

— Mamma! ropade de båda.

— Nej, Herre Gud! Jag var just nu inne hos gamla frun, och hon sof så sött, så jag nändes inte väcka henne. Se, mamsell Bertha, jag hörde det af madam Larson, och hon hade talt vid madam Vinblad själf, och det är alldeles gräsligt.

— Hvad är det?

— Och han, som var så hygglig och beskedlig och aldrig sa' ett ondt ord till någon människa. Den stackars madam Vinblad var halft från vettet. Hon kom in i rummet utan att ana ett Guds grand. Hon trodde, att han ringt, kan man tänka.

— Hvem?

— Herre Gud, räntmästare Bark, vet jag! Han har tagit lifvet af sig i natt. Pistolen låg på golfvet bredvid honom. Han hade skjutit sig strax öfver högra ögat eller om det var det vänstra. Han såg alldeles förskräcklig ut.

— Det är inte möjligt. Mamma talade med honom i går på torget.

— Nå, madam Vinblad då, som var inne hos honom i går afton efter klockan half tolf. Han höll på med sina räkenskaper och ville ha varmt vatten till natt-toddyn. Det fick han. Och så sa' han, att madam Vinblad skulle gå och lägga sig. Och nu önskar hon så innerligt, att hon ej gjort det, utan suttit inne hos honom, så hade han aldrig kunnat göra det. Och inte hörde hon skottet heller! Hon är så fasligt hårdsöfd.

De kunde ej få madam Lind ut ur rummet. Hon stod kvar hela tiden, medan de klädde sig, och talade om räntmästare Bark och hvad madam Vinblad gjort och sagt och hvad madam Lind skulle sagt och gjort, om någon af hennes herrskap begått självmord.

Det knackade på salsdörren. Det var baron Mannersköld, som tittade in för att fråga om han skrämt dem, då han kom hem i går afton. Han ångrade, att han ej knackat på och sagt, att det var han. Han visste, att de suttit uppe. Han hade sett ljusskenet genom rullgardinen, när han gick förbi.

— Skrämt oss! sade Bertha. Tvärtom, vi voro så lyckliga, när vi hörde baron komma hem så tidigt som half elfva. Vi voro förfärligt mörkrädda, innan baronen kom. Det var en förkänsla af att något förskräckligt skulle hända. Och den aningen slog då inte fel. Det var ju något alldeles rysligt!

Baron Mannersköld böjde sig ned och tog upp brodergarnet, som mamsell Agneta tappade på golfvet

Har det händt något förskräckligt här i huset?

— Nej, Gud ske lof, och så berättade Bertha om räntmästare Barks självmord. Baron Mannersköld tog på långt när ej så illa vid sig, som de gjort. Nåja, baron kände ju inte något vidare den gamle rare gubben, hela stadens farbror.

Jo visst, han hade både sett och talat med honom många gånger, senast för några dagar sedan i hans bostad, men mot honom hade räntmästaren inte visat sig så synnerligen aimabel och rar, det fick han erkänna. I alla fall var det ju bedröfligt, att han skjutit sig.

Bertha berättade hur glad och tacksam mamma varit för det vackra rosenträdet, som baron skickat henne i går på namnsdagen, och sedan han svarat, att det gjorde honom mycket nöje, att hans ringa gåfva varit till behag, gick han.

Men madam Lind stod kvar och vindade upp nystanet åter och åter inför gamla frun, som nu kom in och tog mycket illa vid sig, då hon fick höra hvad som händt. Hon var alldeles förstenad och måste sätta sig och dricka ett glas vatten.

Som fru Stoop var till mods, var hela staden. Allt stod stilla eller rörde sig om räntmästare Barks självmord.

— Hvarför hade han tagit lifvet af sig?

— Kunde det vara möjligt?

— Försnillningar?

— Nej, det trodde man inte, det vill säga, om man inte kunde kalla det för försnillningar, att han haft en större penningsumma i förvar för annan persons räkning och att dessa penningar voro försvunna.

— Hade han penningarna hemma?

— Ja, den där lönnlådan i chiffonieren var ju hans fixa idé. Han påstod, att det var ett säkrare förvaringsrum än något annat i staden, och han skröt med den lönnlådan för alla, som kommo och hälsade på honom, och lät dem först på egen hand söka reda på fjädern, och då de misslyckades, visade han dem tillrätta. Han påstod ju också, att lönnlådan var eldfast.

— Ja, nog var den säker mot eld alltid.

— Det kan väl inte ha varit ett mord?

— Ånej, visst inte. Han sköt sig sittande i stolen. Pistolen låg alldeles bredvid på golfvet. Det blir polisförhör i morgon. Den sista, som såg honom i lifvet, var hans städerska. Det var också hon, som fann honom död.

— Det kan väl aldrig ha varit hon som —

— Madam Vinblad! Nej, stackare. Hon hade aldrig i sitt lif sett en pistol förrän i dag.

— Hvem kunde tro, att den hygglige gubben skulle bära hand på sig?

— Man vet aldrig, om någon är hygglig, förrän han är död och begrafven, säger ju ett gammalt ordspråk.

— Nej, det har syster så rätt i.

*

Men under dagens lopp och ju mer man vände och vred på saken, desto mindre säker blef man på att räntmästare Bark verkligen själf tagit lifvet af sig. Madam Vinblad förhördes på ett så besynnerligt sätt, att man nästan kunde tro, det polisen antog, att den stackars gamle mannen blifvit mördad.

Mördad och bestulen!

Det gick en fasans rysning genom det lilla samhället. En själfmord är en privat angelägenhet. Vill man inte begå själfmord, så sker det inte. Men att bli mördad och rånad, det kan hända hvem som helst. I dag dig, i morgon mig!

Hvad hjälpte det nu, att vi alltid talat om vårt lilla fredliga samhälle? Ett mord — ett rånmord!

Något gräsligare kunde ej hända i London eller Paris.

Polisförhöret följande dag utföll föga lugnande. Man var ej säker på att själfmord förelåge, fastän åtskilligt tydde därpå. Misstanken att ett mord blifvit begånget, var ej helt utesluten. Ifriga efterspaningar fortgingo.

Fjorton dagar senare häktades baron Mannersköld.

Pistolen, som låg under den dödes hand, befanns tillhöra honom. Man hade funnit en pistolsmed i Stockholm, som för ett år sedan sålt denna samma pistol till en person, hvars signalement öfverensstämde

med baronens. Denne nekade ej till att han köpt pistolen hos ifrågavarande person. Han erkände öppet, att den tillhörde honom, men påstod, att pistolen blifvit honom frånstulen, han visste ej när och hur. Den hade emellertid ej varit i hans ägo under de sista tvenne månaderna.

Han bedyrade högt sin oskuld. Han kunde med vittne styrka sitt alibi.

Hela staden var vild — utom sig.

De mest motstridande rykten och förmodanden dallrade som på sköra trådar i luften. Vid det minsta oförsiktiga ord sattes de i rörelse, tilltogo i styrka och omfång och föllo ned som bomber spridande fasa och förskräckelse öfver allt. Hvarenda människa i staden hade sina förmodanden och gissningar, som lades till de andras. Alla hade från första ögonblicket misstänkt — alla hade sagt — — —

Flickorna Stoop sutto som vanligt och sydde, när polisgevaldigern ringde på portklockan. När de fingo höra hvilket ärende, som fört polisen dit och hvem den täckta vagnen utanför skulle hämta, flyttade de sig hastigt ur fönstren för att ej behöfva se honom och för att han ej skulle behöfva se dem.

Långt inifrån rummet, där de stodo, sågo de honom dock.

Han gick långsamt och böjd Han hade hatten djupt neddragen öfver ögonen. Bullret af vagnshjulen, som rullade öfver den ojämna stenläggningen, kom dem att spritta till. Bertha drog en tung, snyftande suck. Så sade hon:

— Gud ske lof, att vi kunna svära på hur dags han kom hem den aftonen. Det var precis half elfva, och klockan tolf var madam Vinblad inne hos räntmästaren. Det var Försynens skickelse, att vi sutto uppe och sydde just den natten. Nu kunna vi vedergälla all hans godhet mot oss. Är du inte tacksam för det, Agneta?

Agnetas läppar voro hvita och skälfde, när hon svarade sitt ja. Hon var tacksam öfver att hon ej för någon omtalat, hvad hon hört, sedan systern somnat.

Från det ögonblick den förmodan framkastats, att ett mord blifvit begånget, hade en isande känsla trängt igenom hela hennes varelse. Hon tyckte sig alltjämt höra de smygande stegen nedför trappan, höra hur försiktigt dörren stängdes däruppe. Hon kom ihåg hur hon förgäfves lyssnat efter ljudet, då porten skulle låsas. Och åter erfor hon den obeskrifliga känsla, som hållit henne vaken med bultande pulsar och högt klappande hjärta. Hvar hade han varit denna förfärliga ovädersnatt? Hon visste, när han gick ut och när han kom hem, och så snart man hade börjat tala om mord och spana efter mördaren, hade hon blifvit gripen af en fasansfull, till visshet gränsande aning. Hon liksom väntade på hvem de skulle söka och hvem de skulle finna. Hon öfvervakade på det ängsligaste hvarje sitt minsta ord, så att inte hon skulle bli den som förrådde honom. Hennes ångest för att hon mot sin vilja skulle komma att göra det var så stor, att det var en lättnad för henne, då pistolen spårades tillbaka till honom och han fördes bort utan hennes förvållande. Hon tviflade ej ett ögonblick på att han var mördaren.

Det var ej blott pistolen, som hade fört polisen på spåren. Det befanns, att baron Mannersköld de senaste dagarna visat sig inneha ganska betydligt med penningar. Han hade betalt flera skulder och skickat bort ett penningebref. Han redogjorde genast för sättet, hvarpå han erhållit dessa penningar. Sanningsenligheten utaf somliga af hans uppgifter kunde bevisas, utaf andra däremot ej. Men han påstod sig kunna bevisa det förnämsta af allt, sitt alibi. Han begärde, att de båda döttrarna till hans värdinna, änkefru Stoop, skulle inkallas som vittnen. De kunde bekräfta, att han talade sanning, då han påstod sig ha kommit hem vid half elfvatiden på aftonen den 14 mars.

Den var ingen hemlighet, att han kunde åberopa sig på mamsellerna Stoops vittnesmål. Bertha Stoop hade berättat för alla familjens vänner och bekanta, att hon och Agneta kunde svära på tiden för baron

Mannerskölds hemkomst, fem minuter öfver half elfva. Det var en lycka, att de hört honom. Ingen annan hade kunnat göra det. Deras mor sof, och det östra gafvelrummet stod ju outhyrdt.

Bertha begärde ingenting högre än att bli kallad som vittne, så att den stackars oskyldige mannen skulle bli frikänd.

Så kom kallelsen.

Gudskelof och tack!

Men hvad gick det åt Agneta? — Ja, nog var det svårt att behöfva gå upp på rådhuset och bli förhörd, men det fick man ju finna sig i. Tänk, om de varit tvungna att vittna emot honom. Det hade varit en olycka. Men nu. Nej men Agneta, inte får du gråta på det viset, det är ju riktigt syndigt! Lukta lite på hjorthornssaltet, så är du snäll. Du skrämmer lifvet af mig, Agneta. Tänk, om mamma får se dig så här eller om du blir sjuk och inte kan gå upp och vittna i morgon. Försök att ta ditt förnuft till fånga!

Agneta försökte sansa sig. Hon försökte att arbeta. Hon var så van vid att ej ha tid med oro och bekymmer, förrän dagsverket var slut, att hon aldrig kunde påminna sig något, som fått gripa henne till den grad, att arbetet för den skull försummats.

Men detta var något annat. Ångesten för morgondagen var så förfärlig, att hon ej kunde hålla sig uppe. Hon sade något förvirradt om svår migrän, att hon ej kunde sy på en stund utan måste lägga sig på sin säng och försöka sofva. Sofva! Hon låg på sängen med ansiktet nedborradt i dunkuddarna. Det susade och brusade i hennes öron, som om hon legat och lyssnat till ett stort haf. Hjärtat bultade, som om det skulle sprängas. Den ena synen efter den andra drog som alltjämt växlande tittskåpsbilder förbi hennes slutna ögon.

Hon såg honom, som hon sett honom så ofta, med hans smältande ögon, hans lockiga hår och hans förföriska småleende. Hon såg honom, som han såg ut, då han vördnadsfullt kysste moderns hand, hon såg honom köra dem i släden genom den hvita skogen. Hon såg honom, då han bjöd dem på konserten, då de tackade honom för juklapparna, då han morgonen efter mordet frågat om han stört dem. Nu förstod hon det skygga uttrycket, som han haft den morgonen — — —

Så såg hon fängelset, den förfärliga fängelsecellen. — Hon hörde sig säga de fällande orden, de ord, som de ville tvinga henne att uttala. Hon såg stupstocken, bilan, bödeln —

Så såg hon andra syner, det som väntade henne, om hon blefve menederska. Förfärliga, gräsliga syner — svafvelelden — helvetet! Hjärtat stannade af fasa. Hon ville skrika. Hon kände det, som om hon skulle bli vansinnig.

Gode Gud, hon ville inte bli galen och bli inspärrad. Hon måste tänka öfver det med lugn.

Hvem tjänade hon med att tala? Hvem skadade hon med att tiga? Om någon oskyldig varit misstänkt och skulle fällas, om den andre blefve frikänd, då hade det varit en annan sak, då hade det varit hennes oafvisliga plikt att tala — hur det än kostade på.

Hon sökte intala sig, att den man, som hon med sitt ord skulle hjälpa att fälla och som hon ville fria, ej var ond i hjärtat. Att om han begått brottet ... att då han begått brottet ...

Nej, nej, hon visste ej om han var ond eller god. Hon visste ingenting om honom. Hon ville inte förgylla upp det. Han hade varit så god och vänlig mot dem, men hon trodde i alla fall, att han var en mördare, som dödat för att råna. Gode, gode Gud!

Hon måste tänka på det, endast så till vida som det angick henne.

Det hade ju varit en ren tillfällighet, att hon ej varit färdig med sitt arbete samtidigt med systern, att hon dröjt kvar i salen de där olycksaliga tio minuterna — att hon hört honom —

Kanske hon inte hört honom? Kanske det var vinden hon hört? Kunde hon svära på att det var han och ingen annan? Om hon ingenting hört. Det var ju en slump, att hon hört. Hon intalade sig lugn. Hon kände sig lugn ett ögonblick.

Så började det igen.

— Så sant mig Gud hjälpe till lif och själ!

Det var förfärligt, förfärligt! Kunde hon äfventyra sin själs salighet? Men om de öfverrumplade henne med snärjande frågor, om de tvingade henne, var det då hennes skuld — var det hon, som var orsaken till hans död?

Det var en ständig kretsgång af stridiga känslor och förnimmelser, som blefvo allt kvalfullare, ju närmare det hemska ögonblicket nalkades. Då hon några sekunder på natten slumrade in af trötthet, såg hon domaren fästa sin genomträngande blick på henne, kände hur hon förhördes, pinades, plågades.

De väntade allesammans på hennes svar. Hon väntade själf och vaknade upp med ett skri. Hvad hade hon svarat? Barmhärtige Gud, hvad hade hon svarat?

*

Stunden var inne.

Hon följde med systern som en sömngångerska. Bertha blef först inkallad och aflade vittneseden. Domaren frågade, och Bertha svarade frimodigt.

Jo, de hade suttit uppe och sytt, när den anklagade kom hem. Vittnet kunde svära på tiden. Klockan hade nyss slagit half elfva. Deras väggur brukade alltid gå rätt. På sin höjd drog det sig några få minuter. Men de hörde också tornuret slå, de bodde ju så nära kyrkan. Vittnet hade hört den anklagade öppna dörren till sitt rum, hört honom gå fram och tillbaka uppe på rummet en stund, sedan hade det blifvit tyst. Nej, vittnet hade ej hört den anklagade gå ut längre fram på natten.

Var hon säker på att det var den anklagade, som hon hört komma hem klockan half elfva på aftonen den 14 mars?

En blodsky flög öfver Berthas ansikte.

Fullkomligt säker. Hon kände hans steg. Hon kunde taga på sin ed, att det var han

Så påropades den yngre systern och aflade vittneseden.

Hon var likblek, och hennes svar voro knappt hörbara.

Hon hade suttit med systern och som denna hört den anklagade komma hem. Kunde svära på klockslaget. Hade samma uppgift som föregående vittnet rörande pålitligheten af deras gamla bepröfvade väggur.

Hon ville sätta sig ned, hennes knän skälfde. Hon grep efter ett stöd för att ej falla.

Så kom det.

— Gick vittnet och lade sig samtidigt med systern? Lite högre. Jag hörde inte svaret.

— Jag dröjde uppe några minuter längre.

— Hur länge?

— Tio minuter på sin höjd.

Nu — nu —

— Hörde vittnet något ytterligare under den tiden? Hörde vittnet händelsevis om den anklagade gick ut igen?

Det var dödstyst i domsalen. Domaren upprepade frågan.

— Hörde vittnet om den anklagade åter gick ut?

— — — — — — — — — — — — —

Många, många år senare hände det, att Agneta för sina barn berättade historien om räntmästare Barks mord. Och då hon talade om, att deras hyresgäst, baron Mannersköld blifvit anklagad för mordet, berättade hon också huru älskvärd och uppmärksam den unge vackre mannen, som var så lik kung Oscar den förste, varit mot modern, mot henne och mot systern. Hon berättade om slädfärden, om julpresenterna, om konsertbiljetterna, om rosenträdet på salig mammas namnsdag. Så talade hon om den förfärliga aftonen, om hur hon och syster Bertha suttit uppe och sytt, hur Bertha gått och lagt sig och hvad hon sedan hört. Hon talade om allt, som hon känt och tänkt.

Hon var en utmärkt berätterska, och hennes barn sutto andlösa och hörde på henne. Plötsligen tystnade hon tvärt, fastän historien ej var slut och de ej fått höra det viktigaste af allt, om baron Mannersköld blifvit dömd till döden eller gått fri.

De sutto en stund tysta och väntade på fortsättningen, som ej kom.

Äldsta dottern rörde sakta vid moderns arm och frågade ifrigt:

— Nå, hvad svarade mamma, då domaren frågade: Hörde vittnet om den anklagade åter gick ut?

Modern såg upp, som om hon vaknat ur en dröm, skakade på hufvudet och sade med en ton, som afklippte alla vidare frågor:

— Det är så länge sedan, det kommer jag inte ihåg.

I SPAA

De varma källorna i Spaa besöktes sommaren 1828 af en högst lysande samling. Den vackra, sedan århundraden tillbaka beryktade badortens promenader och alléer vimlade af eleganter utaf båda könen, ej endast från det egna landet, men också från de närbelägna länderna England, Frankrike och Tyskland. Äfven en hel del nordbor voro inskrifna som brunnsgäster i Spaa, om också ej antalet af förnäma svenskar var så stort, som det till exempel var anno 1780, då kung Gustaf den tredje med en utsökt svit där utgjorde det strålande centrum för den höga franska aristokratiens fester och tillställningar. Denna sommars societet hade ej en dylik strålande kunglig medelpunkt. Tiderna voro så till vida ändrade, att ej blott den förnäma världen med kejsare, kungar och furstar i spetsen, utan äfven rika particulierer och förmöget folk af bourgeoisien strömmade till Spaa. Lyxen i klädedräkt och uppträdande var dock fortfarande den allra

största, och i stadens alléer och i de omgifvande promenaderna rådde formlig trängsel af allt, som var på modet, synnerligast af nya ekipager. Man måste ju alltid färdas i vagn eller rida eller fraktas i bärstol till källorna uppe på höjderna ofvanom staden, ifall man af sin läkare blifvit ordinerad att begagna vattnet, vare sig från brunnarna La Géronstère, La Sauvenière, Groesbeck eller les deux Tonnelets.

På promenad »Autour des fontaines» beundrades denna sommar synnerligen en calèche med tvenne hästar, af hvilka den vänstra hästens seldon var af brunt läder, den högra hästens af röd maroquin, och man förvånades öfver den förtjusande nyheten, att flera unga herrar, äfven jockeyer, som redo framhästarna af ett spann, buro törnrosor i knapphålen. Somliga hästhufvuden voro också prydda med törnrosor. Man häpnade öfver den stora mängd af chaiseåkdon för en häst, kallade tilburys, som denna sommar visade sig i Spaa. Lika mycket som af dessa ekipagers utsökta form, njöt man af att betrakta de unga eleganter, som körde dem, ty de utgjorde samt och synnerligen en exposition af de senaste herrmoderna. Därtill bjöd modet, att den unge eleganten, som åkte i en sådan tilbury, ej hade sin dräng bredvid sig, utan drängen skulle rida bakefter på några stegs afstånd. Då tvenne herrar åkte i samma tilbury, kunde man också vara säker på att få se tvenne drängar i olika livréer rida efter åkdonet.

Men det var ej blott herrarnas drängar, som syntes till häst på »la promenade autour des fontaines». Där sågos också en mängd förnäma ryttare, ja, till och med ett par amasoner. En skönhet väckte stort uppseende i en brun riddräkt med svart sammetskrage, svart sidenhalsduk och skjortkrage sådan som herrarna nyttja. Hon hade därtill scharlakansröd väst och en manshatt af svart filt på hufvudet. En annan amason bar en riddräkt af olivbrunt kläde med skörten baktill uppskurna och uppfästa som på lanciärernas uniformer. Men hvarken för ryttarna eller ryttarinnorna eller för amatörkörsvennerna i sina tilburys, inte en gång för de skickligaste kuskarna var det en lätt sak att få bukt med sina hästar denna sommar på promenaderna i Spaa, ty där uppträdde också ett åkdon, som förlidet år väckt ett sådant uppseende på Longchamps i Paris, nämligen den mekaniska vagnen, som styrdes af en herre och gick utan hästar. För detta åkdon skyggade också de allra sedigaste gångarna, och de körande och ridande hade all möjlig möda att lugna dem.

Väl uppe på höjderna och hunna fram till den bestämda källan lämnade de eleganta damerna och herrarna ekipaget eller stego af hästen för brunnsdrickningen. En täck Hebe fyllde det framsträckta glaset med det ur jordens innandömen rinnande varma vattnet, hvarefter man gick på brunnen upp och ned, fram och åter. De, som gått sitt bestämda pensum eller af annan orsak föredrogo att vara åskådare, sutto på bänkarna under det stora runda brunnstaket eller slogo sig ner på de grönmålade sofforna utanför det landtliga, vinrankslädda värdshus, som fanns vid hvarje källa. Dessa sittande personer hade sitt största nöje af att låta de promenerande passera revy. Det fanns i Spaa denna sommar så många vackra damer, som i sina morgontoaletter vandrade fram och åter med glaset i hand under ifrigt samtal med uppvaktande kavaljerer, att man kunde tillbringa en hel morgon på det nöjsammaste och angenämaste sätt med deras beskådande. Skada blott, att skärmen på de nya italienska halmhattarna var så bred, att man ofta nog hade lättare att beundra den stora mängd af bandöglor och tallkvistar med deras kottar på hattkullen än de sköna ansikten, som man visste skymdes af det oformliga brättet. Också prisade man vettet hos de unga och vackra damer, som låtit det inre af de stora hattskärmarna lika mycket besättas af band och blommor som det yttre och på detta sätt fått sina ansikten på det allra käraste inramade. De vackra morgonklänningarna af lätt sidentyg med brokiga teckningar på hvit eller vapeurgul botten med den fyruddiga pelerinen, som skylde själfva lifvet, och däröfver den i en mångfald veck lagda halsduken måste gillas af en hvar, om ock några föredrogo den lätta hvita netteldukksspensen eller kammarduksklänningen och de klädsamma blå krusflorskapotterna med rosenröda krusflorsband och rosetter, som också, om ock ej till lika stort antal, syntes på brunnspromenaderna. Äfven herrarnas »tenue negligée» hade så vackra färger och var af sådan utsökt snitt denna sommar, att den gjorde sig förträffligt i den lifliga grönskan jämte de vackra damkostymerna. Syrtuterna voro af ljust kastanjebrunt kläde med nedtill rundade skört, som räckte endast till knäna, samt pantalonger af trefärgadt, flammigt tyg, skurna sockertoppsformade på så sätt, att de voro mycket vidare

nere vid foten än uppe vid knäet, hvarför de också voro försedda med tre rader knappar på sidorna och en hälla under foten. Till denna oändligt klädsamma dräkt hörde en prickig väst med små mönster af blommor och uppstående krage, öppen i bröstet, samt en svart, brun eller ljusblå halsduk i harmoni med dräkten. Äfven den nya hårklädseln, som kom till syne, då kavaljeren lyfte på hatten med de uppstående hattbrättena, var lika vacker som klädsam, ty håret bars detta år nästan slätt vid sidorna men högt friseradt och lockadt på hufvudet.

Sannerligen var det icke en verklig utställning af de nyaste moderna för båda könen de till åren komna damer och herrar, som placerat sig på bänkarna i rundeln invid de varma källorna, hade nöjet att se defilera inför sig under dessa morgonpromenader, och om äfven det mesta beundrades och gillades, tadlade missundsamma och småsinnade själar dock en del af de förbipasserandes klädsel och hållning. Den sida af anläggningarna vid källorna, där de bedagade damerna med de skarpaste tungorna sutto, hörde också till de minst angenäma att passera. Intet undgick dessa gamla nåders klandersjuka, ej ens den rodnande oskulden vid sin faders arm eller den täcka nygifta hustrun vid den lyckostrålande makens.

Ett sådant lyckligt nygift par väckte särskild uppmärksamhet, då det först visade sig vid källan La Géronstère. Han var en ståtlig ung officer och hans hustru en ung skönhet på sexton vårar. De intresserade nåderna fingo snart reda på att officeren var en svensk kapten Uggla med sin unga hustru och att den äldre dam, som drack brunn i deras sällskap, var den förtjusande unga damens mor, en grefvinna Sparrfelt, som synbarligen också i sin ungdom varit en stor skönhet. Båda damerna voro väl och smakfullt klädda och hörde ingalunda till dem, som väckte uppseende för sina urmodiga toaletter. Ty om ock de flesta, såväl herrar som damer, skaffat sig kostymer från Paris, London eller Wien, buro dock ej alla i Spaa modedräkten för året. På promenader skymtade äfven personer af båda könen, som af deras yttre att döma voro fullständigt likgiltiga för hvad modet kräfde.

Sålunda hade det unga nygifta svenska paret flera gånger under sina ensamma ströftåg i Spaas vackra omgifningar mött en herre, som synbarligen hörde till dem som ej frågade efter, ifall hans dräkt var à la mode eller icke. Men fast dräkten var gammalmodig och besynnerlig, var mannens utseende ovanligt tilldragande och harmonierade ej illa med klädseln. Fast han ej var en ung man, hvilket syntes på det starkt gråsprängda håret och det likaledes grånade, ganska långa skägget, voro de blå ögonen strålande och lifliga, och den höga gestalten var ungdomligt spänstig och elegant.

Den svenske kaptenen trodde, att det var en för detta militär, som förbipasserades, och blef ytterst förvånad, då han på sina förfrågningar fick höra, att mannen i den gammalmodiga dräkten och med det intressanta utseendet ej var militär utan inskrifven vid badet som rentier Werner från Graz, Steyermark, och att rentieren med sin hustru bodde i samma hotell som de själfva.

— Om jag inte nu visste bättre, skulle jag ovillkorligen tagit den mannen för en för detta svensk officer, sade kapten Uggla till sin hustru, då den omtalade herrn blef synlig i värdshusets trädgård. Han ser ut som en Carl den tolftes lifdrabant, tillade han, medan han slog upp sin unga frus parasoll mot solen. Det var en fällparasoll, som kunde vikas åt höger eller vänster, och som solen ännu brände ganska hett mellan träden, slog kaptenen upp den gröna fransparasollen mot den sidan, där solen stack. Kaptenskan Uggla hade en mycket vacker, men för fräknar ganska ömtålig hy.

De hade aldrig sett den intressante mannens hustru. På sina ströftåg i Spaas omnejd var han alltid ensam, men nu kom hustrun fram till honom, där han satt i den öppna rosenbersån. Hon var en förtjusande ung dam, och hans ögon strålade af kärlek och ömhet, då han såg på henne. I olikhet mot mannen var hon klädd efter allra sista modet. Hon bar en rishalmhatt med skära blommor och en halfvoile, hon hade grön- och hvitrandig klänning af gros de Naples med en stor, bred garnering i uddar och spetsar, hvita handskar och gröna skor.

— Skulle du också taga henne för svenska? frågade den unga kaptenskan och spetsade den lilla munnen på ett förtjusande sätt.

— Nej, liten, det skulle jag inte. Hon är tillräckligt vacker, men ser alldeles inte svensk ut med det svarta håret och de förälskade mörka ögonen. Men han — adelsfolk äro hvarandra lika världen öfver, brukar din mor säga. Se där kommer hon. Nu kunna vi gå när som helst.

De skyndade båda emot den ståtliga damen, som hastigt gick nerför trädgårdstrappan. Grefvinnan Sparrfelt hade den vackraste vrist i världen och höll med fingerspetsarna graciöst upp klänningen, så att de små Cendrillonfötterna i de svarta atlasskorna med de korslagda sidenbanden blefvo synliga. Det var en syn, som alltid väckt beundran och afund. Den gjorde så äfven nu bland de i Hotel des Postes trädgård församlade gästerna af båda könen.

Plötsligen tvärstannade grefvinnan och stödde sig tungt mot trappans järnledstång. Hennes måg skyndade upp till henne.

— Har ma chère mère gjort sig illa, vrickat foten? frågade han och bjöd henne armen.

— Nej, svarade grefvinnan. Det var bara den där herrn därborta. Honom har jag inte förut sett. Han är så förunderligt lik en släkting till mig, som jag inte råkat på många Herrans år. Vet du, om det är en svensk? I så fall är det alldeles säkert Rutger Kronskiöld.

— Nej, han är inte svensk. Det var eget, att min svärmor också fått den idéen, att den mannen borde vara svensk. Jag har förhört mig. Det är en österrikare.

— Officer?

— Nej, rentier.

— Jaså. Ja, jag vet ju inte hur min kusin Rutger Kronskiöld ser ut, om han uppnått — låt mig se — jag var tre år äldre än han — fyrtisju år, men han borde se ut som den där herrn. Han var mycket vacker, min kusin Rutger. Cendré som modern, inte alls lik Kronskiöldarna till det yttre, desto mera invärtes.

— Hvad var det för fel på honom, att han reste sin väg, rymde? Hade han gjort något ondt? Det är ju hans dotter, som är gift med min kamrat Stjernhjelm? frågade kapten Uggla, då de båda damerna togo plats i bersån.

— Ja visst. Hvad Rutger gjort? Ingenting alls. Han reste ifrån hustru och barn och kom aldrig igen och har aldrig låtit höra af sig. Voilà tout. Ingen vet om han lefver eller är död. Det var en charmant pojke, begåfvad på alla sätt. Men en vildhjärna som alla Kronskiöldar, jag menar de manliga. De kvinnliga äro bara litet odygdiga, när de komma åt.

— Och förtjusande. Den unge mannen kysste sin vackra hustru på hand.

— Du skall bara inte inbilla dig, att Maria är en Kronskiöld. Hon brås på sin far. Mina gossar brås på mig, mina flickor på Sparrfelt. Du kan vara särskildt tacksam för det arrangemanget, min käre Uggla.

— Jag är så tacksam, att jag ber få kyssa nådig svärmor på hand som representant för de förtjusande — och hur var det — odygdiga Kronskiöldska damerna. Apropos, var det någon fruntimmershistoria med i spelet vid den där Rutger Kronskiöldska rymningen?

— Nej, besynnerligt nog, inte alls. Fast alla kvinnor voro galna i honom. Hustrun värst, förstås. *Den* fruntimmershistorien var det. Hon var en rik änka, och han var en fattig löjtnant, och hon var pin kär i

honom, och han tog henne för de många pengarna. Inte var det af kärlek, för hon var puckelryggig och ful och tråkig och han var den gladaste och sällskapligaste pojke i världen. Han var nyss fyllda tjuguett år då. Ja, det var ett allt igenom omaka äktenskap. Hon var så dum, den stackars Mathilda Kronskiöld, så löjligt svartsjuk på sin vackre man. Det var inte något ondt i Rutger, men han hade tråkigt i hemmet, han ville vara fri, och reslysten hade han alltid varit, och när tvillingarna voro ett år gamla, reste han utan afsked till någon af familjen. Så det var ju en rymning. Och han har, som sagdt, inte hörts af eller setts till sedan dess. Det är nu — hur gammal kan Augusta vara? Den ena af de små flickorna dog ju snart, men Augusta fick lefva — tjugufem år är hon väl? Ja, då är det tjugufyra år sedan. Och hustrun sitter alltjämt och väntar, att han skall komma åter. Hon har väntat hvar dag, sedan han for, och hon kommer att vänta till döddagar. Alldeles som Penelope — lika trogen. Men inga friare. Gud bevars, de äro ju inte skilda, så hon kunde inte gifta om sig, om hon än ville. Men det vill hon visst inte, hon vill bara ha sin Rutger igen, men hvar är han? Nu går den där herrn. Nej, det är en alltför förunderlig likhet. När jag ser honom på ryggen, skulle jag vara frestad att ropa: Kusin Rutger, kusin Rutger. Det vore eget att se. Vänder han sig om, är det han naturligtvis. Skall jag?

— Nej, för all del, gör det inte, mamma, utbrast dottern och grep modern i kjolen. Hon var alltid rädd för hvad hennes lifliga mamma skulle taga sig till, då det Kronskiöldska lynnet föll på henne. Och den som förstod sig på hvad det betydde, då det lyste till i grefvinnan Sparrfelts blixtrande ögon, visste också, att den Kronskiöldska odygden då var farligt nära och att den lätt kunde taga lofven af den lika bekanta Kronskiöldska högdragenheten. Men den förnäma hållningen på den främmande herrn, som i detsamma passerade förbi med sin hustru, bragte grefvinnan till besinning.

— Du har alldeles rätt, Maria lilla. Det är väl inte kusin Rutger, fast han också kunde se ut så där. Men då skulle det inte vara några vackra damer till hands att titta på. Den där herrn ser hvarken till höger eller vänster utan rakt fram.

— Det gör han inte annars, svärmor, han stirrar mycket på Maria.

— Gör han? Ja, då ser jag intet skäl hvarför det ej kan vara kusin Rutger. Men vi skola inte sitta här hela aftonen. Det är tid att åka på promenaden och sedan begifva sig till Redouten. Den där charmanta herrn i trekantiga hatten har alldeles fått mig att förglömma klockan.

— — — — — — — — — — — — — —

I den stora Redoutesalen, där det vimlade af allt hvad Spaa ägde elegant och lysande och där grupper af förnäma damer och rika particulierer voro samlade kring de många spelborden, råkade grefvinnan Sparrfelt tappa sin spetsnäsduk. Det skedde alldeles midt för den plats, där herrn i den mörkblå fracken satt. Han böjde sig ner, tog upp näsduken och räckte den med en djup bugning till ägarinnan. Hon tackade med ett så förtjusande småleende, att den minst egenkäre kavaljer skulle förstått, att den charmanta damen ej hade något emot, om han presenterade sig för att fortsätta bekantskapen.

Men denne kavaljer var säkerligen ej egenkär, ty han återvände ögonblickligen till sin plats bredvid sin vackra hustru och fortsatte samtalet med henne.

— Nu är det väl till full evidens bevisadt, att den mannen ej är vår förlorade kusin, skämtade kapten Uggla. Annars skulle han känt igen svärmor, lika väl som svärmor kände igen honom.

— Hur vet du, att han inte kände igen mig? Jag kan också vara mera förändrad än han, tillade hon med en lätt höjning på ögonbrynen.

Svärsonen protesterade, men grefvinnan sade »det kan man aldrig veta» i en så skarp ton, att kapten Uggla ej insisterade.

— Men namnet skulle han väl i alla fall känt igen, då han läst det i Spaagazetten. Om *han* af något obegripligt skäl skulle ha ändrat namn, så har ju inte svärmor gjort det.

— Jo, det har jag. Jag var inte gift, då Rutger lämnade Sverige. Jag gifte mig ganska sent — jag var nära på tjugusex år, och han behöfde aldrig ha hört talas om mitt giftermål med Sparrfelt. Så det är intet bevis. —

— Svärmor tror alltjämt —

— Ja, jag tror alltjämt. Mer än någonsin, och framtiden skall få utvisa om jag inte har rätt. Är det han, skall jag få honom att erkänna det, och är det inte han, à la bonheur — då är ju ingen olycka skedd. Men jag skall ha reda på det, innan jag reser härifrån, så mycket är visst.

Kapten Uggla växlade en blick med sin hustru.

Jaså, ma chère mère var i *det* lynnet —

Det fanns många lynnen. Detta var det halsstarriga. Inga svårigheter, inga hinder, inga betänkligheter gällde, då ma chère mère var i det lynnet. Det var den Kronskiöldska hänsynslösheten, som skulle varit outhärdlig, om den ej uppvägts af den Kronskiöldska charmen. Som det nu var, fingo Kronskiöldarna vanligtvis sin vilja trumfad igenom, och det som hos andra ej skulle tolererats och som de själfva minst af alla skulle tolererat hos andra, ursäktades hos dem som excentricitet och originalitet, vanligtvis med tillägget charmant.

Således var kapten Uggla inte särdeles förundrad, då hans svärmor följande morgon i stället för att som vanligt åtfölja dem till La Géronstère-källan påstod, att hon för en gångs skull ville försöka vattnet vid La Sauvenière, och då han, när han kom med vagnen för att hämta henne därifrån, fann henne gående upp och ned framför brunnen i samtal med den främmande herrn, som väckt hennes intresse.

Med den allra största älskvärdhet presenterade hon:

— Min måg, kapten Uggla, från Sverige, herr rentier Werner från Graz, Steyermark.

Samtalet fördes på franska, som herr Werner talade utmärkt väl och utan den allra minsta tyska brytning.

— Jag begagnade tillfället, då jag råkade herr Werner här, för att återlämna den näsduk, som han lika väl som jag på Redouten i går afton antog vara min, yttrade grefvinnan med den superbaste nonchalance.

— Var den inte min nådiga fru svärmors? frågade kapten Uggla häpen.

— Nej, min tycks vara förlorad. Min chiffer med krona var broderad på min näsduk. På den jag nyss återlämnade till herr Werner, stod intet namn.

Hon är otrolig, tänkte svärsonen. Den näsduk, som den där herrn tog upp i går, var hennes, det kan jag svära på lika fullt som på att hon har köpt den namnlösa i en spetsbod i Spaa denna morgon. Och den var värd sitt pris för henne, då den gifvit anledning till den önskade bekantskapen.

— Jag måste väl i Redouten låta affichera fyndet af denna vackra lilla duk, som jag har att tacka för en ytterst angenäm bekantskap, sade i detsamma herr Werner med fulländad världsmannaton.

De nalkades brunnen, och han stod i begrepp att med en artig bugning aflägsna sig, då grefvinnan hejdade honom med att säga:

— Är inte den där vackra damen i den runda spensen er fru? Vill ni inte föreställa henne för mig? Vi bo ju i samma hotell.

Herr Werner dröjde ett ögonblick, innan han svarade:

— Det skall bli mig ett nöje.

Medan han gick att hämta sin fru, som med sitt glas i hand stod ett stycke från brunnen, sade Uggla till grefvinnan:

— Nå?

— Jag tror det fortfarande, alldeles bestämdt. Men med honom kommer man ingen vart. Lilla frun är säkerligen mindre förbehållsam.

— Hvad vill svärmor egentligen?

— Den karlen intrigerar mig, antingen han är kusin Rutger eller ej. Är han kusin Rutger, hafva vi otaliga gemensamma intressen och minnen, och då måste jag ha reda på hvad som händt honom under alla dessa år och hvarför han inte återkommer till Sverige. Jag måste öfvertala honom att återvända. Ah!

— Hvad var det, svärmor?

— Jag förstår. När han inte är frånskild hemma och han har hustru här, är det ju tvegifte. Då är allt begripligt. Jag var på visit hos Mathilda Kronskiöld på Koltered dagen innan jag reste, och hon lefver. Stackars lilla andra frun, om han är Rutger Kronskiöld.

— Men svärmor, låt inte fantasien skena i väg på detta sätt! Det är alldeles säkert en tillfällig likhet.

— Det kan visst vara. Men i hvilket fall är det en spännande historia, som skall hjälpa mig att fördrifva tiden här i Spaa. Tyst, där komma herr och fru Werner från Graz, Steyermark.

— Vi tala ju svenska.

— Är han den jag tror, måtte han väl förstå svenska?

— Men svärmor, det går verkligen inte an att arbeta sig in i denna föreställning.

— Hvem skadar det? Ingen, som jag vet, och mig roar det. Du och Maria hafva tillräcklig förströelse här i Spaa, men jag börjar ennuyera mig — Ah, madame, det är mig en stor glädje att göra er bekantskap. Också vi ha tagit in i Hôtel des Postes.

— Jag har sett er där, svarade fru Werner med det vackraste småleende.

Något, som kapten Uggla förutsett, realiserade sig inom ett par ögonblick. Han och fru Werner spatserade tillsammans upp och ned framför brunnshuset, några steg efter grefvinnan Sparrfelt och herr Werner, som lifligt konverserade med hvarandra. Det var emellertid grefvinnan Sparrfelt, som hufvudsakligen förde ordet.

Kapten Uggla hörde henne säga:

— Det är besynnerligt med likheter. Ni, min herre, är till exempel alldeles ofantligt lik en min nära släkting, som jag ej sett på många år.

Herr Werner svarade:

— Verkligen. Vet ni, fru grefvinna, jag får så ofta höra, att jag är lik än den ena än den andra, att jag börjar tro, att jag har ett mycket vanligt utseende.

— Tvärtom. Det är väl mest svenskar, som tala med er om likheten.

— Nej, visst inte. Jag råkar aldrig svenskar. Det är mest österrikare och preussare och fransmän, och äfven engelsmän. Hvarför skulle det vara svenskar?

— Därför att ni har ett svenskt utseende. Min måg tog er också för svensk.

— Det var eget.

— Men ni är förbluffande lik min släkting i alla fall.

— Det var mycket eget, upprepade herr Werner i den likgiltigaste ton i världen.

Hans hustru hade också hört samtalet, ty hon sade nu till sin följeslagare:

— Han har alldeles rätt däri. Det händer honom jämt och ständigt, att man säger honom, att han liknar Pål och Per. Men jag har aldrig sett någon, som jag tycker är lik honom.

— Det förstår jag så väl. Herr Werner är en alldeles ovanligt vacker och ståtlig karl.

— Ja, är han inte! Och fast hans karaktär för främlingar kan förefalla lite bizarr, är han den mest intagande människa i världen. Men jag tror knappt, att Spaavattnet passar honom. Han har här varit dyster och grubblande, och han brukar eljest vara af det muntraste lynne.

Hennes ögon strålade, då hon talade om den älskade mannen. Så tillade hon i en helt annan ton:

— Var snäll och gå inte så fort. Jag får lätt hjärtklappning.

De gingo långsammare och kunde ej mera uppfatta hvad de andra talade om.

— — — — — — — — — — — — — — —

Herr Werner höll sig på sina rum flera dagar. Han var opasslig, sade hans hustru, då hon vid brunnen råkade de svenska damerna. Hon och den unga kaptenskan hade blifvit helt bekanta, och fast fru Werner väl var tio år äldre än den nygifta svenska damen, trifdes de utmärkt tillsammans.

Fru Werner var alldeles oemotståndlig, då hon talade om sin man, sade fru Uggla. Hon berättade, att han var nitton år äldre än hon och att hon var ett sådant barn, då de först råkades, att han inte sett åt henne. Men hon älskade honom från första ögonblicket. Gud i himlen, då han sade henne, att han älskade henne! Nå, hur det kändes, behöfde hon väl inte beskrifva för fru Uggla. Fru Uggla skakade på hufvudet och smålog — nej det behöfde hon inte.

Men hvad hon inte visste var hur svårt och tungt det hade varit, innan de fått hvarandra. Fru Werners föräldrar hade varit emot partiet för den stora åldersskillnadens skull. Men ändtligen blefvo de öfvertalade, och bröllopet firades. Och sedan dess var fru Werner den lyckligaste varelse i världen. Hennes man bar henne på sina armar, och det fanns intet moln på deras himmel annat än det, att de inga barn hade. Fru Werner frågade inte efter det för egen del — hon behöfde intet annat än honom. Men för hans skull, han var så barnkär. Hon anförtrodde fru Uggla, att när han var allvarlig, trodde hon, att han sörjde öfver att de voro barnlösa. Och alla barn älskade honom, alla människor älskade honom. Hade fru Uggla hört honom spela eller berätta? Nej, det var sant. Han var så tyst här i Spaa, och pianot hade han inte rört. Det var det mest underbara att höra honom berätta — Nej, det underbaraste af allt var att vara hans hustru.

Och nu kunde hon ej vara ifrån honom längre, och grefvinnan Sparrfelt kom därborta. Fru Werner var rädd för grefvinnan, det märktes tydligen. Så snart denna närmade sig, blef hon tyst och försagd.

Grefvinnan påstod, att fru Werner var en liten vacker gås, men hennes dotter skakade på hufvudet och sade: Det skall mamma inte säga och inte tro, hon är mycket spirituell och har väl reda på sig. Det tycker Gustaf också. Hennes man resonerar med henne om allt, som händer och sker i världen, och när jag talar med henne, tycker jag att det är jag, som är en liten dum gås. —

— Ser man på. Du är lika intresserad af henne som jag af honom, tycks det.

— — — — — — — — — — — — — — — —

— Han kan svenska, sade grefvinnan Sparrfelt och öppnade försiktigt dörren till de nygiftas rum. Får jag komma in?

— För all del.

Kapten Uggla och hans hustru makade sig tätt ihop i den stora soffan

— Sitt, här är god plats!

— Som ni tränga ihop er, skulle det vara god plats i den här soffan för hela Spaafamiljen.

Detta sades med så särskild betoning, att kaptenskan Uggla hastigt flyttade sig bort från mannen.

Men denne förstod grefvinnans ord på annat sätt och frågade:

— Är det nu alldeles konstateradt?

Hon tyckte synbarligen ej om den ironiska ton, som mågen anslagit, ty hon svarade kort:

Jag förstår inte, hvad Gustaf menar.

— Sade inte svärmor, att han kan svenska. *Han* är ju herr Werner.

— Ja. Han är herr Werner, och herr Werner kan svenska. Jag hade i trädgården suttit och läst i Frithiofs saga och händelsevis gått ifrån boken, som låg uppslagen på bordet.

— Händelsevis?

— När jag kom tillbaka, stod herr Werner med den i hand, ifrigt läsande. Han bläddrade inte, han läste. Han vände bladen, allteftersom han läste. Han var så ifrig, att han ej märkte mig, då jag kom, och då jag på svenska sade: Det är vackert, inte sant? svarade han utan att se upp, också på svenska: Jo, mycket vackert.

— Det var märkvärdigt. Det börjar verkligen bli spännande.

— Men så var det också tvärt slut. Jag fortfor att tala svenska och frågade hvarför vi inte sett till honom och hans hustru på flera dagar, om de varit sjuka, men han svarade inte ett ord, förrän jag upprepade frågan på franska, då han sade, att de varit på besök i Aachen hos hans frus släktingar. Jag sade, att det gladde mig mycket, att han sagt sig tycka om Frithiofs saga.

Han svarade med denna oåtkomliga ton, som — ja, som jag också känner igen. — »Jag förstår inte.»

— Den boken, som ni nyss läste i — »Ah,» svarade han. »Jag läste inte, jag bara såg efter hur många svenska ord jag kunde. Jag har nämligen en gång varit i Sverige ett par dar.»

— Bara ett par dar? frågade jag. »Ja, för länge sedan. Jag kom till Ystad från Stralsund och reste från Ystad till Malmö med posten och seglade därefter öfver till Helsingör. Det var allt, men jag lärde mig några

svenska ord på den resan.»

— Var ni aldrig längre upp i Sverige? Känner ni inte alls till Västergötland, det är min släkts hembygd, frågade jag.

Han skakade på hufvudet. »Jag beklagar, att jag inte kom dit,» sade han med samma omöjliga ton.

— Men kära svärmor, är han inte Rutger Kronskiöld, så får man ju erkänna, att han inte behöfver ha varit längre i Sverige än till Ystad för att kunna svara på en svensk fråga!

— Och om han är Rutger Kronskiöld?

— Då har han ju, som svärmor själf säger, sina skäl för att ej låtsa om Västergötland.

— Du tycker naturligtvis, att jag skall ge tappt.

— *Jag* skulle göra det.

— Men inte jag. Om det är Rutger, är det inte första gången min arga vilja mäter sig med hans. Det är med honom, som jag skall drabba samman. Hustrun vet intet om hans förflutna, så mycket är alldeles klart. Hon vet bara, att han är från Wien, att han i fjorton år varit bosatt i Graz i Steyermark och att han efter sitt giftermål med henne är rentier. Jag tror till och med att hon sagt, att han var rentier, innan han gifte sig med henne, och att hon var fattig.

— Allt det där låter ju mycket plausibelt.

— Mycket, svarade grefvinnan i sin mest stickande ton, men så länge han inte bevisar mig, att han inte är Rutger Kronskiöld, så tar jag mig friheten att ha min mening för mig.

— — — — — — — — — — — — — — —

Herr Werner tog sig magnifikt ut till häst. Han red till brunnen vid sidan af den lilla korgvagnen, där hans hustru åkte. Vädret var ljufligt om än ganska kvalmigt, och de vackra molnbildningar på himlen, som äro särskildt egendomliga för denna trakt af världen, väckte nu som alltid hans hustrus förtjusning. På höjderna häruppe, där utsikten var fri, kunde denna vackra syn särskildt beundras. Vid horisonten stodo hvita, ulliga stora moln jämsides med kolsvarta, och då vinden var ganska stark, ilade af solen förgyllda skyar, ljusröda och svafvelgula moln i de mest fantastiska former öfver den blå himlen. Fru Werner tröttnade ej att med ögonen följa deras ilande färd och deras växlande skepnader och att fästa sin mans uppmärksamhet på hur det molnet därborta liknade en drake och det där, som kom jagande efter, hade en underbar likhet med en sväfvande ängel. Han svarade henne, att det ej var så alldeles lätt att regera den gamla ostyriga hästen i vimlet af gående, ridande och åkande och samtidigt se upp mot himlen. Men då vagnen höll uppe på höjden, proponerade han sin hustru att gå den återstående vägen till fots. Han lät kusken vända med vagnen och kastade sin hästs tyglar till den åtföljande lakejen. Så lade han sin hustrus arm i sin, och de båda fortsatte vägen till La Sauvenière.

— Nu skola vi se på molnen, sade han. Ser du däruppe, alldeles bakom kyrkan — det ser mera ut som en hägring än som ett moln, ett gammalt slott högt uppe på ett berg. Ser du inte träden därbakom och sjön därnere?

Hon skakade på hufvudet. — Jag ser det inte, sade hon. Jag ser bara den leende Spaadalen och staden. Hvar menar du?

Han drog henne ner på en mossbänk, som stod ett stycke från vägkanten, men hvarifrån de hade samma

sköna och vidsträckta vy. Ser du det inte nu, alldeles öfver kyrkan därnere — slottet och parken och insjön. Jag ser alla vikarna och alla näsen och alla uddarna —därborta är fastlandet, slottet ligger på en halfö — jag ser den långa bron — jag ser roddbåtarna i sjön — jag ser stugorna strödda på bergen, jag ser kyrkan med grafvarna rundt omkring. Ser du inte kyrkan?

— Jag ser kyrkan därnere, men inte din hägring. Fast det gör detsamma, då du ser den och beskrifver den för mig. Hvad ser du mera?

— Jag ser terrasserna, som leda upp till slottet, jag ser borggården med sina gröna, tätt klippta häckar, jag ser slottsdammen med ankorna, jag ser blomsterrabatterna, jag ser urnorna på barriären, jag ser vapnet och det gamla årtalet öfver portalen.

— Det är mycket vackert, det du ser, Rudi, men hur kan du se allt detta? Har du sett ett sådant slott i verkligheten eller i drömmen?

Han smålog.

— Hvarför behöfver jag ha sett det i drömmen eller i verkligheten, när jag ser det i himlen därborta klart och tydligt.

Han satt länge med blicken riktad uppåt.

Så drog han en lång suck och sade: — Nu smälter det bort, nu är slottet borta, nu lösa träden upp sig, nu flyter sjön ut i det blå. Jag skulle önskat, att det varat längre, men det var vackert och ljufligt, medan det varade. Och nu få vi inte längre se in i himlen utan vandra på jorden och tänka på vattnet — brunnsvattnet i La Sauvenière.

Han stod framför henne, och hon reste sig upp från mossbänken. I detsamma hördes ett doft mullrande tordön i fjärran.

Hon ryste.

— Jag tror, att din hägring var ett åskmoln, det är därifrån det kommer.

— Det skulle inte förundra mig, sade han, men om vi skynda oss, komma vi undan, innan det hinner urladda sig.

De många gående, åkande och ridande brunnsgästerna på väg till källorna fingo brådtom. Kavaljerer och damer trängdes med hvarandra för att hinna fram till de skyddande byggnaderna vid den första källan. En och och annan af de åkande damerna tog en vandrande riddare upp till sig i vagnen, och en och annan af de mera företagsamma kavaljererna spände upp sitt paraply och bjöd armen åt sitt hjärtas dam.

Men ingen fara var å färde. Det kom ingen störtskur och förstörde de vackra damernas charmanta brunnstoaletter, och åskdundret ur den stora molnbädden vid horisonten, där hägringen nyss uppenbarat sig, följdes ej af något våldsamt oväder.

— — — — — — — — — — — — — —

Grefvinnan Sparrfelt satt i rosenbersån med herr Werner. Det var sent på eftermiddagen, och de två voro allena. Det var ej herr Werner, som uppsökt den svenska adelsdamen. Det var hon, som föreslagit hans hustru att medfölja henne och hennes barn i vagnen, som väntade utanför trädgårdsgrinden. Det var en särskildt lockande utflykt till en by i Spaas närhet, som denna eftermiddag skulle företagas. Men i allra sista stund, då man redan satt i vagnen och allt var beredt till affärden, hade grefvinnan Sparrfelt erinrat sig, att

posten till Sverige afgick denna afton och att hon hade ett viktigt bref att skrifva. Det var inte annat att göra för henne än att vackert stanna hemma. Och det hade hon gjort. Men hemvägen gick genom trädgården och förbi rosenbersån, där herr Werner satt fördjupad i lektyren af en bok, och helt naturligt blef grefvinnan ett ögonblick stående för att förklara orsaken till den oförmodade tillbakakomsten.

Det ena ordet gaf det andra, och nu sutto grefvinnan Sparrfelt och herr Werner redan en lång stund samspråkande i rosenbersån.

Grefvinnan var denna eftermiddag ej i sitt lifligaste lynne. Herr Werner hade märkt det och frågat om det var något särskildt, som gjorde henne nedstämd.

— Jag är inte nedstämd, svarade hon med samma mjuka tonfall som förut under samtalet, jag är bara litet sentimental. Denna solnedgång och denna rosenberså föra mina tankar till mitt bardomshem i Sverige. Där fanns också och finns ännu en sådan här berså, men den låg alldeles invid sjön. Det är den täckaste insjö, och på somrarna går solen med den praktfullaste rodnad ner i sjön på ena sidan af den långa stenbron, medan månen belyser den andra hälften af sjön och den stora parken. Sade ni något, min herre —

— Nej, madame, ni målar så lifligt, att jag tycker mig se denna vackra insjö med sin röda sol och sin hvita måne i det stilla vattnet. Fortfar, jag ber.

— Mitt barndomshem var ett gammalt herresäte i provinsen Västergötland i Sverige. Uppe på höjden ligger den hvita byggnaden, här i landet skulle man kalla det ett slott, med sina båda flyglar, och parken sträcker sig därbakom ända ner till sjön. Det är en gudaskön park med sekelgamla lummiga träd, och vi barn älskade den parken. Den var vår stora leksal. Där funnos mörka grottor att gömma sig i, då vi lekte röfvare, där fanns en karusell, som vi begagnade för att fara rundt jorden, där voro slänggungor, på hvilka vi flögo högt upp i skyn. Vi barn tyckte, att Sjöö var paradiset.

— Voro där många barn?

Grefvinnan vände sig långsamt mot den talande. Han hade tagit af sig den stora hatten och lagt den på bordet framför sig, och med handen strök han bort en gråsprängd lock, som fallit ner i pannan.

— Om där voro många barn på Sjöö? Ja, hela familjens barn voro där under de stora helgerna. Stället tillhörde då min farfar, nu äges det af min äldste bror. *Vi* voro blott tre, mina två bröder och jag, men våra farbröder hade barn, som också bodde på Sjöö under julen och på sommaren. Bland dessa barn, mina nära släktingar och lekkamrater, var också den kusin, om hvilken ni så märkvärdigt påminner. Det är troligen denna likhet, som gör, att jag i eftermiddag så särskildt tänker på barndoms- och ungdomstider. Men er kan ju inte detta intressera.

— Tvärtom, ni berättar så, att jag tycker mig se allt det ni beskrifver. Och, tillade han, ni vet ju, att man alltid tycker om att höra talas om främmande länder och orter.

— Denne kusin, om hvilken ni påminner mig, var några år yngre än jag, men vi två voro de allra bästa vänner. Han var en mycket liflig och uppfinningsrik gosse, med på all odygd — liksom jag. Vi två voro bland barnen de som starkast representerade vår familjs goda och mindre goda sidor. Vi voro våra guvernanters och informatorers plågoris. Vi förstodo hvarandra bäst, han och jag, åtminstone höll jag mera af honom än af de andra mera jämnåriga syskonen och kusinerna. Hur det var med honom, kan jag inte veta, men det föreföll mig, som om han också höll mest af mig. — — — Nu har han väl alldeles glömt bort mig.

Grefvinnan höll upp ett ögonblick liksom hon väntat på ett svar, men naturligtvis kom det intet. Så fortsatte hon: — Vi älskade båda musiken, och vi kunde sitta timtals under vinteraftnarna i stora salen på Sjöö, där clavecinen stod, och fantisera på det gamla instrumentet. Det var alldeles mörkt i salen, men det brann i

spiseln, och månen sken in genom de färgade fönsterglasen. Parkens träd voro höljda i snö, och från sjön mullrade det som underjordisk åska, när isen packade sig samman. Det var många ljud, som hördes i den salen, det knäppte i väggarna och det rasslade under tapeterna. Utanför salen låg den stora öde vinden. Men så länge vi spelade, var jag ej mörkrädd — jag blef det först, då vi började tala om spökhistorier för hvarandra. Vi sutto på huk framför elden, och då vedträden föllo tillsammans och askan började glöda, gick det allra bäst att berätta. Rutgers fantasi var fylld med de vildaste historier, som han snappat upp bland farfars underhafvande. Jag är spökrädd, och när det blef alltför kusligt, sprang jag med högt klappande hjärta ifrån honom och ner till de andra, men han brukade sitta kvar och fantisera vidare vid pianot. Ni spelar också, herr Werner, jag hörde er häromdagen spela i salongen.

— När var det, jag såg er inte?

— Det var i tisdags afton—jag satt härute i trädgården alldeles ensam, och när jag hörde er spela, blef jag kvarsittande. Ni spelade mig in i gamla längesedan försvunna tider.

— Jag fantiserade, vill jag minnas, öfver Glucks Orpheus.

— Ja.

Det blef en lång tystnad, så sade grefvinnan:

Ert spel påminde mig också om min kusins. Skall jag tala om för er något mera, eller har ni fått nog?

— Jag ville gärna veta —

— Hvad det blef af min barndoms lekkamrat — det kan jag förstå — det ville jag också. Hvad jag vet, är detta. Hans far, min farbror, hade gått i borgen för en officerskamrat. Han blef bedragen och förlorade allt hvad han ägde, och han sköt sig en kula för pannan. Min kusin gifte sig för att bli försörjd. — Sade ni något, herr Werner?

— Nej, hvad skulle jag säga. Jag tänkte bara på att ni nu talade om er kusin med en helt annan ton än nyss. Förut var det med kärlek och saknad och som man talar om vackra minnen från sin barndom.

— Och hur var det nu?

— Med förakt. Ni frågade om jag sade något. Det gjorde jag inte, men jag kunde möjligtvis ha sagt, ni kanske gör er kusin orätt, då ni sade att han gifte sig för att bli försörjd. På er beskrifning var han nog karl att försörja sig själf. Han kunde ju ha haft andra motiv —

— Menar ni att betala faderns skulder? För det gjorde han, innan han rymde. Han rymde nämligen från hustru och barn. Det är så länge sedan, att hans dotter nu är lyckligt gift och har två små förtjusande barn, som min kusin aldrig har sett och väl aldrig får se, om han inte ger sig tillkänna och återvänder till Sverige. Det är en gosse och en flicka. Gossen är Rutger Kronskiöld upp i dagen, sådan som jag minns honom från min barndom. En vildbasare, hård som sten och mjuk som vax. Ljusbruna, fladdrande lockar, och hur han sjunger sina små visor och hur han berättar — — —

Grefvinnan trummade med fingrarna en marsch på träbordet. Det var en ifrig och otålig marsch, och herr Werner följde med ögonen de trummande ringprydda fingrarna, så såg han upp i grefvinnans ansikte, inramadt af den stora hvita sidenhatten med svajande hvita plymer och florsband. Hon hade rodnat af ifver, och ögonen strålade, då hon mötte hans blick och fortsatte:

— Mina små barnbarn älska Rutgers barnbarn, och när jag ser dem, tänker jag på oss två som barn. Men den lilla flickan är ej lik mig, hon är stillsam och blyg, hon har ljust hår och bruna ögon, alldeles lik modern,

Rutgers dotter, ni förstår. Han hade två döttrar, då han reste, men den ena är död.

Han nickade och började trumma på bordet liksom hon. Besynnerligt nog trummade de samma marsch, men ingendera af dem märkte det. Så reste han sig så häftigt upp, att det lätta träbordet välte omkull, och gick fram till staketet, som skilde trädgården från vägen. I detsamma kom vagnen med utflyktsfararna och stannade framför grinden. Grefvinnan satt alltjämt kvar, men herr Werner gick att möta de hemvändande, som enligt grefvinnans förmenande återvändt i den mest olämpliga stund.

— Hade ni bara dröjt fem minuter till, hade Rutger och jag legat i hvarandras armar, sade hon till sina barn, då de bjödo henne godnatt. — Han började bli mjuk som vax, och jag hade all möda i världen att tillbakahålla min gråt — och så skulle ni just komma farande. När han återvände, höll han armen om sin hustrus lif och drog henne tätt intill sig. Jag såg det nog. Han är grufligt förälskad. Mot mig var han hård som sten. Och det skulle inte vara Rutger Kronskiöld?

— — — — — — — — — — — — — — — —

Följande dag sågs hvarken herr Werner eller hans hustru vid brunnen, ej heller i Hotel des Postes' trädgård, eller på Redouten. De hade i så fall ej kunnat undgå att råka grefvinnan Sparrfelt, som fortfarande begagnade La Sauvenières vatten och som efter återkomsten från källan tillbragt hela dagen i Hotel des Postes' trädgård och aftonen på ofvannämnda ställe. Vid niotiden på aftonen återvände hon från Redouten, där hon lämnat sina barn.

— Det är, som om någon väntade mig därhemma, hade hon sagt, och dottern och mågen, som voro vana vid hennes underliga aningar och infall, hade låtit henne följa sin nyck nu som alltid, till och med däri, att kapten Uggla på inga villkor hade fått lof att åtfölja henne. — Jag vill gå hem ensam, sade hon, då hon lät mågen placera pelerinen af blonder öfver hennes axlar. Det var endast en helt kort väg mellan Redouten och Hotel des Postes, och grefvinnan kom hem utan minsta äfventyr. Hon gick upp i sin salong och stod i begrepp att ringa på kammarjungfrun, som skulle aftaga henne klänningen, då hon i det halfskumma rummet såg en manlig skepnad framme vid balkongfönstret.

Hon kände genast igen hvem det var och sade utan den ringaste förvåning.

— Om jag inte till hälften väntat er, skulle ni ha kunnat skrämma mig, herr Werner.

— Det visste jag, att jag inte gjorde. Ni är inte rädd för människor.

— Hur vet ni det?

— Det har ni sagt mig.

— Men jag är rädd för spöken, det har jag också sagt er. Och hur vet jag, att ni inte är ett spöke eller — en gengångare.

— Det är just det senare, som jag vill öfvertyga er om att jag inte är.

— Sitt ner, det torde ta lång tid, sade grefvinnan och pekade på en stol bredvid soffan. Men vänta, jag skall ringa efter flera ljus, de där två brinna eländigt. Hon lyfte ringklockan, som stod på bordet. Men hennes gäst hejdade henne.

— Låt det vara så — jag ber. De där vaxljusen, som flämta för vinddraget, äro alldeles tillräckliga. Detta sparsamma ljus i detta stora rum måste påminna er om den tid, då ni och er kusin sutto på huk framför eldstaden i den mörka ödsliga salen, som ni beskref för mig i går.

— Jag har förut sagt er, att det är ni själf, som utan några accessoirer påminner mig om den tiden.

— Det är härom jag vill tala med er.

Det dröjde ett ögonblick, innan han fortsatte:

— Jag ber och besvär, låt mig inte påminna er om något eller någon! Jag reser med min hustru — med min älskade hustru — härifrån i morgon vid daggryningen, skjutsen är redan beställd. Och ni och jag råkas aldrig mera. Jag hade tänkt resa utan att taga afsked af er, men i sista minuten föll det mig in, att jag ej skulle göra det. Ni har visat mig så stort intresse — mig en främling. Sade ni något, fru grefvinna?

— Jag sade — en främling —

— Ja, fru grefvinna. Hvad annars: herr Werner från Graz, Österrike. Skrattar ni?

— Ja, jag skrattar. Ni vill väl inte, att jag skall gråta. Därtill är ni, herr Werner från Graz, Österrike, alltför kostlig. Skratta ni med, det är inte första gången vi två skratta tillsammans

— Jag skrattar inte. Och jag ber er att inte skratta. Det låter så hånfullt. Gråt hellre.

Hon såg, att han satt med vänstra armbågen stödd mot bordet och höll handen för ögonen.

Grefvinnan lade sin hand på hans axel och hviskade:

— Gråter ni?

Han svarade inte.

— Är det så svårt? fortsatte hon alltjämt hviskande.

Ej heller nu svarade han.

Det blef en lång tystnad. Det gamla uret på cheminéen slog half tio, och lifliga röster hördes nerifrån trädgården.

Plötsligen sade han:

— Jag kan inte uppehålla er hela natten, min fru. Det vi talade om i går har djupt rört mig. Hvarje människa har sina idéassociationer, och bilden af de två glada barnen på det gamla stället i Sverige uppväcker många erinringar från min egen barndom.

Hon sträckte ut handen till honom, men han tog den ej.

— Jag förstår dig inte, utbrast hon, i det hon höjde på axlarna och otåligt knäppte med fingrarna.

— Förstår ni inte? Nå, det kan jag ju heller inte begära. Hur skulle ni kunna förstå en alldeles främmande, som ni skulle förstått en nära släkting med samma anlag, samma familjeegenskaper, goda och dåliga — som ni skulle förstått er kusin Rutger, om det vore han, som stode här framför er i stället för att det är jag — en främling.

Åter höjde hon på axlarna men svarade ej.

— Jag kan säga er så mycket, att äfven det ni sedan berättade om andra barn, om den lille gossen, som var lik er kusin, och om de små flickorna, modern och barnet, rörde mig djupt. Jag har en liflig fantasi, och jag tänkte på hvad er kusin Rutger skulle känt, om det varit han i stället för att det var jag, som suttit med er i

rosenbersån härnere. Jag försatte mig också i hans ställe, då han först igenkände er.

— Hur så? frågade grefvinnan kort. Och hvad sade er lifliga fantasi, att min kusins känslor skulle varit?

— Säkerligen skulle han velat fly för att kunna bevara sin hemlighet, som en gång upptäckt skulle störtat personer, som han älskade mera än sitt lif, i sorg och olycka, men han hölls väl tillbaka af detta starka band, väfdt af outslitliga trådar, som binder samman människor från samma land, af samma släkt, barn, som vuxit upp på samma torfva —

Rösten stockade sig, och han tvärtystnade.

— Skulle han känt detta, och skulle han ej gifvit sig tillkänna, då han såg, att jag drogs till honom på samma sätt och af samma skäl, sade grefvinnan, det tror jag inte, det är omöjligt.

Han svarade ej på en lång stund, så sade han ett hårdt:

— Jo, det skulle han. Om han hade velat återvända, hade han gjort det frivilligt och ej låtit sig släpas hem, ej ens af er.

Det var nu slut med grefvinnans tålamod.

— A la bonheur! Farväl då, min herre, det börjar bli sent, och vi kunna ej bli stående här hela natten.

Hon räckte honom handen. Han böjde sig ned för att kyssa den, men gripen af en oemotståndlig makt drog han henne i samma ögonblick in i sina armar, höll henne hårdt omsluten och kysste henne.

Hon lät det ske. Hon tog hans vackra hufvud mellan sina båda händer och kysste honom på panna och ögon.

Ingendera af dem sade ett ord, men han hade gripit hennes hand och höll den fast i sin, som om han aldrig kunde besluta sig för att släppa den.

Så drog han en djup suck och vände sig om för att gå.

— Rutger, har du intet att säga mig? brast hon ut.

Han var framme vid dörren, innan han svarade.

— Endast detta, som jag sagt förut och som jag upprepar: Jag är inte Rutger Kronskiöld. Det är det enda, som jag ber och besvär er att minnas af allt detta.

Hon ropade några häftiga ord för att hålla honom kvar, men han var borta.

Hon vände långsamt tillbaka in i rummet och satte sig på sin förra plats vid balkongfönstret.

Knappt hade hon satt sig, förrän det knackade på dörren och hennes dotter och måg kommo in.

— God afton. Nej, hvad här är mörkt. Endast två ljus, och svärmor som haft besök. Vi sågo den intressanta gästen komma ut härifrån och hälsade på honom i trappan.

— Ja, mycket rätt, herr Werner var här för att taga afsked, han och hans hustru resa från Spaa tidigt i morgon bittida.

— Herr Werner, sade kapten Uggla med stark tonvikt på namnet.

— Ja, herr Werner. Det är ju aldrig roligt att erkänna, att man misstagit sig, isynnerhet tycker jag inte, att det

är något vidare angenämt, men härvidlag får jag säga, att jag gjort det. Den intressante och mycket sympatiske man, som nyss gick härifrån, var inte Rutger Kronskiöld.

— Men svärmor! Men mamma!

Grefvinnan hade rest sig upp och stod och såg ut öfver trädgården, som var upplyst af några kinesiska lyktor och bloss.

— Det var inte Rutger Kronskiöld, upprepade hon och stampade i golfvet.

— Bevisade han svärmor, att han inte var det?

— Ja, det gjorde han till full evidens. Och nu vill jag inte mera höra talas om hvarken Rutger Kronskiöld eller herr Werner från Graz, och jag ber er att ej för någon, eho det vara må, därhemma berätta om mitt löjliga misstag. Lofva mig det.

— Naturligtvis, om svärmor befaller. Det måtte i alla fall varit en obegriplig likhet.

— Ja, det var det. Men nära skjuter ingen fågel. Ni äro för lustiga, mina barn, ni se ju helt besvikna ut.

— Inte jag, sade fru Uggla. Jag är lycklig för fru Werners skull. Då jag såg honom komma härifrån vid denna timme, bultade mitt hjärta af förfäran. Jag tänkte, nu är hennes lycka all. Och nu vet jag inte hvad jag skall tro.

— Du skall tro det jag säger dig, att du skall tro. Det är ju löjligt. När jag påstod, att herrn i den blå lifdrabantsrocken och den trekantiga hatten var min kusin, gjorde ni allt för att öfvertyga mig om att jag misstagit mig, och när jag nu erkänner, att jag misstagit mig, försöka ni att öfvertyga mig om att jag inte gjort det. Ha ni något skäl? Sjung ut!

— Mamma har gråtit, sade kaptenskan sakta.

Grefvinnan Sparrfelt vände sig tvärt mot henne.

— Och än sedan? Den mannen förstod att röra mig.

— Får jag fråga på hvad sätt?

— På det sättet hvarpå han sade mig, att han inte var Rutger Kronskiöld. Godnatt nu, jag är trött —

Hon följde dem till dörren och låste den i dubbelt lås efter dem.

HENNES KÄRLEK OCH HANS

Det föll ett ark oändligt tunt blåaktigt papper, flera gånger sammanviket, ur lönnlådan på det gamla skrinet. Otaliga gånger hade jag sökt efter lönnlådan på det gamla syskrinet, i hopp om att finna något kvarglömdt souvenir från min mormors ungdom — det gamla skrinet hade tillhört henne. Och nu, när jag minst tänkte på det, blef lönnlådan synlig, och det tunna papperet föll ut. Det var alldeles fullskrifvet, och fast bläcket var mycket bleknadt, voro bokstäfverna tydliga och läsbara. I nerstrecken glänste ännu guldsanden, med hvilka bladen blifvit beströdda för — för hur många år sedan? Jag såg efter och räknade efter. Det blå papperet var dateradt Götheborg den 23 juli 1819, och det var undertecknadt med initialerna A. M. a K. Min mormor hette i sitt första gifte af Kruse. Brefvet eller dagboken, det såg snarare ut som en dagbok än ett bref, måtte

härleda sig från hennes änkeår. Hon var endast änka det året 1819. Redan 1820 gifte hon om sig med min morfar.

Det var ett alldeles ovanligt lyckligt äktenskap. Då vi firade deras guldbröllop, sågo de två ut som Philemon och Baucis, och det var också under dessa idylliska namn, som vi med våra vackraste familjeverser hyllade dem. Namnen Johan Henrik och Anna Magdalena voro ju också alldeles omöjliga att få in i versen.

Men detta papper, som föll ur det gamla syskrinet, var skrifvet af mormor i hennes ungdom. Hon var tjugu år, då hon blef änka. Man hann gifta sig och bli änka och gifta om sig, innan man var tjugutvå år, förr i världen. Men så började man också lifvet tidigare än nu. Mormor var sjutton år, då hon gifte sig med räntmästare Kruse.

Jag vecklade mycket försiktigt upp det tunna papperet, det ville alltjämt falla ihop i de gamla konstfullt lagda vecken, och jag läste:

»Jag sitter och undrar hur det skulle kännas, om allt vore, som det kunde ha varit, och om jag skulle råka Johan Henrik i morgon eller i öfvermorgon, sådan som han väntar att råka mig. Jag ville byta med honom nu, men inte sedan. Inte sedan han sett mig. Det blir allt en sådan förskräcklig stund för honom. Jag säger till mig själf hundra gånger om dagen, alltsedan jag fått hans bref: 'Du är afskräckande ful, Anna-Malena. Då han får se dig, är det totalt slut med kärleken. Han tror, att du alltjämt har din rosiga hy och ditt vackra utseende, han vet ej, att du är spolierad af kopporna' — — —

Hvar gång jag säger mig dessa svåra ord, måste jag gå fram till spegeln och se efter.

Ja, det är en stor, stor skillnad! Ack, jag började så småningom vänja mig vid mitt förändrade utseende och att se de djupa ärren på den förr så rosiga hyn, men sedan jag i förrgår fick hans bref, gråter jag lika förtvifladt, som jag gjorde, då man första gången efter den förskräckliga sjukdomen på mina upprepade böner räckte mig spegeln.

Jag är kanske inte afskräckande ful för den som vet af, att jag haft kopporna, eller hunnit förbereda sig på mitt förändrade utseende, men för den som ej sett mig på tre och ett halft år ... Det är tre år och åtta månader, sedan Johan Henrik reste till England. Han reste dagen efter mitt bröllop. Vi sågo hvarandra sista gången på Hedås. — — Jag vill bara gråta och gråta, och det är så svårt och så dumt. Mina ögon äro ju inte förändrade, men rödkantade ögon äro alltid fula, och han är inte van vid att se dem rödkantade. Om det inte vore detta, skulle han kanske tro, att jag begråter Krusen och att jag inte älskar honom som förr, och det skulle göra honom bedröfvad. Nej, hvad tänker jag på! Om det inte vore detta, skulle jag alls inte gråta. Jag skulle skratta och sjunga och jubla och dansa af glädje att få se honom åter. Nej, det skulle jag kanske heller inte. Jag skulle slå armarna om hans hals och luta mitt hufvud mot hans axel. Och vi skulle inte tala ett ord på en lång stund, bara sitta orörliga hand i hand och tänka på att nu få vi tillhöra hvarandra för hela lifvet, i lust och nöd, tills döden skiljer oss åt. — —

Jag längtar så obeskrifligt efter honom. Jag tror aldrig, att någon människa längtat efter en annan människa, som jag längtar efter honom. Jag har längtat efter honom oupphörligt, alltsedan han for bort och jag gifte mig med Krusen. Men när jag förr längtade, visste jag ju, att jag inte fick längta. Nu får jag längta och nu är han på väg till mig, och så bäfvar jag för mötesstunden, som kommer att döda hans kärlek. Alldeles säkert döda den. Jag får inte hysa minsta tvifvel om motsatsen. Fast Johan Henrik är så olik andra — — — Nej, nej. Jag brukade säga till honom, att det var bra besynnerligt, att han älskade mig och inte någon riktigt vacker flicka. Och då brukade han svara, att jag var vacker, därför att jag hade sådana ögon. Och att den var vacker, som hade en sådan rosenbladshy. Johan Henrik visste ingenting vackrare än en rosenbladshy. Ack, ack, nej, det finns intet hopp — — —

Då vi skildes åt — — Då mina föräldrar inte ville ge mig åt Johan Henrik, därför att han var fattig, utan tvingade mig att taga Krusen, då trodde jag, att mitt hjärta skulle brista af sorg. Jag visste, att jag aldrig i lifvet skulle kunna älska någon annan än Johan Henrik, och han sade, att han alltid skulle älska mig, att han aldrig skulle kunna älska någon annan kvinna i världen, sedan han älskat mig. Han skref de samma orden häromdagen, och i det bref han tillskref mig vid första underrättelsen om Krusens död, lät han mig också förstå, att han älskade mig lika glödande, som då vi skildes åt den gången på Hedås och han for ut som en fattig man. »Jag är rik nu,» skref han. »Tiderna ha ändrats.»

Gode Gud, hur de ändrats. Hur jag ändrats! Icke till min inre, men till min yttre människa! Å, Herre Gud, Herre Gud! Hur saligt lycklig kunde jag ej nu vara, om ej detta olycksöde drabbat mig!

— — — Behöfver jag vara så alldeles viss om, att det måste gå så som jag fruktar? Ja, det måste jag vara. Jag måste vara alldeles förberedd på att i samma ögonblick som han kommer in genom den dörren och jag kommer in från min sängkammare, så är det slut.

Om jag ej skulle komma in, utan vara tillstädes här i hvardagsrummet, då jag tar emot honom. Om jag sutte vid sybordet med nedböjdt hufvud och låtsade, som om jag sydde eller om jag sutte här vid secretären och skref. Om jag ej såge upp, förrän han vore förberedd. Han har ju ingen aning om hvad som händt, det ser jag af hans bref, däri han talar om detta vackra ansikte, som ej mer finns annat än i hans inbillning. Detta ansikte, som han aldrig skall återse så, som han minnes det, aldrig, aldrig — —

Nu har det fallit så mycket tårar på papperet, att skriften blifvit suddig. Jag är så allena, det är därför jag skrifver ned tankarna, som de komma och fara. Om detta kunde jag i alla fall ej tala med någon. Därför måste jag skrifva denna dagbok för att sedan, när det är skedt, kunna bevisa mig själf, att jag visste det förut och att jag försökte se min olycka i ansiktet. Att jag tyckte det var helt naturligt, att det så sker. Att jag vet, att hvarje man skulle känna det ackurat så, om han vore i Johan Henriks ställe. Men jag vill ej för allt i världen, att någon skulle ana, att han kommit hit för min skull, att han tänkte gifta sig med mig och bosätta sig här i staden, men att han rest åter, därför att det var honom omöjligt att kunna älska mig, sedan han sett mig.

Mitt hjärta bultar upproriskt. Det som är jag, är ju alltjämt jag, i alla fall. Allt det som han säger sig älska hos mig mera än mitt täcka utseende, själens och hjärtats egenskaper, det som gör mig olik alla andra kvinnor för honom, det är ju kvar, det finns ju ännu. — Och därtill har jag min stora kärlek till honom, min bepröfvade kärlek. Om han är den man jag älskar, måste jag alltjämt vara densamma för honom. Om jag ej är det, är han ej den mannen — — —

Jo, jo, det är han. Jag kommer alltid att älska honom. För mig blir det detsamma. Men för honom. Ingen kvinna, som blifvit ful, kan för en man vara detsamma, som hon var, då hon var vacker eller då han tyckte, att hon var vacker. Jag får inte göra mig några illusioner. Inga, inga. Då han kommer in genom den dörren och får se mig, är det slut. Men om han i alla fall skulle be mig att bli hans hustru. Därpå har jag inte tänkt. Jag har bara tänkt: då jag ser, att han inte älskar mig mera, är det slut. Och det ser jag ögonblickligen, innan han sagt ett ord.

Jag får tänka på det andra — — —

Om han ber mig att i alla fall bli hans hustru, då måste jag lära mig förstå, lära mig fatta, att han gör det af medlidande, därför att han tycker, att det är synd om mig, därför att han vill stå vid sitt ord som hederlig karl.

Jag måste säga till mig själf, upprepa det till leda, att mig kan ingen man älska mera, och jag måste säga honom, att jag vet detta lika väl som han, bättre än han. Om han inte gör slut, måste jag göra det. Jag får inte

tillåta, att han uppoffrar sig. Jag är för stolt, jag måste vara för stolt för att vilja bli hans hustru, då han gifter sig med mig af medlidande och därför att han är en hederlig karl, som inte vill bryta sitt ord. När jag tänker på att jag skulle kunna få denna lycka ogrumlad — att han i denna stund tänker på mig som sin blifvande hustru och att det aldrig, aldrig kan bli. — Jag tycker, att det är så förfärligt synd om oss båda — men mest är det synd om mig, därför att han inte älskar mig så, som jag älskar honom.

Det är bättre att skrifva än att sitta sysslolös. Då jag sitter med händerna i kors och ser ut öfver kanalen med alla båtarna och undrar på om han skall komma sjövägen hit från England eller om han kommer med skjuts från Skåne, om han kommer i morgon eller först i öfvermorgon, får jag sådana fåfängliga tankar. Jag gick nyss fram till spegelbordet och stod där minst en halftimme och försökte pudra mitt ansikte, så att det inte skulle synas. Men det gick naturligtvis inte, och jag torkade bort allt pudret.

När jag fick hans bref i förrgårs, tänkte jag genast på att jag kanske skulle försöka sminka mina kinder, så att han ej ögonblickligen skulle se det. Men jag försökte aldrig, det var bara ett hugskott. Ett ögonblick häromnatten funderade jag på att jag kanske kunde sätta en svart sammetsmask för ansiktet. — Men det var ju alltför galet, och fast jag är så innerligt bedröfvad, måste jag själf skratta ut mig. Men naturligtvis skulle jag kunna rulla ner gardinerna, så att det blir skumt här i rummet, det är ju inte så lätt en solig julidag, men det skulle nog kunna gå med förhängen och schalar. — — Eller om jag skulle lägga af sorgdräkten och änkedoket, som göra mig blekare, och kläda på mig en af mina vackra klänningar från Medevisejouren i fjol, till exempel den vackra hvita morgonklänningen af prickig moll eller den gula sidenklänningen som klädde mig så väl.

Men ack, hvad hjälper detl Hvad kan jag vinna därmed? Jag vet nog, hvad jag *ville* vinna — jag ville vinna några ögonblicks lycka — —

Men det är hopplöst. Inte hjälper pudret och inte sminket, och inte skymningen och inte den vackra klänningen —

Det blir som det är.

Nu undrar jag bara på hvad han skall säga, då han får se mig. Värst är det, om han ingenting säger utan ryggar tillbaka af förfäran eller om han ...

Jag kan inte sitta stilla här i rummet och tänka på det. Ibland föreställer jag mig det så, ibland så. Än sitter han här vid secretären bredvid mig och stirrar på mig, än leker han med mina garner och min sax därframme vid sybordet för att ge sig contenance, än lutar han sig öfver min geranium på fönsterbrädet, än står han med koppen i hand vid tebordet och vet ej hvad han skall göra af den. Men hvar han står och hvart han går här i rummet och hvad han företager sig, ser jag den häpna, förskräckta blicken i hans vackra bruna ögon. Den blicken, som jag ej kan härda ut att se.

Jag är så rädd, att jag skälfver i hela kroppen. Jag är inte rädd för hur det skall bli, det vet jag ju, men hur det skall gå till. Ibland tror jag, att han blir så förtviflad, då han får se mig, att han dödar mig eller dödar sig. —

Jag tror, att jag blir tokig, om jag skall sitta här länge och vänta. Om jag skulle resa bort ifrån staden och från en annan ort skrifva till honom, att jag löser honom från hans ord till en, som han aldrig har sett. —

Det har jag inte tänkt på förut. Då behöfde han aldrig se mig, sådan som jag nu är. Han kunde då få behålla ett orubbadt minne af mig, sådan som jag var och sådan som han älskade mig, då han tog afsked från mig på Hedås. Och jag behöfde inte i hans ansikte se besvikenheten, sorgen, motviljan.

Om jag skulle resa härifrån genast i dag eller i morgon och skrifva honom till och berätta hur det är. — —

Det blir ett svårt bref att skrifva. Men allt är svårt. Låt mig tänka efter. Jag måste skrifva så, att han förstår, att jag tar det för gifvet, att allt är slut. Endast några ord, så att han riktigt begriper, att jag tycker, att det är naturligt, att det skall vara så, att jag också måste genomgå detta, när jag annars kunnat bli så obeskrifligt lycklig.

Det är så synd om mig. Det är synd om honom. Det är så synd om oss båda. Vi hade kunnat bli så lyckliga. Men jag rår ju inte för det. Hade det varit han, som blifvit vanställd af kopporna, hvad hade det gjort mig? Jag hade nog blifvif ledsen för hans vackra utseende, jag är så stolt öfver det — men det hade inte förändrat mig det bittersta. Det är så helt annorlunda — — —

Nu har jag skrifvit så många kladdar till det brefvet, att jag är alldeles yr och hufvudet stormvärker. Jag har rifvit sönder det jag skrifvit, hela den hvita gångmattan är beströdd med blå pappersbitar. Jag ser ingen utväg. Alla brefven säga så mycket mera och annat därtill än det som skall sägas, att jag tycker det är alldeles naturligt, att det blir slut oss emellan.

Nå, jag har ännu ett par dagar på mig för att författa det brefvet. I morgon reser jag, så mycket är bestämdt. Nu skall jag gå och beställa skjutsen. Jag skickar inte drängen eller pigorna, jag går själf.

När jag hunnit så långt, går jag genom Kungsporten ut på landet. Kanske går jag ända fram till Götaberg. Det länderiet ligger så oändligt täckt. Där var jag en gång med honom på bjudning. Det minns han nog, jag skall fråga honom om han kommer ihåg, hvad vi talade om därute i farstun, när han hjälpte mig på med pelissen. Nej, nej, jag skall ju aldrig råka honom mera, aldrig mera, aldrig mera.

Mitt hufvud värker, men hjärtevärken är ännu svårare.

Solen skiner hett och här är kvaft.

Nu sätter jag på mig hatten och slöjan och går och beställer skjutsen till i morgon bittida klockan sex.

Och sedan går jag hem och skrifver afskedsbrefvet.

— — — — — — — — — — — — — — —

Jag öppnade dörren, och jag föll i hans armar. Han gaf mig ingen tid till besinning. Han ropade 'ändtligen, ändtligen!' och han slöt mig i sin famn, och han kysste mig utan hejd och uppehåll.

Så drog han mig hit in i rummet midt i solskenet, och han lyfte långsamt, högtidligt krusflorsslöjan från mitt ansikte. 'Jag vill se på dig, min älskade,' sade han. Och han såg mig in i ögonen. Jag stod med båda armarna om hans hals. Och jag hann inte tänka på något annat än på den blicken ur de ögonen, innan han sade:

'Du är inte förändrad på dessa fyra år. Du har blifvit lite magrare, men du är inte förändrad!'

Golfvet gungade under mig, möblerna vaggade, det svindlade för mina ögon.

Han kysste mig åter och åter, han smekte mina kinder och han hviskade:

'Förlåt mig, jag har kommit för brådstörtadt. Jag har kuskat från Ystad genom natt och dag. Jag har inte sofvit på tretti timmar för att hinna hit så fort som möjligt. Men jag skulle ha förberedt dig.'

'Säg det om igen.'

'Hvad skall jag säga om igen?'

'Det du sade nyss: Du är inte förändrad.'

Han släppte min hand och rusade upp. 'Gud i himlen, är du förändrad, älskar du mig inte mera?'

Jag tog hans hand och lade den mot mitt hjärta.

'Och det frågar du — Känn efter — — — '

'Det slår mycket hårdt som ett litet förskräckt fågelhjärta. Känn efter du, mitt hjärta slår också hårdt. Du skrämde mig nyss. Jag förstod inte hvad du menade.'

'Johan Henrik. Jag har haft kopporna.'

'Jaså' svarade Johan Henrik. 'Är det längesedan?'»

— — — — — — — — — — — — —

Jag gömmer detta papper i mitt syskrin. Jag har inte hjärta att förstöra det.

Jag ville skrifva något här till slut, något så vackert och så rörande och så tacksamt, som aldrig någonsin förut blifvit skrifvet. Men jag kan inte. Jag kan bara höra hur det klingar och sjunger och jublar inom mig, och jag kan bara tacka Gud.

INNEHÅLL
